

01-1
KONSERVATORSKI NAČRT
Mapa 01

Naročnik:

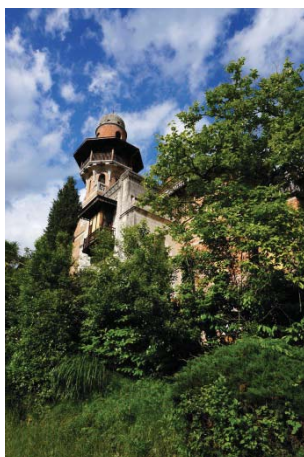
RS, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

Ime enote:

Nova Gorica – Rafutski park z vilo

EŠD – evidenčna številka dediščine

7917

Izdelovalec:

Konserviranje in restavriranje, Nastja Nylaander sp

Nosilec projekta:

MCons Nataša Jurgec Gurnick, univ.dipl.inž.arh.

Sodelavci:

mag. Nastja Nylaander, akad. rest.

Zoran Trop, univ. dipl. inž. les.

Benjamin Korošec, prof. zgod in soc.

Boštjan Vauda, univ.dipl.inž.kraj.arh.

Štev. kons. načrta in izvoda, kraj izdelave, datum:

03/2013 KN, izvod _____, Ptuj, november 2013

Kazalo

01-3 Podatki o izdelovalcih.....	3
01-4 Splošni podatki o spomeniku	4
01-5 Uvod.....	5
01-6 Razumevanje spomenika in njegovih vrednot.....	6
01-6.1 Izpis iz zbirnega registra	6
01-6.2 Navedba aktov	8
01-6.3 Opis in položaj spomenika.....	9
01-6.3.1 Rafutski park z vilo	9
01-6.3.2 Okolica.....	35
01-6.4 Opis razvoja spomenika	36
01-6.5 Primerjava s sorodnimi spomeniki.....	48
01-6.6 Materialno stanje spomenika.....	50
01-6.6.1 Splošen opis materialnega stanja arhitekture	50
01-6.7 Opis spremembe rabe in upravljanja spomenika skozi čas.....	59
01-6.8 Dokumentacija stanja spomenika.....	61
01-6.8.1 Arhitekturni izris dejanskega stanja.....	61
01-6.8.2 Fotodokumentacija	71
01-6.9 Predhodne raziskave in projekti	73
01-6.10 Manjkajoče informacije o spomeniku	74
01-7 Družbeni pomen dediščine.....	75
01-7.1 Obrazložitev mednarodnega pomena	75
01-7.2 Obrazložitev kulturnega pomena - zgodovinski.....	75
01-7.3 Obrazložitev vzgojnega in akademskega pomena.....	75
01-7.4 Obrazložitev kreativnega, tehnološkega pomena.....	75
01-7.5 Obrazložitev estetskega pomena.....	75
01-7.6 Družbeni pomen – sinteza vseh pojmov	75
01-7.7 Stopnje družbenega pomena.....	76
01-8 Ranljivost/ogroženost	80
01-8.1 Splošna ocena ranljivosti	80
01-8.1.1 Ocena ranljivosti zaradi naravnih in drugih nesreč	80
01-8.2 Ocena ogroženosti dediščine	81
01-8.2.1 Ocena ogroženosti območja Rafutski park z vilo.....	81
01-8.2.2 Ocena ogroženosti strukture objektov – konstrukcije in materiala	81
01-8.2.3 Ocena ogroženosti Rafutskega parka	86
01-9 Usmeritve za ohranjanje in varovanje spomenika.....	90
01-9.1 Splošne usmeritve	90
01-9.1.1 Pristojnost ZVKDS.....	90

01-9.1.2 Načrtovanje in izvedba posegov.....	90
01-9.1.3 Splošen režim varovanja spomenika.....	91
01-9.2 Usmeritve za ohranitev varovanih vrednot.....	92
01-9.2.1 Ohranitev stopenj pomenov.....	92
01-9.2.2 Usmeritve za ohranitev vhodnega objekta.....	93
01-9.2.3 Usmeritve za ohranitev vile.....	95
01-9.2.4 Usmeritve za ohranitev parka.....	98
01-9.2.5 Usmeritve za ohranitev gospodarskih poslopij.....	99
01-9.2.6 Usmeritve za preprečevanje propadanja gradiv.....	99
01-9.3 Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave.....	100
01-9.3.1. Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave vhodnega objekta.....	100
01-9.3.2 Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave vile.....	100
01-9.3.3 Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave parka.....	101
01-9.4 Dopolnitve za raziskave in projekte.....	103
01-10 Viri in literature.....	104
01-10.1 Izbor virov.....	104
01-10.2 Izbor literature.....	104
01-10.3 Katalog slik.....	105

01-3 Podatki o izdelovalcih

01-3	Podatki o izdelovalcih konservatorskega načrta	
Izdelovalec	Konserviranje in restavriranje, Nastja Nylaander sp	Podpis
Vodja projekta:		
	MCons. Nataša Jurgec Gurnick, u.d.i.a., <i>Master in Conservation of Historic Towns and Buildings, RLICC, Belgija</i>	
Delovna skupina:		
	MCons. Nataša Jurgec Gurnick, u.d.i.a., <i>Master in Conservation of Historic Towns and Buildings, RLICC, Belgija</i>	
	Benjamin Korošec, prof. zgod. in soc.	
	Boštjan Vauda, u.d.i.k.a.	
	Zoran Trop, u.d.i.les.	
	mag. Nastja Nylaander, akad. rest.	
Konzultanti:		
Sodelavci:		
Št. projekta, kraj, mesec in leto izdelave	03/2013 KN, Ptuj, november 2013	

AVTORSTVO

@ Nataša Jurgec Gurnick (NJG)

Vse pravice pridržane. Za vsakršno uporabo besedil, fotografij in načrtov izven namena, za katerega je bil konservatorsko restavratorski projekt izdelan, je potrebno pridobiti soglasje izdelovalca razen v primerih, kjer je naveden drug avtor načrtov in fotografij.

01-4 Splošni podatki o spomeniku

01-4.1	EŠD	7917
01-4.2	Ime enote	Nova Gorica – Rafutski park z vilo
01-4.3	Občina	Nova Gorica
01-4.4	Katastrska občina	Nova Gorica
01-4.5	Parcelna številka	1657, 1662, 1663, 1664, 1658
01-4.6	Lastnik	RS, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
01-4.7	Upravljallec	RS, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
01-4.8	Naročnik kons. načrta	RS, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
01-4.9	Nosilec posega	RS, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
01-4.10	Pristojna strokovna služba	ZVKDS OE Nova Gorica
01-4.11	Zanjo: vodja	Ernesta Drole, prof.zgod. in soc.
01-4.12	Konservatorski nadzor	Mitja Mozetič, u.d.i.a.
01-4.13	Krajinski nadzor	Marvy Lah Sušnik, u.d.i.k.a.
01-4.14	Restavratorski nadzor	Marta Bensa, kons. rest. mag.

01-5 Uvod

Spomenik lokalnega pomena, Rafutski park z vilo, bi lahko, kot edinstven primer gradnje v neoislamskem slogu pri nas, uvrstili med enega izmed pomembnejših spomenikov kulturne dediščine v Sloveniji. Njegov avtor je arhitekt Anton Laščak, ki je s svojimi deli pustil močan pečat v svetu. Izredno cenjen je še danes predvsem v Egiptu, kjer je mnogo prispeval k razvoju arhitekture in neoislamskega sloga.

Pri spomeniku, Rafutski park z vilo, je prišel do izraza njegov način gradnje, kjer je povezal zahodno evropsko arhitekturo z neoislamskimi dekorativnimi elementi ter tako ustvaril spomenik, kjer se vsi elementi, tako stavbe in park kot tudi arhitekturni dekorativni elementi in konstrukcija, med seboj povezujejo in poudarjajo kvalitete drug drugega.

Leta 2004 je bil Rafutski park z vilo z Odlokom o razglasitvi Rafutskega parka z vilo za kulturni spomenik lokalnega pomena, Uradne objave (OKO), št. 21/2003-100, Ur.l. RS, št. 52/2004-2505 razglašen za spomenik lokalnega pomena.

Tega leta se je tudi izselil Zavod za zdravstveno varstvo Nova Gorica in od takrat spomenik propada. Njegovi arhitekturni dekorativni elementi počasi izginjajo, na kar vplivajo atmosferske razmere in še bolj sam človek s svojimi destruktivnimi dejanji.

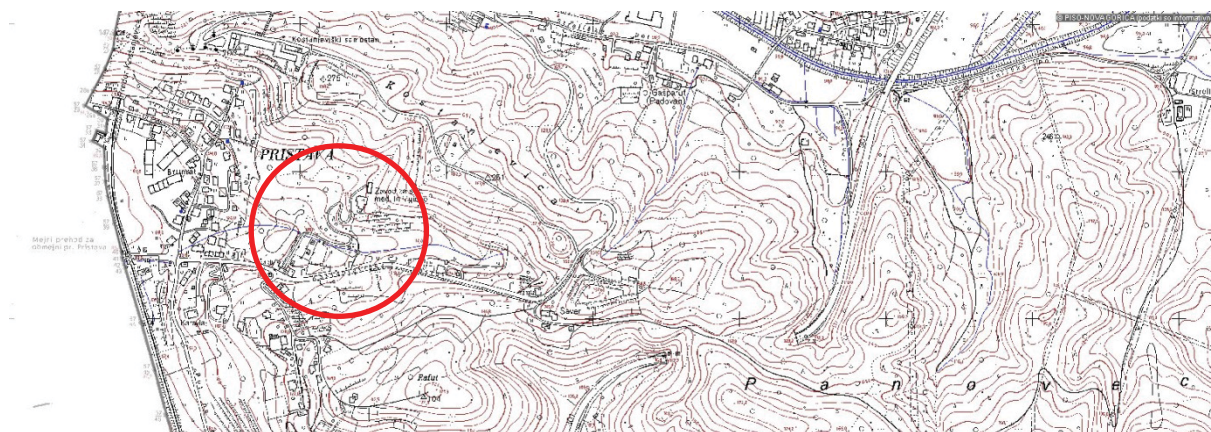
Danes želi lastnik Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS obnoviti objekte s parkom ter vnesti namembnost, ki bi bila bolj primerna za ohranjanje in prezentiranje dediščine.

Konservatorski načrt za Rafutski park z vilo je zasnovan po Pravilniku o konservatorskem načrtu (U.l. RS št. 66/09) in je bil določen v kulturnovarstvenih pogojih št. 35106-0032-5/2013-MLBr/V, ki jih je izdal ZVKDS OE Nova Gorica dne 26.2.2013. Obsega grajene objekte in park, ki so v lasti Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport RS.

01-6 Razumevanje spomenika in njegovih vrednot

01-6.1 Izpis iz zbirnega registra

OPIS ENOTE NEPREMIČNE KULTURNE DEDIŠČINE©	
IDENTIFIKACIJA ENOTE DEDIŠČINE	
Evidenčna številka enote:	7917
Ime enote:	Nova Gorica - Rafutski park z vilo
OPIS ENOTE DEDIŠČINE	
Zvrst dediščine:	integralna dediščina
Tip enote:	vrtnoarhitekturna dediščina
Obseg enote:	območje
Tipološka gesla enote:	park, vila
Tekstualni opis enote:	
Vila, zgrajena v neoislamskem slogu, s simbolnim minaretom in mogočnim vhodom. Obdaja jo park, oblikovan v maniri parkov z začetka 20. stol. z uporabo eksotičnih rastlin, organsko izpeljane poti, asimetrija, ortogonalne zasaditve. Arhitekt A. Laščak.	
Datacija enote:	prva četrtina 20. stol., 1909-1914
Avtor(ji):	Antonio Laščak (arhitekt; 1909-1914)
Usmeritve:	parki in vrtovi
LOKACIJA ENOTE DEDIŠČINE	
Naselje:	PRISTAVA
Občina:	NOVA GORICA
Lokacija:	
Vila s parkom stoji na Pristavi med mestnim jedrom in Rožno dolino pod gričem Rafut.	
PRISTOJNOSTI	
Območna enota:	ZVKD Nova Gorica
RAZGLASITEV	
Vrsta spomenika	spomenik lokalnega pomena
Akt razglasitve:	Odlok o razglasitvi Rafutskega parka z vilo za kulturni spomenik lokalnega pomena, Uradne objave (OKO), 52/2004-2505
Vrsta razglasitve:	stalna razglasitev do preklica
Veljavnost razglasitve:	1.8.2003 -
©Register kulturne dediščine	

Slika 1, PISO, 1:5000, vir: <http://www.geoprostor.net/PisoPortal/>, dostopno: 30.06.2013

Slika 2, PISO, 1:2000, vir: <http://www.geoprostor.net/PisoPortal/>, dostopno: 30.06.2013

01-6.2 Navedba aktov

- Odločba o zavarovanju drevesnega parka v Gorici na Rafutu ob dvorcu h. št. 69 A. Ur. l. LRS, št. 7–25/52.
- Odlok o razglasitvi Rafutskega parka z vilo za kulturni spomenik lokalnega pomena, Uradne objave (OKO), št. 21/2003-100, Ur.l. RS, št. 52/2004-2505
- Zakon o ohranjanju narave, Ur. L. RS, št. 96/2004
- Odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju Občine Nova Gorica: UG GO 8/85-275
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot, Ur. L. RS, št. 111/2004
- Zakon o varstvu kulturne dediščine, Ur. L. RS, št. 7/1999, Ur.l. RS, št. 110/2002-ZGO-1, 126/2003-ZVPOPKD, 63/2007 Odl.US: Up-395/06-24, U-I-64/07-13, 16/2008-ZVKD-1
- Spomenik je vpisan v register nepremične kulturne dediščine pod EŠD 7917.

01-6.3 Opis in položaj spomenika

Nova Gorica

Nova Gorica leži v zahodni Sloveniji, na meji med Italijo in Slovenijo. Na severu se dotika naselja Solkan, na severovzhodu sega do pobočja Škabrijela, na jugu jo omejuje gozd Panovec, proti vzhodu pa Kostanjevica. Nahaja se na nadmorski višini 93,4 m, zemljepisne dolžine 45° 57' in zemljepisne širine 13° 38' ter šteje okrog 13.491 prebivalcev. Območje Nove Gorice je pod močnim vplivom sredozemskega podnebja.

Mesto ima danes štiri predmestja. Eno od njih je tudi Pristava, ki leži na obrobju mesta, tik ob italijanski meji.

01-6.3.1 Rafutski park z vilo

Rafutski park z vilo leži v naselju Pristava, predmestju Nove Gorice, na pobočju Kostanjevice, vzpetine med Rožno dolino in Novo Gorico, v neposredni bližini Kostanjeviške ceste, ki se nadaljuje v ulico Via del Rafut v Italiji.

Območje spomenika zajema zgornji oz. vzhodni del parka¹, vhodni objekt t.i. vratarnico ali salamlik, garažo, manjša gospodarska poslopja in vilo Rafut.

Vhodni objekt se nahaja tik ob sami Kostanjeviški cesti in označuje glavni vhod na območje parka. Peščena/makadamsko oblikovana pot, ki vodi iz vhodnega objekta v sam park, se kmalu razdeli na dve poti, glavno parkovno cesto in sprehajalno pot.

Glavna parkovna pot je serpentinasto oblikovana makadamska cesta, ki nas pripelje do stranskega vhoda v vilo in garaže v bližini, medtem ko nas natančno načrtovana sprehajalna pot, ki prečka serpentinasto cesto, pripelje do glavnega vhoda v samo vilo. Vila Rafut se nahaja v SV delu parka in nase opozarja predvsem z visokim minaretu podobnemu stolpu in neoislamsko dekoracijo.

Objekti v rafutskem parku so oblikovani v t.i. neoislamskem slogu, za katerega je značilno, da se prepletajo islamski (med drugimi mameluški in mavrski) arhitekturni dekorativni elementi z novo tehnologijo gradnje², ki je bila značilna za zahodno evropsko arhitekturo ob prelomu 20. stoletja³.

Slika 3, ortofoto, pogled na park in objekte, vir: <http://www.geoprostor.net/PisoPortal/>, dostopno: 30.06.2013

¹ Park je razdeljen na zgornji del parka, v lasti Ministrstva za izobraževanje, znanost in sport RS in spodnji del parka v lasti Mestne Občine Nova Gorica.

² Kot je uporaba betona, jekla, stekla in podobno.

³ Secesija oz. beaux art

01-6.3.1.1 Vhodni objekt oz. portiera

Vhodni objekt⁴ se nahaja tik ob Kostanjeviški cesti in označuje glavni vstop⁵ v območje Rafutskega parka z vilo.

Objekt, ki je opečno grajen v kombinaciji z betonom, kamnom in lesom, ima pravokoten tloris mer 13.5 x 10.6 m ter je razdeljen na tri dele. Simetrična, stranska dela med seboj povezuje odprta, visoka veža, ki se odpira tako proti glavni cesti kot tudi proti samemu parku. Osrednji del z vežo je visok, dvoetažen, krit s štirikapnico, medtem ko sta stranska/krajna dela nižja, imata visoko pritličje ter ravno pohodno streho. Stranska prizidka na dvoriščni strani sta dvoetažna.

Osrednji del je oblikovan kot osrednji rizalit in služi predvsem dostopu v območje parka, medtem ko sta bila stranska dela namenjena bivalnim prostorom. V manjših prizidkih se nahajata na dvoriščni strani stopnišči, ki vodita do pomožnih prostorov. Stopnišče na SV vodi do terase na strehi.

Fasade

Glavna in dvoriščna fasada, ki jih povezuje talni zidec, sta neometani in poudarjeni z betonskimi in lesenimi dekorativnimi elementi ter opečno dekoracijo. Osrednji del z vežo oblikuje visok mavrski obok na glavni fasadi, ki se ponovi na dvoriščni fasadi. Obok, poudarjen z opečno dekoracijo in sklepnikom, krasijo polovični pilastri, kateri se na vrhu zaključujejo s profiliranimi konzolami in spodaj s stalaktitnimi cofi - muqarna. Osrednji povišan del⁶ je dekoriran z lesenimi izrezljanimi elementi in opečno dekoracijo. Štirikapnico zaključuje izrezljan lesen napušč.

Fasade krajnih delov so bogato okrašene z islamskimi arhitekturnimi dekorativnimi elementi. Pomembne arhitekturne dele stavbe poudarja/izrisuje predvsem opečna dekoracija in izklesani betonski elementi kot so stalaktitni kapiteli, frizi, zidci, ornamenti ter zaključki na ograji.

Okni na glavni fasadi sta oblikovani s ploskima segmentnima lokoma in policama, ter poudarjeni z opečno dekoracijo na vrhu. Okna so dvokrilna z nadsvetlobo in imajo v notranjosti nišo za rolete. Na dvoriščni strani se nahajajo dvokrilna okna z dvokrilno nadsvetlobo in zgoraj manjšo lino ter enokrilna okna s stožčasto nadsvetlobo⁷.

Stranski fasadi sta ometani in brez odprtín ter dekoracij. Fasada na SZ strani se povezuje s sosednjim objektom, ki danes propada.

Veža

Odprta veža je visoka in preprosta. Stene so horizontalno členjene z okrasnimi lesenimi vložki in opečno dekoracijo⁸, ki izrisuje na SZ in JV steni v veži, nad vrati v stranska dela, vodoravni napisni vrstici – v arabsekm jeziku sta izpisana imena lastnikov Antonio in Maria.

Iz veže vodijo levo in desno vrata v stranska bivalna dela.

Povišan del nad vežo, podstrešje, do katerega dostopamo po zunanjih stranskih stopnicah, je nizek in odprt, s svetlobnimi odprtinami ter poudarjen s profiliranimi betonskimi in lesenimi konzolami. Strešna konstrukcija je lesena in neizolirana.

Streha

Nad osrednjim delom se nahaja preprosta štirikapnica, krita z opečnimi korci in poudarjena z izrezljanim okrasnim napuščem. Nad stranskima deloma se nahaja ravna pohodna streha, zavarovana z nizkim zidcem in izklesanimi arhitekturnimi dekorativnimi betonskimi elementi.

Notranjost

Do notranjih bivalnih prostorov dostopamo skozi vežo, do utilitarnih prostorov in ravne pohodne strehe pa po odprtih stopnicah. Prostori so preprosti, brez dekoracij. Pod stopnicami se nahajata nizka prostora za shranjevanje.

---

⁴ Salamlík

⁵ Občinski del parka ima svoj vhod.

⁶ podstrešje

⁷ V prizidku, na stopnišču, so novejša okna, ki nimajo nobene vrednosti in se predlagajo za zamenjavo.

⁸ ablaq

Slika 4, pogled na glavno fasado vhodnega objekta

Slika 5, pogled na stransko fasado vhodnega objekta

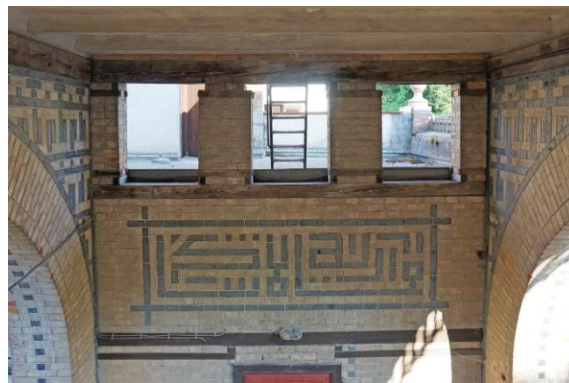
Slika 6, pogled na stransko fasado vhodnega objekta

Slika 7, pogled na lesene izrezljane dekorativne elemente, ki krasijo osrednji del

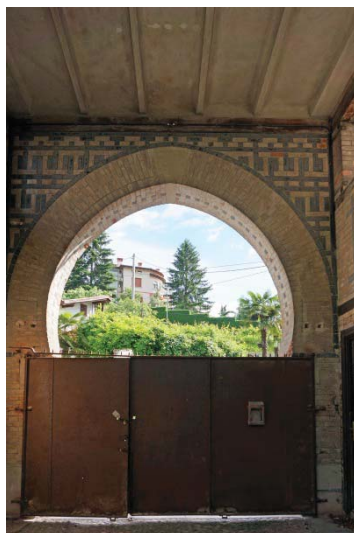
Slika 8, opečna dekoracija v veži, napis Antonio

Slika 9, opečna dekoracija v veži, napis Maria

Slika 10, stransko stopnišče

Slika 11, veža, mavrski lok

Slika 12, veža, leseni vložki in vrata v notranjost

Slika 13, odprto podstrešje

Slika 14, notranji prostori

01-6.3.1.2 Vila Rafut

Do vile, ki se nahaja na vrhu vzpetine, nas pripeljeta dve poti, serpentinasta makadamska cesta in natančno načrtovana sprehajalna pot, ki nas vodi do samega glavnega vhoda v stavbo.

S takšnim kontroliranim dostopom dobimo občutek, da smo prišli do stavbe, ki izhaja iz kvadratnega tlorisa in je simetrična. Navidezni občutek kvadrata je arhitekt povečal tudi z usmeritvijo pogledov na dekorativne elemente, kot so vhodna niša, stolp oblikovan kot minaret in oblikovani vogali, poudarjeni z opečno dekoracijo, ki nam postopoma razkrivajo stavbo.

Minaretu podoben stolp že od daleč opozori obiskovalca na samo stavbo, medtem ko ga od blizu pritegne predvsem sam glavni vhod na zahodni fasadi, ki je oblikovan iz masivnih betonskih zidakov in poudarjen z bogatimi islamskimi arhitekturnimi dekorativnimi elementi.

Slika 15

Slika 16

Objekt ima razgiban in nepravilen tloris skupnih dimezij 23.5 x 17. m. Večnadstropen objekt ima delno vkopano pritličje na severni in vzhodni strani in je delno podkleten na severno vzhodni strani.

Višina najvišje točke, ki se nahaja na minaretu podobnem stolpu, znaša +26,69 m. Streha je na severovzhodnem delu enokapna, na severozahodnem ravna, drugod se pojavljajo štirikapnice z dvema slemenoma.

Mogočna in bogato dekorirana/okrašena stavba izhaja iz betonskega talnega zidca in je zgrajena iz rdeče opeke v kombinaciji z betonskimi armiranimi elementi, kamnom in lesom.

Čeprav imamo občutek, da sama stavba, ki je bila zgrajena v neo islamskem slogu (prevladuje mameluški z dodanimi mavrskimi dekorativnimi elementi), ne sledi nobenemu vzorcu oblikovanja, pa opazamo, da je arhitekt s samim oblikovanjem⁹ stavbe in razporeditvijo ter dekoracijo stenskih odprtih nakazal na fasadah pomembnost posameznih prostorov.

Tako je s svetlim betonskim izzidkom in minaretu podobnim stolpom nakazal glavni vhod v stavbo, z odprtinami, poudarjenimi z bogato izklesanimi arhitekturnimi dekorativnimi elementi in opečno dekoracijo pa je poudaril dele stavbe, ki so bili namenjeni sprejemanju gostov¹⁰, druženju in študiju (skupni, bivalni prostori).

Preproste okenske odprtine, ki se pojavljajo na vzhodni in delno severni fasadi, nakazujejo prostore, ki so bili v preteklosti namenjeni servisnim/utilitarnim in spalnim prostorom.

Fasadni dekorativni arhitekturni elementi so izrezljani oz. izklesani in prikazujejo geometrične in cvetlične vzorce, ki se prepletajo. Z opečno dekoracijo je arhitekt dodatno poživil stavbo, saj je z uporabo različnih leg opek in črno barvo še bolj poudaril pomembne arhitekturne dele stavbe. Arhitekturni dekorativni elementi, sklopi in površinska dekoracija se na fasadah povezujejo in dopolnjujejo.

⁹ Uporabo arhitekturnih dekorativnih elementov ter površinsko dekoracijo.

¹⁰ Sprejemnica, pisarna, družabni prostori itd

Stavbno pohištvo je v celoti izdelek iste obrtniške delavnice¹¹, kar je moč zaznati iz okrasne profilacije na površini. V celotni hiši je 31 ohranjenih tipov oken. Okna, ki so bila ob nastanku izredno tehnološko napredna, so imela v večini primerov lesene rolete, ki so jih kasneje nadomestili s plastičnimi. Nekaj rolet je ohranjenih na podstrešju. V šestih primerih so okenska krila na zunanji strani zaščitena z železnim okvirjem, ki je na šarnirjih in zastekljen.

Stavbno okovje je ohranjeno le v obliki okenskih oz. vratnih šarnirjev, ki so bili oblečeni z medeninastimi kapicami. Okenske olive so ohranjene v izredno majhnem obsegu. Iz obstoječega stanja lahko sklepamo, da sta bila dva tipa oliv: v glavnih prostorih izredno bogate, v pomožnih prostorih pa bolj enostavne olive. Od vratnih kljuk pa je danes ohranjen le vratni ščit nihajno-drsnih vrat.

V hiši imamo 11 tipov ohranjenih lesenih vrat. Vrata so v večjem obsegu konstrukcijsko dobro ohranjena, ponekod je obstoječ le vratni podboj.

Vila je bila v preteklosti večkrat poškodovana, rekonstruirana, prezidana in adaptirana. Prvič je bila močno poškodovana med prvo svetovno vojno. Na osnovi arhivskih virov in materialnih dokazov¹² lahko opazimo, da jo je Laščak solidno obnovil¹³.

Del stavbe, vogal, kjer se stikata zahodna in južna fasada, je bil med 2. svet. vojno močno poškodovan. Takoj po vojni so ga neprimerno pozidali¹⁴ kot zaprt del v pritličju in prvem nadstropju ter ne odraža nobenega sloga. Ohranjen je le del opečne konstrukcije z opečno dekoracijo v drugem nadstropju ter zgornja terasa in vratna odprtina z dekoracijo na zahodni strani terase.

Zunanost

Zahodna fasada

Zahodna fasada predstavlja glavno fasado vile. Delno je grajena iz svetlih dekorativno izklesanih betonskih zidakov, ki izstopajo iz opečne konstrukcije. Zgornji del pročelja je zaključen z vlečenim simsom, stalaktitnimi frizi in betonsko dekorirano ograjo, spodnji del pročelja pa poudarja nizek, rahlo izstopajoč talni zidec.

Na izzidku nakazuje glavni vhod v vilo dve etaži visoka niša, ki jo na vrhu zaključuje stalaktitna kupola. Okenska odprtina v zgornji etaži niše je poudarjena s preklado, ki jo krasijo stalaktitni cofi in dvema preprostima stebroma. Dvojno profiliran trak, z motivom vozla in manjšima rozetama, povezuje okensko odprtino z vratno odprtino v spodnji etaži. Nad pravokotno vratno odprtino se nahajata dve prekladi, prva preklada ima znižan lok, elementi preklade se med seboj prepletajo¹⁵, medtem ko se nad njo nahaja preklada s stiliziranim ornamentom¹⁶. Ob vratih sta vzdani betonski klopci.

Vogal izzidka je oblikovan s stalaktitnimi cofi in povezuje mogočen vhod na desni strani z zahodnim, delom izzidka. Zahodno pročelje izzidka krasijo okno v pritličju, trifora v nadstropju in lesen balkon na vrhu.

Okno v pritličju izzidka je razdeljeno z dvema prirezanima pravokotnima stebroma na tri dele. Nad oknom se nahaja preklada, oblikovana z geometrijskimi vzorci, dvojno profiliranim trakom in tradicionalno zasnovi vozlišča¹⁷.

V prvem nadstropju je tridelno okno poudarjeno s stebri, ki imajo stalaktitno oblikovane kapitele in mavrskimi loki¹⁸, nad katerimi se pojavlja profilacija z motivom vozla na sredini in preklada s stalaktitnimi cofi.

Zaprt lesen pomol oz. erker¹⁹, ki se nahaja v drugem nadstropju, je oblikovan z izrezljaninim lesenimi letvicami, ki tvorijo ograjo, nadstrešnico in okni. Sloni na preprostih lesenih konzolah. V notranjosti je

¹¹ Predvidevamo lahko, da je isti tesar, ki je prvotno sodeloval pri gradnji vile, izdelal oz. obnovil stavbno pohištvo ob prvi prenovi med leti 1928 in 1929.

¹² Vidno domodeliranje in zapolnitev poškodovanih elementov kot so stopnice in opeke.

¹³ Verjeto zaradi omejenih finančnih sredstev nekaterih poškodovanih delov ni rekonstruiral, uporabil je cenejši material ...

¹⁴ Za namene Zavoda za zdravstveno varstvo Nova Gorica.

¹⁵ t.i. joggled visour

¹⁶ Arabeska ali mavreska

¹⁷ Zelo razširjena oblika s sirski arhitekturi 14 in 15 stoletja.

¹⁸ Loki so v obliki podkve in na vrhu špičeni.

¹⁹ t.i. mashrabiya

lesena pohodna plošča malo dvignjena nad nivojem tal, saj je bil pomol v preteklosti namenjen tudi za sedenje pred balkonskimi okni, od koder se še danes vije pogled na goriški grad.

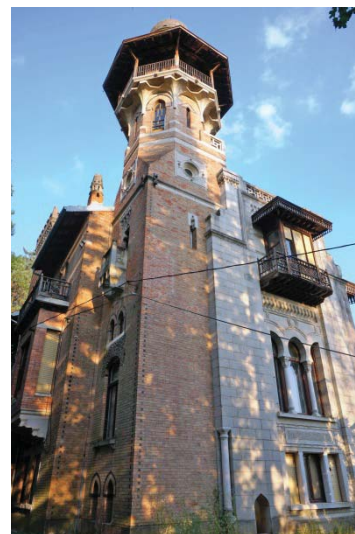
Odprtina, ki se pojavlja v pritličju in je zaključena s polkrožnim koničastim lokom, vodi v majhen, nizek prostor²⁰. Betonski izzidek zaključuje visok steber s preprostim kapitelom in bazo.

Slika 17, glavni vhod

Slika 18, betonski zaidan del

Slika 19, minaretu podoben stolp

Levi krajni del zahodne fasade je poudarjen z manjšimi arhitekturnimi dekorativnimi elementi in se nadaljuje v minaretu podoben stolp. Prehod v stolp nakazuje horizontalen sims in kovinska vez.

Desni del zahodne fasade je bil v preteklosti porušen. Danes je ohranjen le del opečne zazidave v zgornji etaži ob stiku z izzidkom, kjer je še vedno vidna uporaba opečne dekoracije ter ostanki preteklih odprtin, ki so še ohranjene na odprti terasi in v notranjosti objekta.

Minaretu podoben stolp

Minaretu podoben stolp se nahaja na S delu objekta in do njega dostopamo preko stranskih stopnice, ki vodijo iz pritličja do ravne pohodne strehe. Stolp je visok okrog 15 m²¹ in sestavljen iz treh različnih delov:

- kvadratno oblikovano bazo, ki zajema eno etažo,
- oktogonalno oblikovan osrednji del, ki zajema dve etaži in
- kupolo na vrhu.

Območje prehoda v vsak del je poudarjeno z arhitekturnimi dekorativnimi elementi in površinskim okrasjem²². Kvadratno oblikovano bazo poudarjata na zunanjih fasadah prirezana vogala in krožne odprtine, dekorirane z dvojnim profiliranim trakom in motivi vozla. Visoke, ozke, polkrožno zaključene odprtine v osrednjem delu so poudarjene z opečno dekoracijo. Zgornji del oktogonalno oblikovanega osrednjega dela stolpa obkroža galerija oz. seref, ki sloni na betonskem podstavku. Podstavek balkona je oblikovan z delnimi rebri, ki se širijo v pahljačasti obliki, medtem ko je nad balkonom nadstrešek – baldahin. Med osrednjim delom in zgornjim delom (kupolo) je t.i. tambur, predrt z visokimi polkrožno zaključenimi odprtinami.

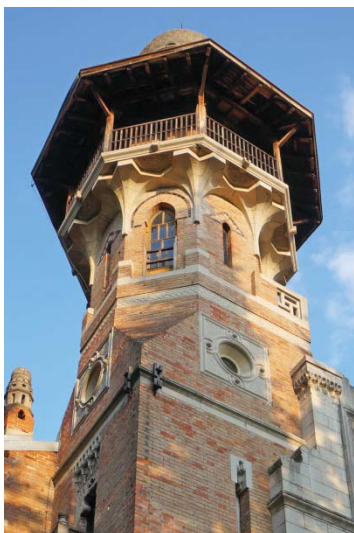
Betonska kupola, okrašena s ploskim rastlinskim reliefom in majhnimi okroglimi odprtinami, okuli, zaključuje stolp.

V preteklosti je t.i. tambur krasil tudi lesen obhodni balkon in iztopajoči tramovi, ki pa so danes uničeni.

²⁰ Uta za psa.

²¹ Merjeno iz terase.

²² Horizontalnimi pasovi oblikovanimi z dekorativnimi vzorci.

Slika 20, minaretu podoben stolp

Slika 21, kupola oblikovana z plitvim reliefom

Slika 22, kvadratno oblikovana baza stolpa

Severna fasada

Severna stranska fasada je precej razgibana.

Osrednji del, kjer se nahaja stranski vhod v vilo ter stransko stopnišče, je rahlo izstopajoč in povišan. Vogala osrednjega dela sta delno prirezana in zaključena s stalaktintnima nišama na vrhu in profiliranima elementoma/bazi spodaj.

Portal stranskega vhoda je oblikovan podobno kot je oblikovan del portala glavnega vhoda – vratne odprtine. Tudi tu se nad vratno odprtino nahajata dve prekladi, prva preklada ima znižan lok, elementi preklade se med seboj prepletajo²³, medtem ko se nad njo nahaja preklada s stiliziranim ornamentom²⁴. Med zgornjo preklado in polico večjega, šilasto zaključenega okna, se nahaja opečna dekoracija. Vse elemente povezuje dvojen profiliran trak z motivom vozla in manjšima rozetama. Prečniki so oblikovani kot stalaktitno oblikovani kapiteli. Nad osrednjim oknom imamo še dvojno okno s šilastim lokom in dvojno pravokotno okno.

Desno od portala je viden konzolni izzidek, nad katerim se nahaja balkon z ograjo, narejeno iz lesenih izrezljanih letev. Dve balkonski odprtini imata šilasti lok in sta poudarjeni z opečno dekoracijo.

Opečno grajen izzidek sloni na mogočni, betonski plošči, oblikovani z elementi, ki se med seboj prepletajo in je podprt z izklesanimi konzolami in vzdanimi stalaktitnimi kapiteli. Predvidevamo, na osnovi arhivske dokumentacije, oblike glavnega okna in samih opek, da je bil izzidek po prvi svetovni vojni obnovljen/na novo pozidan. Pod izzidkom, v pritličju, se nahajata dve okni s preklado, znižanima dvema segmentnima lokoma ter preprostima policama. Preklada je oblikovana z elementi, ki se med seboj prepletajo.

Levi del fasade je bolj preprosto oblikovan. Pravokotno okno v pritličju ima ravno preklado, preprosto polico in je zavarovano s kovano mrežo. Okno v prvem nadstropju ima ravno preklado, oblikovano z elementi, ki se med seboj prepletajo, nad katero se nahaja nizek segmenten lok in dve rozeti ter ravno polico, ki sloni na manjših izklesanih konzolah. Nad rozeti se nahaja manjše pravokotno okno z vodoravno gredo pod oknom in preklado, oblikovano z elementi, ki se med seboj prepletajo. Opečna dekoracija povezuje manjše okno z večjim. Pravokotni okenski odprtini v drugem nadstropju sta bolj preprosto oblikovani. Predvidevamo, na osnovi opečne strukture, da sta bili vzpostavljeni v takšni obliki med prvo prenovi v letih 1928 in 1929. Streho podpirajo lesene izrezljane konzole, ki slonijo na manjših izklesanih betonskih konzolah. Le te konzole so vgrajene v opečno konstrukcijo. V preteklosti se je tu nahajala tudi izrezljan lesen napušč, ki pa je bil v prvi svetovni vojni zelo poškodovan in verjetno ga Laščak med prvo obnovo ni ponovno rekonstruiral.

²³ Joggled visour.

²⁴ Arabeska ali mavreska.

Do stranskega vhoda dostopamo preko terase, do katere vodijo stopnice. Terasa je zavarovana z izklesano betonsko ograjo, polnila v ograji so okrašena s ploskim (rastlinskim) reliefom, na podstavkih so postavljeni zaključki. Talna plošča ob stopnicah ima vklesane profile, verjetno namenjene za postavitev koles.

Pod teraso se nahaja klet, za katero domnevamo, da je bila dodana objektu po tem, ko so bili izrisani in potrjeni gradbeni načrti. Nekatere pravokotne odprtine, del kleti, so danes zazidane.

Desni del fasade, ki se nadaljuje v minaretu podoben stolp, je bolj reprezentančen. V pritličju se nahajata dve okenski odprtini s šilastima lokoma, ki jih še naknadno poudarja opečna dekoracija. Okenski sklop v prvem nadstropju je sestavljen iz večjega segmentno zaključenega okna. Polico podpirata dve manjši izklesani konzoli. Segmentni lok poudarja tudi opečna dekoracija, nad katero se nahajata dve manjši okni, zgoraj oblikovani s šilastim lokom, spodaj pa z vodoravno gredo. Tudi tu sta odprtini poudarjeni z opečno dekoracijo. Drugo nadstropje označuje dekorativno izklesan balkon, ki ga podpira stalaktnitna niša. Ograja je oblikovana kot ograja na terasi – okrašena s ploskim (rastlinskim) reliefom in podstavki z zaključki. Balkonska odprtina je poudarjena z betonskim okrasno izklesanim elementom in krajšim stalaktinim frizom. Močan horizontalen venec s kovano vezjo nakazuje prehod v stolp.

Slika 23, stranski vhod v stavbo

Slika 24, konzolni izzidek na južni fasadi

Slika 25, minaretu podoben stolp in del južne fasade

Vzhodna fasada

Vzhodna fasada je oblikovana bolj enakomerno. Okenske odprtine lahko razdelimo v skupine, ki nakazujejo pomembnost prostorov.

Okna, kjer so se v preteklosti nahajali servisni prostori in sanitarije, so v pritličju in prvem nadstropju pravokotna, v drugem pa so oblikovana s šilastim lokom.

Pravokotna okna v pritličju imajo ravno preklado, preprosto polico. Okna v prvem nadstropju imajo ravno preklado, oblikovano z elementi, ki se med seboj prepletajo. Nad preklado se nahaja nizek segmenten lok in dve rozeti. Ravna polica sloni na manjših izklesanih konzolah. Nad rozeti se nahaja manjše pravokotno okno z vodoravno gredo pod oknom in preklado, oblikovano z elementi, ki se med seboj prepletajo. Opečna dekoracija povezuje manjše okno z večjim. Dvojne odprtine v drugem nadstropju so zgoraj šilasto zaključene, spodaj pa jih zaključuje vodoravna gred. Šilaste loke poudarja opečna dekoracija.

Odprtine v drugem nadstropju se razlikujejo le pri okenskem sklopu na desni strani, saj so le te posnetek oken, ki se nahajajo tudi na severni fasadi. Vogal, ki ločuje fasadi, je delno pravokotno prirezan in na vrhu zaključen s profilirano večjo konzolo.

Okenski sklop na levem krajnem delu fasade se oblikovno loči od ostalih odprtin in dekoracije na tej fasadi. Loči jih tudi ozek vertikalni izzidek, dimnik, poudarjen z opečno dekoracijo.

Okno v pritličju je pravokotno, delno vkopano v zemljo in zaščiteno s kovano mrežo. Preklada je preprosta. Večje segmentno zaključeno okno v prvem nadstropju ima betonsko polico, podprto s dvema manjšina izklesanima konzolama. Segmentni lok poudarja tudi opečna dekoracija. V drugem nadstropju se nahaja t.i. francoski balkon, ki ga ščiti balkon iz izrezljanih lesenih letvic, ki sloni na preprosti polici. Preklada nad odprtino, ki jo podpirata dve manjši konzoli, je vodoravna. Nad njo se nahajata dve manjši okni, zgoraj oblikovani s šilastim lokom in opečno dekoracijo. Polje med lokoma krasi šesterokraka zvezda.

Slika 26, segmentno oblikovano okno, opečna dekoracija in francoski balkon na vzhodni fasadi

Slika 27, ponavljajoči se sklopi odprtin

Slika 28, stik med vzhodno in severno fasado

Južna fasada

Južna fasada je bila v preteklosti precej poškodovana. Porušene so bile terase, do katerih si prišel iz družabnih oz. bivalnih prostorov. Po drugi svetovni vojni so porušen del neprimerno pozidali. Teraso so zaprli, saj so želeli pridobiti nove prostore za novo namembnost. Ohranili so le zgornjo teraso z betonsko ograjo. Nekatere strukturne elemente so zakrili, druge odstranili. Ohranjen je le desni del južne fasade, ki je bil v preteklosti minimalno poškodovan. Opečno grajen izzidek sloni na mogočni, betonski plošči, oblikovani z elementi, ki se med seboj prepletajo in je podprt z izklesanimi konzolami in vgrajenimi stalaktitnimi kapiteli/konzolami. Predvidevamo, na osnovi arhivske dokumentacije, oblike glavnega okna in samih opek, da je bil izzidek po prvi svetovni vojni obnovljen. Pod izzidkom, v pritličju, se nahajata dve okni s preklado, znižanima dvema segmentima lokoma ter preprostima policama. Preklada je oblikovana z elementi, ki se med seboj prepletajo.

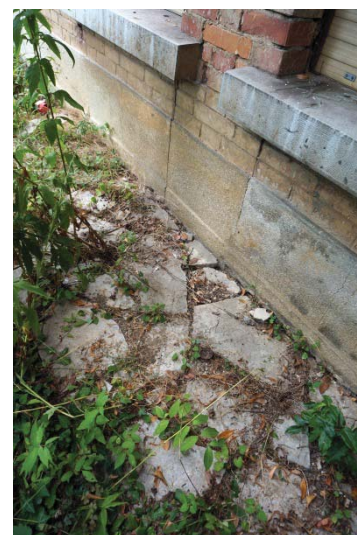
Nad izzidkom se nahaja balkon z ograjo, izdelano iz lesenih izrezljanih letev. Preklada nad balkonsko odprtino je vodoravna in podprta z manjšima izklesanima konzolama. Nad njo se nahajata dve manjši okni, zgoraj oblikovani s šilastim lokom in opečno dekoracijo. Polje med lokoma krasi šesterokraka zvezda.

Slika 29, naknadno pozidan del atavbe

Slika 30, konzolni izzidek, ki je bil prenovljen po prvi svetovni vojni

Slika 31, vidna naknadno pozidana vrata (A. Laščak) in tlakovanje

Streha

Na severovzhodnem delu objekta je streha enokapna, na severozahodnem ravna - terasa, drugod se pojavljajo štirikapnice, ki so med seboj povezane s slemenimi. Streha z naklonom je krita s korci, medtem ko je bila terasa pred kratkim sanirana²⁵.

Na strehah se nahajajo tudi dimniki, danes delno ohranjeni, in zračniki. Po drugi svetovni vojni so nekatere dimnike povišali, dodali so nove dimnike, dvignili del strehe.

Slika 32, pogled na delno ohranjene dimnike in zračnike in neprimerne adaptacije

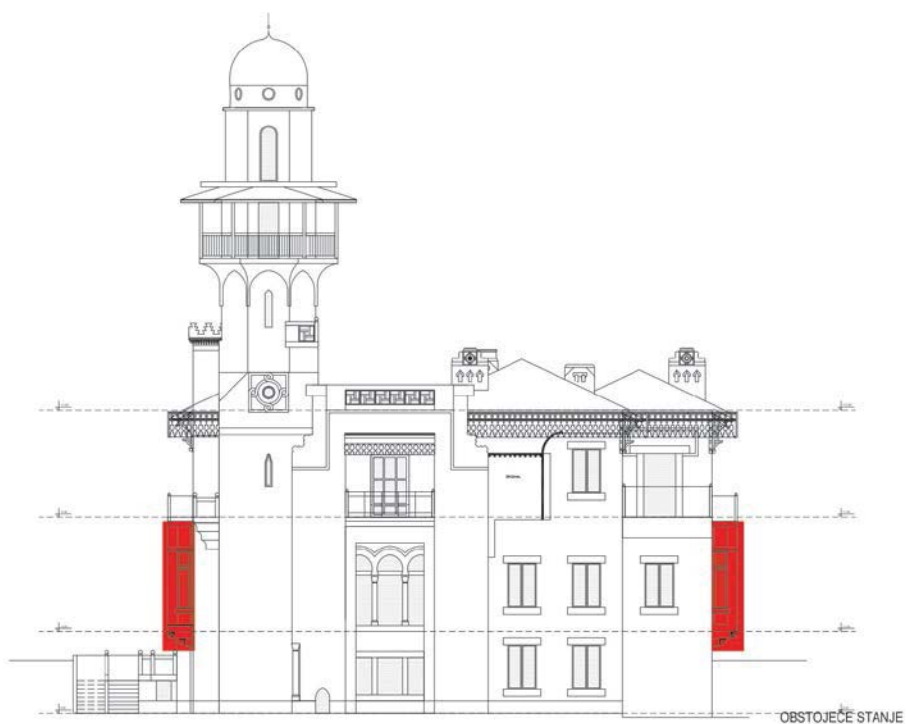
Slika 33, pogled na štirikapnice in naknadno dvignjeno streho

²⁵ Bitumenske skodle.

Sklopi arhitekturnih dekorativnih elementov in odprtih na fasadah

Slika 34, vzhodna fasada

Slika 35, zahodna fasada

Slika 36, severna fasada

Slika 37, južna fasada

 sklop 1

Slika 38, dekorativno oblikovana vhoda v stavbo

 sklop 2

Slika 39, segmentno zaključeno okno z opečno dekoracijo

 sklop 3

Slika 40, konzolni izzidek z oknama pod konzolama

 sklop 4

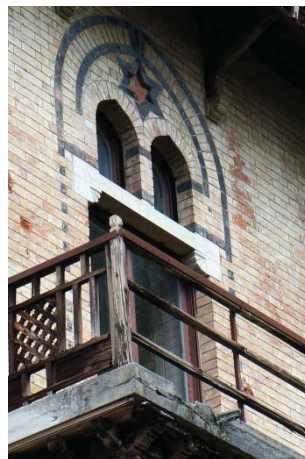
Slika 41, odprtine poudarjene z opečno dekoracijo in betonskimi elementi

 sklop 5

Slika 42, sklop preprostih, dekoriranih odprtin

 sklop 6

Slika 43, opečna dekoracija v obliki zvezde

 sklop 7

Slika 44, opečna dekoracija in betonski sklepnik

Notranjost

Čeprav je tloris vile precej razgiban in nesimetričen, je notranjost vile, v nasprotju z zunanostjo, dosti bolj preprosto organizirana²⁶.

Stavba je delno podkletena, večetažna ter ima okoli 35 prostorov. Razdelitev in postavitev prostorov v vseh treh etažah se ponavlja²⁷.

Osrednja os, ozek hodnik, ki poteka v smeri sever jug, deli tloris na dva dela. V zahodnem delu, ki je obrnjen proti samemu oblikovanemu parku, se nahajajo prostori, ki so večji in bolj svetli ter so bili namenjeni predvsem družabni funkciji. Prostori v vzhodnem delu so manjši in temnejši, v preteklosti so se tu nahajale spalnice, sanitarije, kuhinja in ostali uslužnostni prostori.

V vilo vodita dva vhoda, glavni, ki se nahaja na desni strani zahodnega izsidka in vodi do glavnih stopnic v pritličju ter stranski, ki se nahaja na severni strani stavbe ter vodi na stransko stopnišče, ki povezuje klet s streho.

Klet

Klet, do katere vodi stransko stopnišče, se nahaja v severovzhodnem delu stavbe. Klet je preprosta, vendar danes zanemarjena. V njej se nahajata dva zbiralnika vode, prostor za ogrevanje in sanitarije.

Slika 45, pogled na zbiralnik vode

Slika 46, naknadno postavljeno ogrevanje

Pritličje

Skozi glavni vhod v pritličju vstopamo v vežo (*ingresso principale*), iz katere vodijo glavne kamnite stopnice do prvega nadstropja. Par stopnic vodi iz veže v spodnjo medetažo, kjer se nahajajo sanitarije.

Vsi prostori v pritličju so bili po drugi svetovni vojni prilagojeni novi namembnosti tako, da je danes ohranjenih le malo originalni sestavin. Najbolje ohranjena je vhodna veža, kjer najdemo še originalno stavbno pohištvo in originalno pohodno površino – keramičen tlak sestavljen iz šesterokotnih ploščic različnih barv, izdelek firme G. Appiani iz Trevisa.

Ob zadnji analizi objekta so, v naknadno zazidanem delu stavbe, odkrili vratno odprtino, oblikovano s šilastim lokom in poudarjeno z opečno dekoracijo, ki je v preteklosti služila kot dostop do zunanje terase.

²⁶ Medtem ko je fasada oblikovana na osnovi arhitekturnih vplivov mameluškega sloga, sledi oblikovanje notranjosti predvsem zahodnim evropskim načelom gradnje iz konca 19. stoletja.

²⁷ Tako je arhitekt tudi lažje načrtoval nosilno ogrodje stavbe.

Slika 47, veža v pritličju

Slika 48, šilasto oblikovana vratna odprtina

Prvo nadstropje

Glavno kamnito stopnišče povezuje pritličje z vežo (*ball*) v prvem nadstropju. Vežo na fasadah nakazuje betonski dekoriran izzidek z okensko odprtino na južni strani in tridelnim oknom, oblikovanim z mavrskimi loki na zahodni strani.

Iz veže dostopamo skozi več nihajnih vrat, oblikovanih s stekleno okvirno konstrukcijo in okrasnim podbojem, do manjšega salona na severni strani, nekdanje jedilnice na južni strani in manjšega hodnika na vzhodni strani. Vrata v manjši salon in nekdanjo jedilnico so bila v preteklosti urejena v t.i. *enfilado*. Po drugi svetovni vojni so bila vrata v nekdanjo jedilnico prestavljena. Uničen je bil utor za shranjevanje vratnih kril, ki se je nahajal v steni in izgubila se je *enfilada*.

Še ohranjena lesena klopca, ki se nahaja pod oknom na južni strani, je v solidnem stanju.

Tla v veži, ki so bila v originalu iz terazzo, so kasneje pokrili s talno oblogo. Keramičen tlak, sestavljen iz šesterkotnih ploščic različnih barv, izdelek firme G. Appiani iz Trevisa, se nahaja v predprostoru pred stranskimi stopnicami in delno na hodniku. V ostalih prostorih se nahaja parket.

Ob zadnji analizi objekta so odkrili tudi dvodelno vratno odprtino, ki jo poudarja betonska preklada, z prepletajočimi se elementi. Vrata so v preteklosti vodila na zunanjo teraso.

Slika 49, veža v I. nadstropju

Slika 50, naknadno zazidane pravokotne odprtine

Drugo nadstropje

Stransko stopnišče vodi do drugega nadstropja. Prostor v tem nadstropju so bili v preteklosti razdeljeni na servisne prostore in spalne prostore s sanitarijami. Okna in vrata so ohranjena. V dveh prostorih se pojavlja parket položen v ribjo kost, medtem ko se v drugih prostorih nahaja umetna talna obloga.

Slika 51, pravokotna okna razdeljena na pet polj na krilo

Slika 52, šilasto zaključena okna

Stopnice

Glavno stopnišče je kamnito. Ličnice stopnic so profilirano obdelane. Stopniščna ograja na podestu je oblikovana iz egiptovskih rdečih marmorjev (baza in podstavki) in pregrado iz oniksa. Ostal del ograje je bil v verjetno ob prvi obnovi, zamenjan z drugim kamnom.

Stransko stopnišče povezuje klet z lesenim stopniščem, ki vodi na teraso strehe. Stopnišče je delno kamnito, delno betonsko. V preteklosti, predvidevamo ob prvi obnovi, je bilo delno rekonstruirano z betonom in restavrirano.

Slika 53, glavno stopnišče

Slika 54, ograja na glavnem stopnišču

Slika 55, stopnice na stranskem stopnišču

01-6.3.1.3 Gospodarski objekti

Garaža

Garaža je verjetno nastala šele ob prvi prenovi leta 1928 oz. 1929. Nizek, enoetažen objekt ima vzdolžen tloris in štirikapno streho, krito s korci. Narejen je iz opeke, betona in delno ometan. V njegovo konstrukcijo so vgrajeni dekorativni arhitekturni elementi, ki se pojavljajo tudi na sami Vili.

Prizidek je solidno zgrajen in ne moti oz. ne degradira garaže.

Manjši objekti

Ob makadamski poti, v JV delu parka, se nahajata dva manjša gospodarska objekta. Le ta sta enoetažna, ometana in imata dvokapno streho. Na enem je še ohranjen izrezljan lesen okrasni napušč.

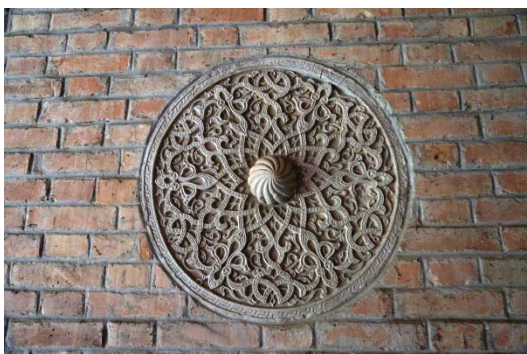
Ob objektih je locirana tudi uta za psa, ki pa je danes v slabem stanju.

Slika 56, garaža

Slika 57, garaža s prizidkom

Slika 58, ornament

Slika 59, manjši gospodarski objekt

Slika 60, pasja uta

01-6.3.1.4 Rafutski park

Rafutski park, ki je umeščen na pobočje kostanjeviškega hriba, obsega 3 ha. Razdeljen je na dva dela, t.i. zgornji del, ki je danes v lasti Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport in t.i. spodnji del, ki je v lasti Mestne občine Nova Gorica.

Teren je delno razgiban, delno raven, čemur sledi tudi vzorec oblikovanja parka kot so čiste travnate površine, homogene gruče dreves, cvetoča vegetacija, voda in vijugaste poti.

V samem parku je bilo v preteklosti več kot 500 drevesnih in grmovnih osebkov, ki so pripadali 114 vrstam, danes jih je občutno manj.

Slika 61, pogled preko vrhov dreves proti gradu

Opis parkovne zasnove

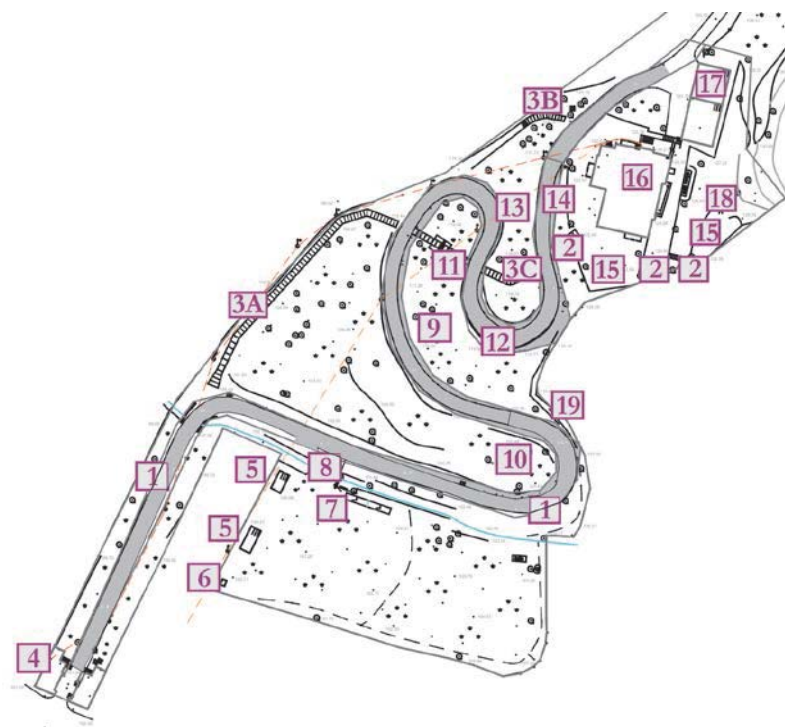
Zasnova t.i. vzhodnega, zgornjega parka, se skozi zgodovino ni dosti spreminjala, kar je razvidno tudi iz idejnega načrta, ki ga je, že leta 1909, oblikoval Anton Laščak. Danes je zgornji park omejen na vzhodu s prometno cesto, na jugu s stanovanjsko gradnjo, na zahodu z delom parka, ki je danes v lasti Mestne občine Nova Gorica, na severu pa ga omejuje pas akacij.

Park se razteza na zgornji polovici Rafutskega parka, na razgibanem območju kostanjeviškega hriba. Vhodni objekt, mogočen mavrski portal, naznanja vstop v njegovo območje. Glavna parkovna pot oz. dovozna pot je serpentinasto oblikovana makadamska cesta z muldami ob straneh, ki nas pripelje do stranskega vhoda v vilo in garaže v bližini. Od glavne poti se hitro loči in jo tudi prečka natančno načrtovana sprehajalna pot, ki nas pripelje do glavnega vhoda v samo vilo. Sprehajalna pot je delno oblikovana s stopnicami, ki so načrtovane položno in obdelane za betonskimi robniki. Kot polnilo je uporabljen manjši kamen – lomljenec in nasutje. Park, ki je oblikovan z različnimi drevesnimi vrstami, eksotičnimi drevesi, vodo in arhitekturnimi islamskimi dekorativnimi elementi, je bil v preteklosti namenjen predvsem sprehajanju, počivanju, meditaciji. Drevesa, predvsem bambus, služijo kot poudarek obem potem, pogledom, medtem ko voda, ki teče skozi park v kanalu, oporni zidovi in brežine predvsem izpostavljajo arhitekturne dekorativne elemente.

V parku najdemo tudi dva počivališča. Kalup kupole s stranskim klopema služi kot počivališče ob serpentinasto oblikovani dovozni poti, medtem ko se pergola z glicinijo in dvema betonskima klopema nahaja na stopnišču sredi parka.

Zgornji del parka vile Rafut, ki se nahaja za samo vilo in gospodarskim poslopjem in do katerega vodita oblikovana stopnišča, je v preteklosti služil predvsem kot prostor za počitek in za namene zeliščnega vrta.

Arhitekturni elementi v parku

- 1 Serpentinasto oblikovana dovozna pot.
- 2 Sprehajalna pot – stopnice, 9 kos.
- 3A Stopnice.
- 3B Stopnice.
- 3C Stopnice.
- 4 Vhodni objekt.
- 5 Gospodarski objekti.
- 6 Pasja uta.
- 7 Korito.
- 8 Most.
- 9 Kalup kupole.
- 10 Ostanek stalaktitnega kapitela.
- 11 Počivališče s pregolo.
- 12 Oporni zid z islamskimi dekorativnimi elementi.
- 13 Delno vkopani islamski dekorativni elementi.
- 14 Vkopani ostanki islamskih elementov.
- 15 Ostanki arhitekturnih elementov, terasa.
- 16 Vila.
- 17 Garaža.
- 18 Ostanki zeliščnega vrta.
- 19 Oporni zid z dvojnim profiliranim trakom dekorativnimi elementi.

Slika 62, oznaka 1, ostanki muld, dovozna pot

Slika 63, oznakia 2, stopnice, ki vodijo do glavnega vhoda

Slika 64, oznaka 3A, položne stopnice betonskih robnikov

Slika 65, oznaka 3B, strme stopnice

Slika 66, oznaka 3C

Slika 67, oznaka 4, vhodni objekt

Slika 68, oznaka 5, gospodarski objekt

Slika 69, oznaka 6, pasja uta

Slika 70, oznaka 7, korito

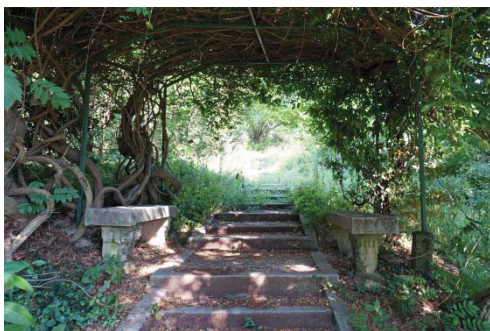
Slika 71, oznaka 8, most

Slika 72, oznaka 9, kalup kupole

Slika 73, oznaka 10, ostanek stalaktitnega kapitela

Slika 74, oznaka 10, pergola

Slika 75, oznaka 11, oporni zid

Slika 76, oznaka 12, brežina

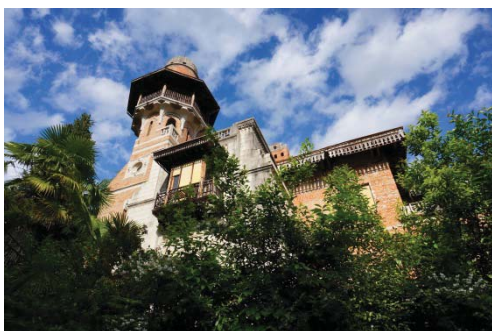
Slika 77, oznaka 13, brežina

Slika 78, oznaka 14, ostanki arhitekturnih elementov

Slika 79, oznaka 15, ostanki elementov

Slika 80, oznaka 16, vila

Slika 81, oznaka 17, garaža s prizidkom

Slika 82, oznaka 18, tablice za označevanje zelišč

Slika 83, oznaka 19, oporni zid

Opis vegetacije ob poti do vile

Začetek glavne poti do vile označujeta dve visoki palmi. Na levi strani ravne makadamske poti se nahajajo dve pacipresi in javor, medtem ko se na desni nahajajo predvsem grmovnice, tisa in pacipresa. Pot se kmalu razcepi na serpentinasto oblikovano dovozno pot in pešpot s stopnicami.

Široka serpentinasta pot se nadaljuje ob potoku, ki teče po njeni desni strani. V njegovi bližini uspevajo jelše ter paciprese. Do prvega ovinka se, po levi strani poti, nizajo ciprese, med njimi pa rastejo grmovnice: lovorikovci, grmasti kostanj, češmini, bodike, ognjeni trni ... Pot se nadaljuje ob divjem kostanju naprej, mimo cedre in magnolije, vse do treh požaganih cipres ob pergoli, v desni ovinek, od koder se v levo navzgor razporstira pogled na dve veliki smreki. Pot se vije naprej ob živi meji lovorikovca, ob smreki na desni strani ter nato mimo zgornjega kostanja do kakija. Pot do vile se zaključuje z bambusom in palmami ob samem glavnem objektu.

Drugo pot, pešpot, ki je urejena s stopnicami, poudarja nekaj izrednih dreves. V spodnjem delu so prisotne magnolija, cedri ter hrast, v zgornjem pa ciprese, metasekvoje, magnolija in japonska kriptomerija.

Slika 84, označena pomembna vegetacija ob poti

111	Palmi	110	Pacipresa	109	Pacipresa	108	Pacipresa
107	Javor	106	Cipresa	105	Japonska kriptomerija	104	Cipresa
102	Magnolija	101	Metasekvijs	99	Cipresa	94	Pacipresa
92	Ješa	91	Ješa	90	Tri paciprese	88	Cipresa
86	Cipresa	85	Brin	80	Dve pacipresi	78	Divji kostanj
76	Cedra	73	Magnolija	72	Tri ciprese	63	Smreka
62	Oreh	60	Hrast	55	Dve smreki	47	Palma
46	Palma	44	Kaki	43	Kostanj	10	Pavlovnija
B	Bambus						

Slika 85²⁸, oznaka 111

Slika 86, oznaka 110

Slika 87, oznaka 109, 108

Slika 88, oznaka 107

Slika 89, oznaka 106

Slika 90, oznaka 105

Slika 91, oznaka 104, 99

Slika 92, oznaka 102

Slika 93, oznaka 101

Slika 94, oznaka 94, 90

Slika 95, oznaka 92, 91

Slika 96, oznaka 88, 86

Slika 97, oznaka 85

²⁸ Avtor fotografij je Boštjan Vauda.

Slika 98, oznaka 80

Slika 99, oznaka 78

Slika 100, oznaka 76

Slika 101, oznaka 73

Slika 102, oznaka 72

Slika 103, oznaka 63

Slika 104, oznaka 62

Slika 105, oznaka 60

Slika 106, oznaka 55

Slika 107, oznaka 46, 47

Slika 108, oznaka 44

Slika 109, oznaka 43

Slika 110, oznaka 10

01-6.3.2 Okolica

Območje Rafutskega parka z vilo se nahaja v naselju Pristava, tik ob italijansko slovenski meji. V neposredni bližini vratarnice se nahajata bivalna objekta. Meščanska hiša na levi strani je danes prazna in opuščena. Delno je zakrita z rastjem in se ruši. Hia na desni strani je bila pred kratkim obnovljena. Celoten park je zavarovan delno z opečno zidano ograjo delno z kovinsko ograjo iz žične mreže.

Slika 111, opečna ograja

Slika 112, opuščena meščanska hiša

Slika 113, novejša gradnja

Slika 114, kovinska ograja z mrežo

01-6.4 Opis razvoja spomenika

Leta 1907 je bilo prelomno za arhitekta Antona Laščaka. V Egiptu, kjer je deloval že od leta 1883, mu je podkralj Abas II. podelil plemiški naziv beg in ga postavil za direktorja kedivskih palač.

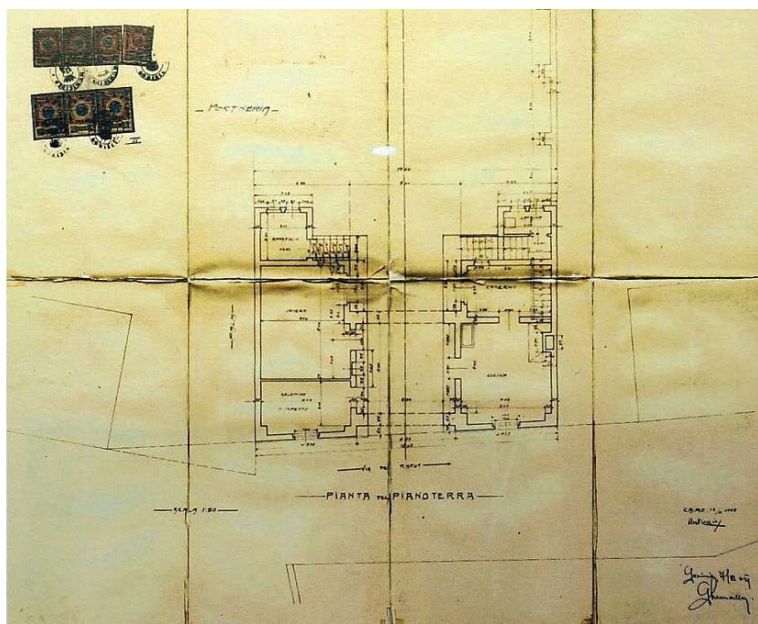
S svojim prvim projektom, po imenovanju za dvornega arhitekta, z izgradnjo salamlika - Salamlík Omarja paše Sultana – istega leta, je naznanil spremembe v svojem arhitekturnem ustvarjanju. Secesijski slog je opustil in začel graditi, ustvarjati v neoislamskem slogu²⁹.

Tega leta je tudi uresničil svojo dolgoletno željo in kupil zemljišče, zahodno polovico parka na Kostanjeviškem hribu³⁰, v kraju Pristava pri Gorici, kjer je nameraval zgraditi svojo novo rezidenco. Vzhodni del parka je ostajal v privatni lasti in na njem je lastnik zgradil vilo Palm, ki pa je bila porušena med vojno in kateri ostanki so še vedno tam.

Projektne načrte vratarnice, vile in detajlov je Anton Laščak izdelal med leti 1908 in 1910 v Egiptu, od koder je tudi nadziral gradbena dela. Vse načrte, razen detaljnega načrta armiranobetonskega balkona, ki je datiran v leto 1910 in načrta zasadive iz leta 1909, je sopodpisal še arhitekt Girolamo Luzzato.

Načrti vhodnega objekta oz. vratarnice iz dne 13. in 14. novembra leta 1908 nam razkrivajo simetrično oblikovan tloris, razdeljen na tri dele. Osrednji del služi kot glavni vhod v kompleks rafutskega parka, medtem ko sta krajna dela namenjena bivalnim prostorom in stopnicam, ki vodijo v zgornjo medetažo in na ravno pohodno streho. Fasade so še danes oblikovane z mavrskim lokom, s segmentno zaključenima odprtinama, opečno in betonsko izklesano arhitekturno dekoracijo. Pri načrtih in dejanskem stanju ni prišlo do večjih sprememb.

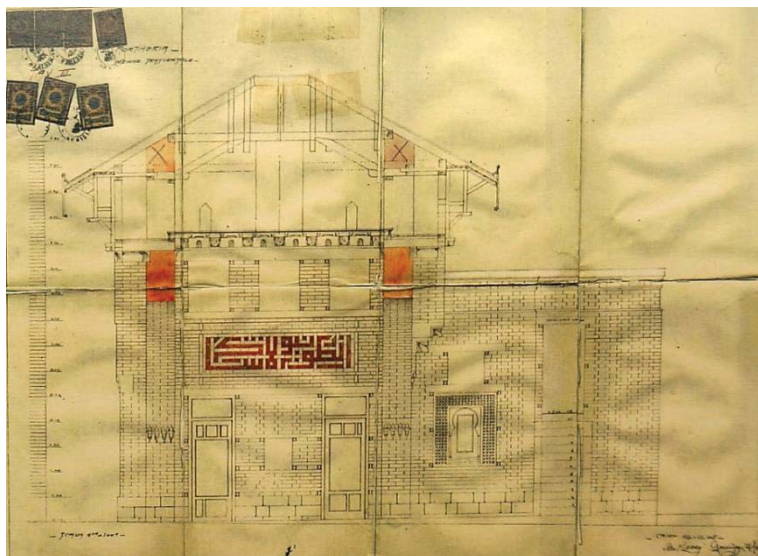
Že takrat je predvidel izpisana horizontalna napisa v veži, medtem ko je zamenjal okensko odprtino na dvoriščni strani s pravokotno, bolj preprosto oblikovano.

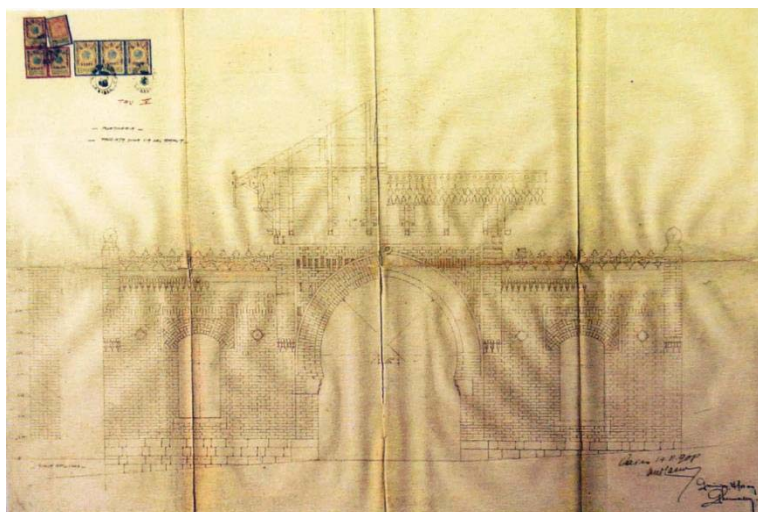
Slika 115, tloris vhodnega objekta, 1908, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

²⁹ Mamič

³⁰ Že kot otrok ga je obiskoval.

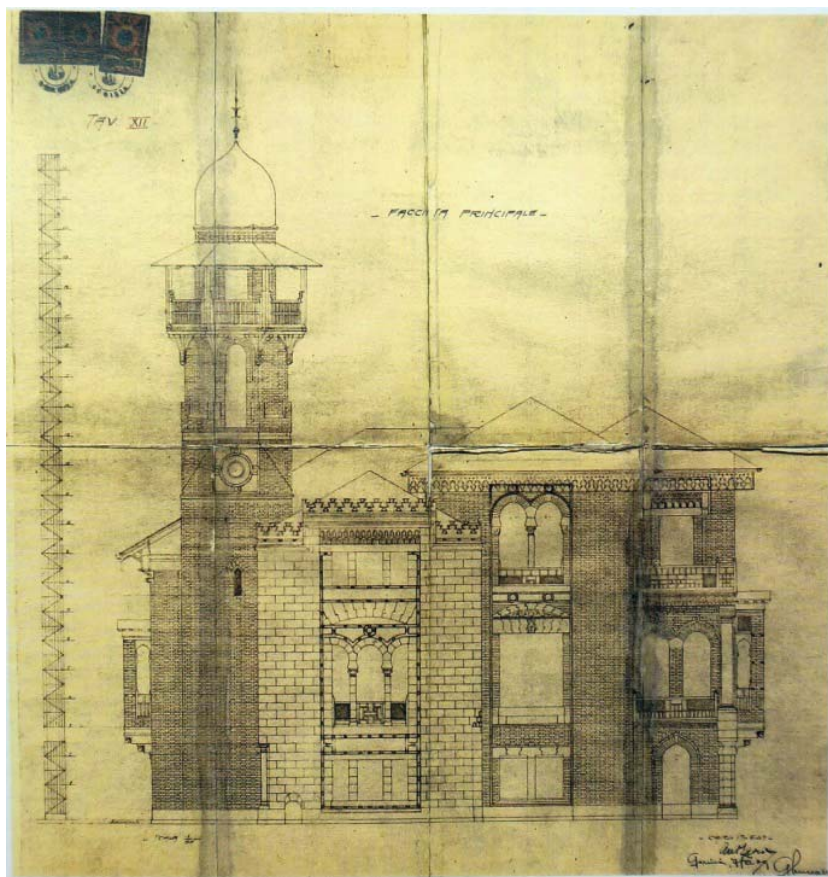

Slika 116, fasada v veži vhodnega objekta, z napisom, 1908, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

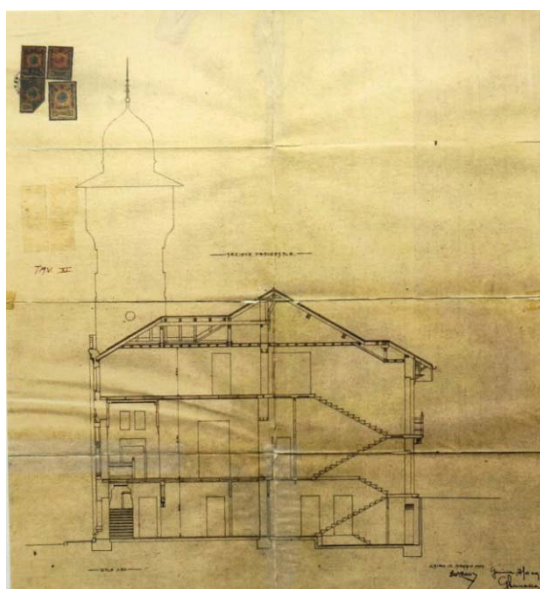

Slika 117, glavna fasada, 1908, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

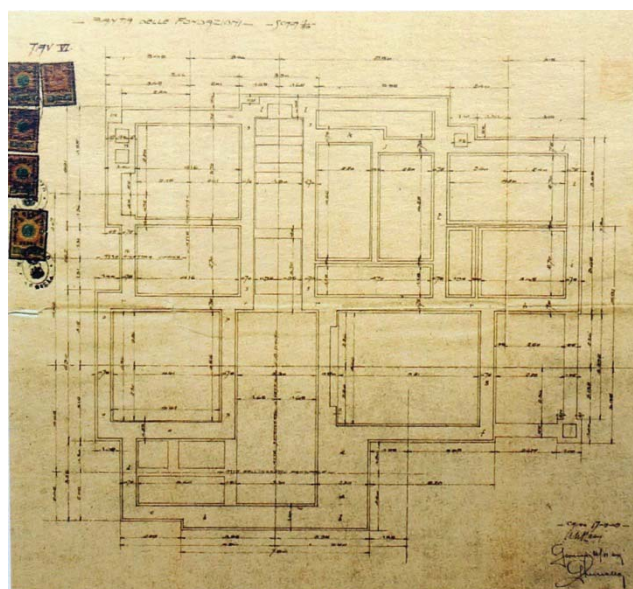
Načrt za vilo, ki je datiran v 17. maj 1909, je Anton Laščak med samo gradnjo večkrat spreminjal, na kar kažejo tudi velika odstopanja od prvotnih načrtov in dejanskim stanjem. Naknadno se je odločil za vzpostavitev manjše kleti na SV delu objekta. Stopnice, ki so bile prvotno locirane v vzhodnem delu, je tako prestavil na severno strani in s tem tudi uredil dostop do kleti. Spremembe, ki se kažejo tudi na samih fasadah in minaretu podobnemu stolpu, so vidne predvsem pri drugače oblikovanih odprtinah, dodanemu lesenemu balkonu na zahodni fasadi, strehi, ki je danes na nekaterih delih ravna, ograjah in samih arhitekturnih dekorativnih elementih. Stolp je tudi povišal za eno etažo in mu dodal balkonsko ograjo.

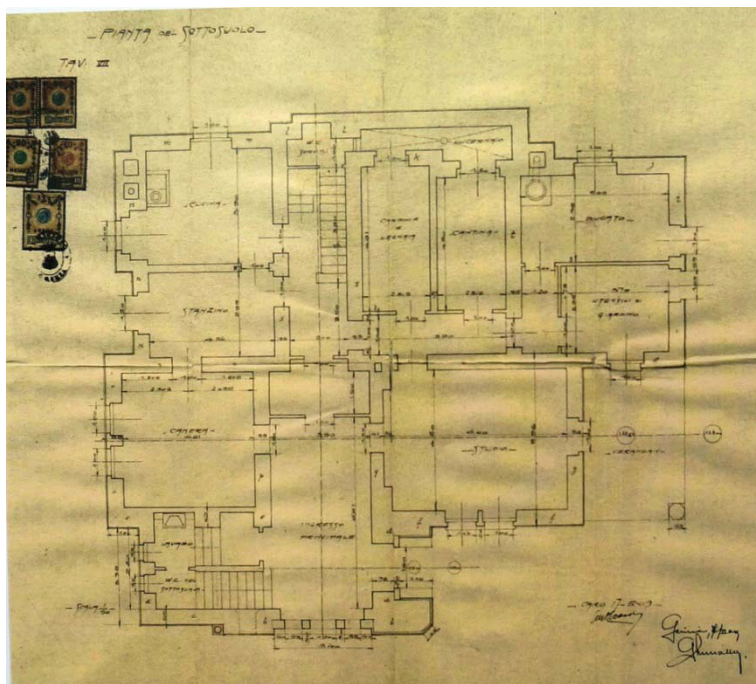
Slika 118, zahodna fasada, 1909, vidne spremembe med načrtom in izvedbo, stolpu so kasneje dodali še eno nadstropje in balkon, streho in fasado z odprtinami in dekoracijo so med deli spremenili in drugače pozidali, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

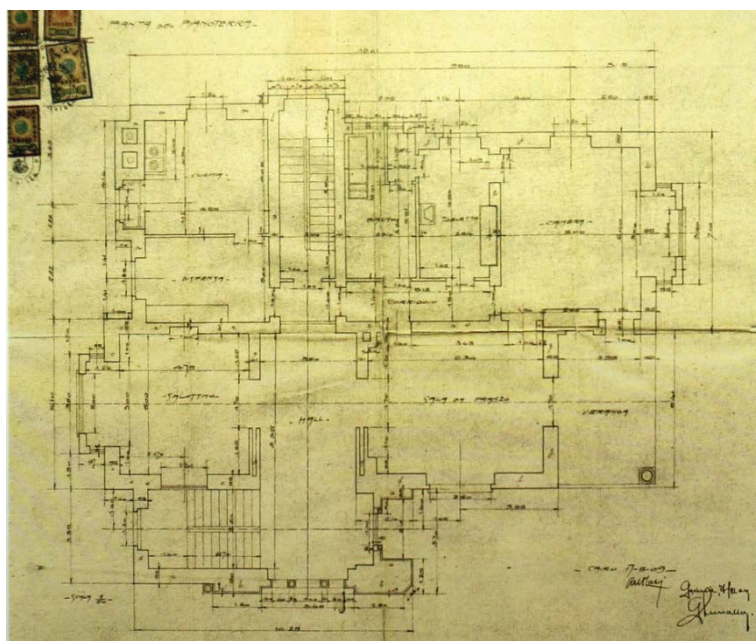
Slika 119, prerez stavbe, 1909, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

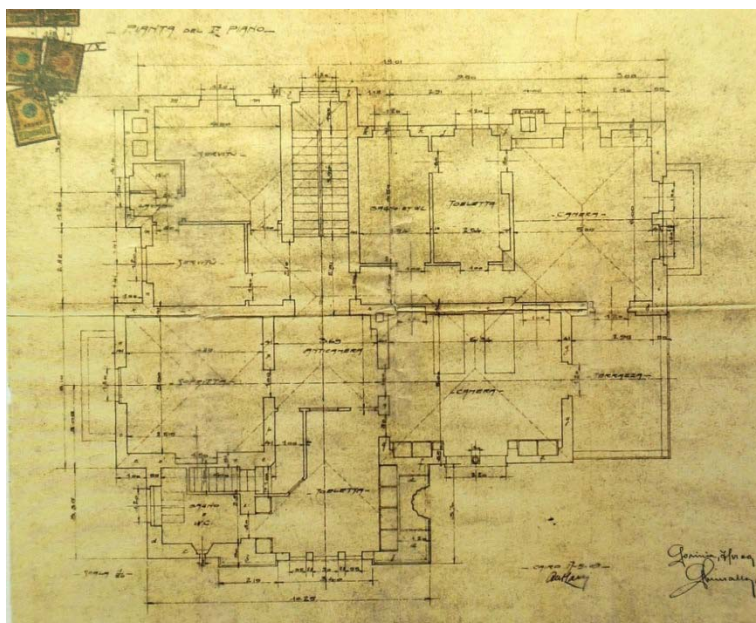
Slika 120, tloris temeljev, 1909, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

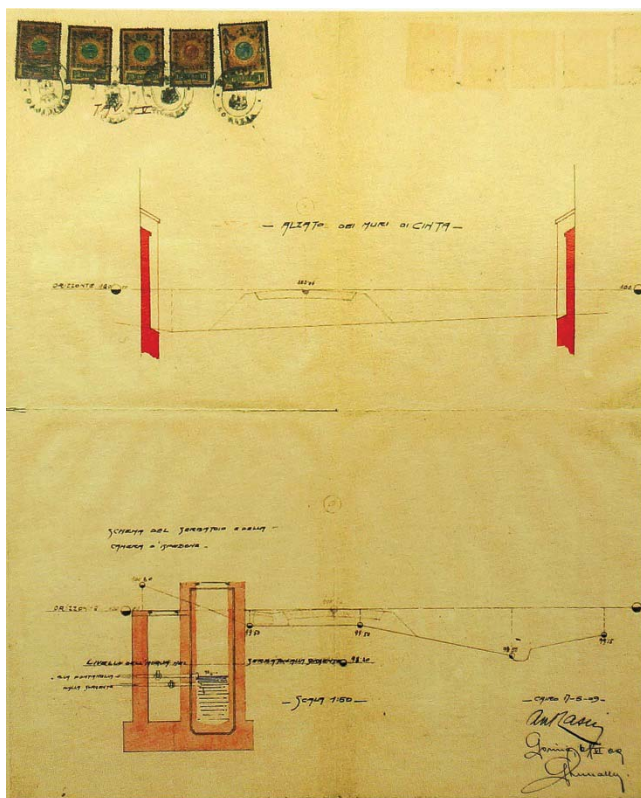
Slika 121, tloris pritličja, 1909, na načrtu še ni vidne kleti, zunanje terase, stransko stopišče je locirano v vzhodni del stavbe, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

Slika 122, tloris prvega nadstropja, 1909, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

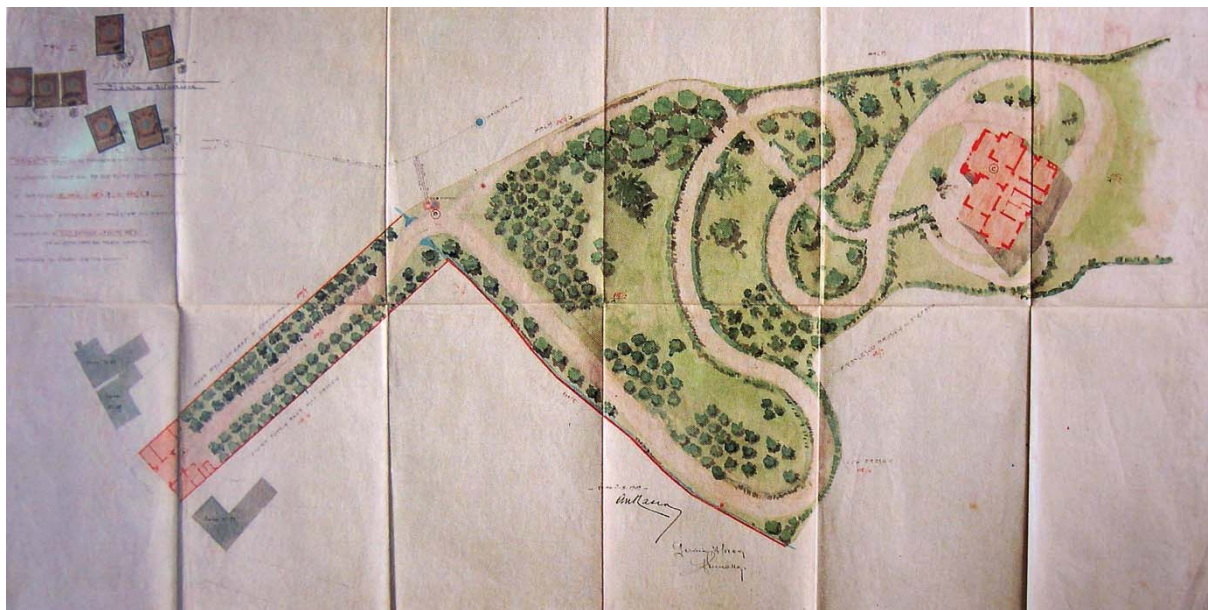

Slika 123, tloris drugega nadstropja, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

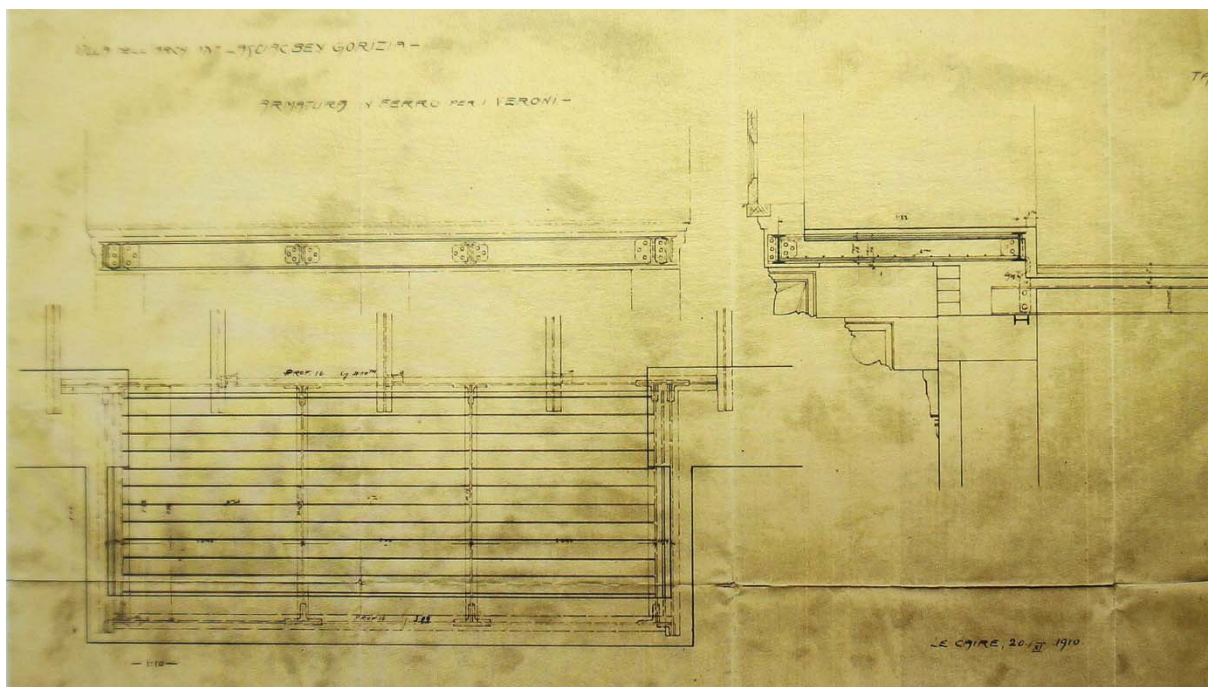
Slika 124, zaščitna ograja, 1909, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

Na načrtu iz parka lahko vidimo, da so še danes ohranjene poti, ki jih je zasnoval Laščak. Pot, ki pripelje obiskovalca do glavnega impozantnega vhoda v stavbo ter dovozna pot na drugo stran objekta. Vrisana je tudi že pergola s počivališčem. Tloris vhodnega objekta ostaja enak današnjemu, medtem ko je posegel v idejno zasnovo vile in ji kasneje dodal klet ter teraso.

Slika 125, Idejni načrt zasaditve parka, 1909, danes še ohranjene poti in nekatera počivališča ter vodotok medtem ko je zasaditev rastlinskega materiala drugačna, vir: kopijo hranijo v ZVKDS OE Nova Gorica

Prošnjo za izdajo dovoljenja za izgradnjo objekta na kostanjeviškem griču³¹ je dne 12. julij 1909³² podpisal v imenu Antona Laščaka prokurist Mario de Pajer. Že čez dva dni, 14. julija, mu je bilo izdano gradbeno dovoljenje.

Slika 126, Načrt armiranobetonske konstrukcije - konzol, 1910, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

»Nadzornik del je bil na začetku arhitekt Girolamo Luzzato, ki je bil tudi soprodpisnik na projektu, vendar je odšel zaradi nesoglasij/nesporazumov med njim in Laščakom, njegovo delo je nadaljeval Angelo Costantini. Nato mu je sledil Ernesto Rossi in od 21.09.1910 master graditelj Alexander Pich. Zadnji nadzornik del je bil 28.12.1910 postavljen master-mason Eugenio Marega.³³«

³¹ Anton Laščak je med leti ... živel in deloval v Egiptu, od koder je pošiljal načrte in nadzoroval dela.

³² Marco Chiozza, Antonio Lasciac omenja dan 21. oktobra 1908

³³ Chiozza

Sklepamo lahko, da je prav predvsem zaradi mnogih zamenjav nadzornikov pri gradnji, številnih sprememb načrtov gradnje, same oddaljenosti Antona Laščaka, ki je iz Egipta nadziral dela, gradnja potekala pet let. Čeprav je bil vhodni objekt zgrajen že leta 1912, so mu dovoljenje za uporabnost odobrili šele leta 1914, ko je bila dokončana tudi vila s stolpom.

Slika 127, fotografija prikazuje stanje pred prvim bombardiranjem, se pravi med leti 1914 in 1916, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

Med prvo svetovno vojno³⁴ je bila stavba večkrat poškodovana.

Kot je razvidno iz arhivskih fotografije, je bila vila bombardirana in zadeta večkrat. Prvič je bila močno poškodovana strešna kritina ter severna fasada, osrednji del s stranskim stopniščem in zunanja terasa. Manjše poškodbe so vidne tudi na vzhodni fasadi. Verjetno ob drugem bombardiranju je bil porušen del stolpa s kupolo in obema balkonoma ter dimniki, zračniki, lesen izrezljan napušč. Uničen je bil tudi lesen balkon z nadstrešnico na zahodni strani in lesena ograja na terasi drugega nadstropja.

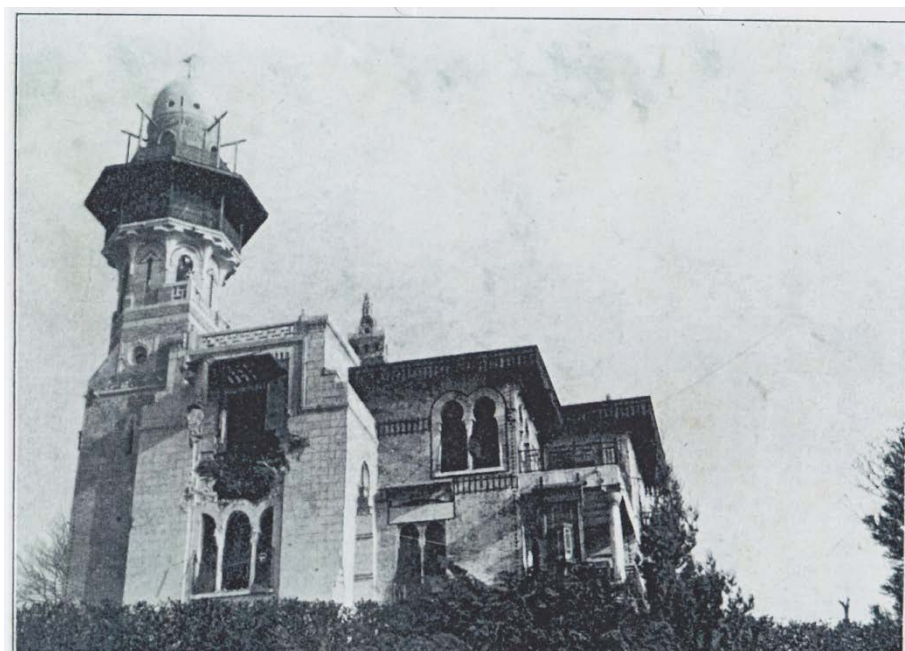
³⁴ Verjetno v času, ko so bombardirali Gorico leta 1916.

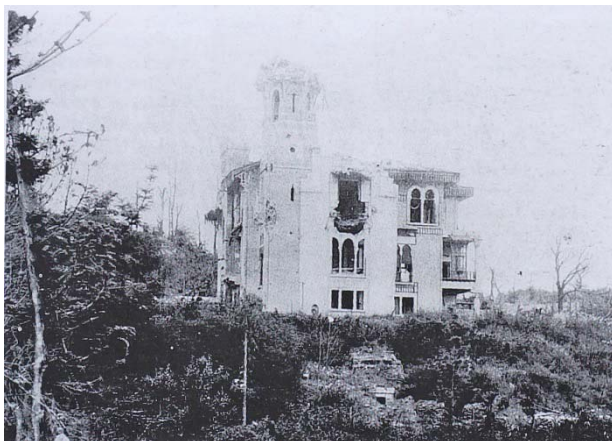
Slika 128, bombandiranje objekta, ki je poškodovalo večji del strehe in severno fasado, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

Slika 129, bombandiranje objekta, ki je poškodovalo večji del strehe in severno fasado, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

Slika 130, bombandiranje objekta, ki je poškodovalo lesen balkon na zahodni fasadi, vir: Brešan, Hladnik – Milharčič, Vila Laščak – Vila Rafut

Slika 131, porušen zgornji del stolpa, v ospredju, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

Slika 132, uničena streha, zahodna fasada in kupola, kot je razvidno iz fotografije garaža med prvo svetovno vojno še ni bila zgrajena, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

Bombandiranja v prvi svetovni vojni so poškodovala tudi vhodni objekt. Uničena je bila predvsem opečna struktura, osrednji lesen povišan del in del betonske dekoracije.

Slika 133, poškodbe na vhodnem objektu, viden še ohranjen, danes delno porušen, dimnik, ki ga krasi zig zag betonska dekoracija, na segmentnih lokih še ohranjeni verjetno leseni paneli ter v ozadju vidna umetniško oblikovana vhodna vrata v park, ki danes manjkajo, vir: Brešan, Hladnik – Milharčič, Vila Laščak – Vila Rafut

Slika 134, poškodbe na vili kot so porušen zgornji del stolpa, uničen lesen konzolni balkon, uničeni leseni francoski balkoni ter poškodovano rastje ob vili, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac

Laščak je obnovil vhodni objekt in vilo šele med leti 1928 in 1929. Komisija za vojno škodo mu je odobrila skromno odškodnino, saj so kvalificirali objekt kot luksuzno gradnjo.

Na osnovi arhivskih virov in materialnih dokazov lahko sklepamo, da je zaradi finančnih sredstev obnovil vilo s cenejšimi materiali in pri obnovi je opustil rekonstrukcije nekaterih elementov na fasadah.

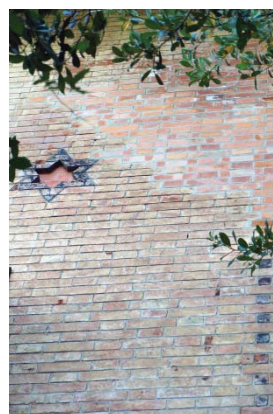
Pri uničenih stranskih stopnicah je uporabil beton namesto kamna, na balkonskih opečnih izzidkih ni povrnil stebrov med okenskimi odprtinami, ograjo na terasi je nadomestil z betonsko ograjo, lesenega uničenega napušča ni rekonstruiral na vzhodni strani, povrnil ni tudi črne barve na opečni dekoraciji.

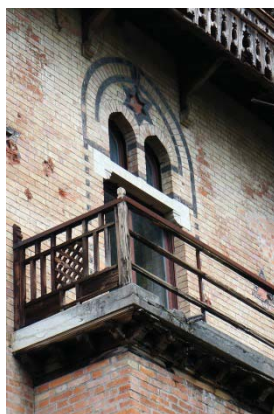
Slika 135, domodeliranje poškodovanih delov stopnic po prvi svetovni vojni

Slika 136, zapolnitev poškodovanih opek po prvi svetovni vojni

Slika 137, opečna dekoracija se ne povrne na saniranih delih

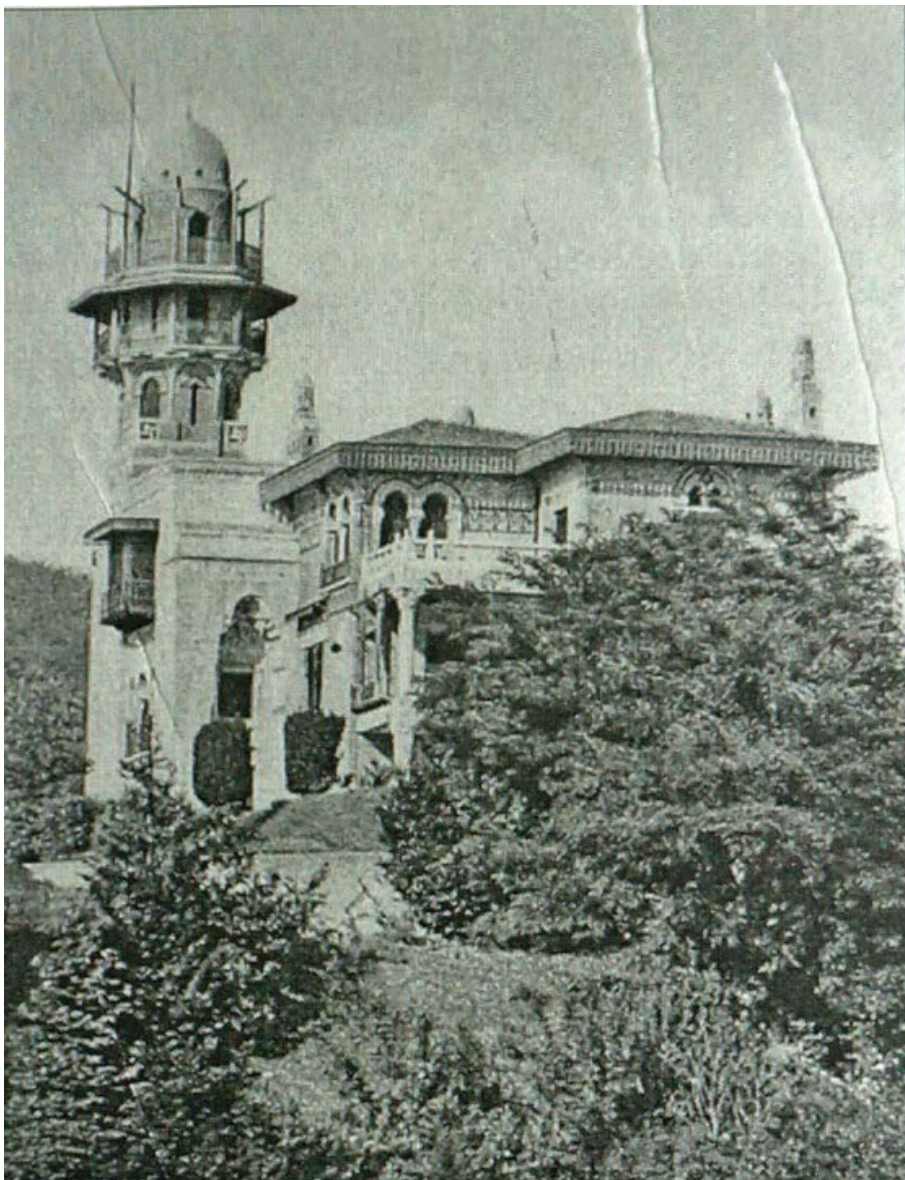
Slika 138, lesene ograje je povrnil, vendar so bile le te na nekaterih mestih drugače oblikovane kot prvotno

Slika 139, konzolnega balkona/izzidka ni rekonstruiral v prvotno stanje, tudi vratni odprtini spodaj je spremenil v okna

Slika 140, namesto lesene izrezljane ograje je uporabil dekorativno armirano betonsko, ki je že bila prisotna ob stolpu in na stolpu

Slika 141, 1934, vir: ZVKDS OE Nova Gorica

Leta 1939 je Laščak zastavil vilo Nacionalnemu inštituti za zavarovanje v zameno za doživljensko rento. Zavarovalnica mu je na račun nakazala vsoto funtov izven tečaja, ki je bila brez vrednosti. Že med drugo svetovno vojno je bila vila spet močno poškodovana. Zunanje terase na JZ vogalu so bile porušene, močno je bil poškodovan tudi del pročelja na Z fasadi. Močno je bil poškodovan tudi pas na vzhodni terasi, na kar kažejo ostanki neprimerne prenove.

Po drugi svetovni vojni je zavarovalnica izgubila vilo. Le ta je postala del premoženja takratne SFRJ in v njej je dobil prostore Zavod za socialno medicino in higieno. Uničene terase so takrat neprimerno zazidali in uredili notranjost za drugo namembnost.

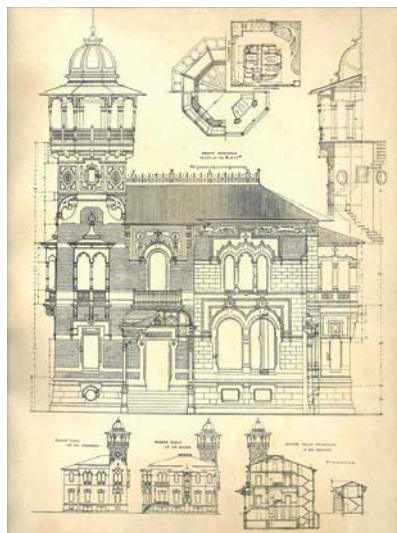
Do leta 2004 je bila vila s parkom v uporabi Zavoda za zdravstveno varstvo Nova Gorica.

01-6.5 Primerjava s sorodnimi spomeniki

Med leti 1895 in 1896 je arhitekt Sebastijan Locati zgradil vilo Francetti Frova v Milanu. Posebnost vile, ki je danes žal porušena, je bil predvsem osmerokotni vogalni stolp, na vrhu zaključen s kupolo ter uporaba novih tehnologij gradnje. Arhitekturni elementi, kot so minaretu podoben stolp s kupolo, konzolni balkoni/izzidki, štirikapna streha, bifore, trifore, polkrožno zaključena okna ter sama dekoracija vile Rafut močno spominjajo na obliko in kompozicijo vile Francetti Frova.

Slika 142, vila Francetti Frova, zgrajena med leti 1895 in 1896, vir: <http://www.skyscrapercity.com/>

Slika 143, načrti vile Francetti Frova, zgrajene med leti 1895 in 1896, vir: <http://www.stadtbild-deutschland.org/>

Slika 144, vila Francetti Frova, zgrajena med leti 1895 in 1896, pogled na SV vogal

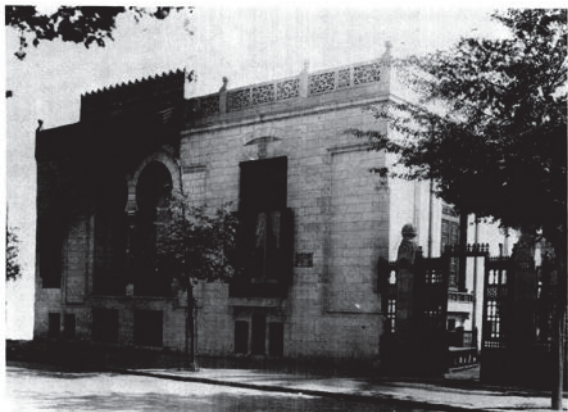

Slika 145, vila Francetti Frova, zgrajena med leti 1895 in 1896, pogled na JV vogal

Neoislamski arhitekturni slog se je pojavil že v drugi polovici 19. stoletja, ko so evropski arhitekti povezali takraten način gradnje kot je skeletna gradnja, hierarhija prostorov, velika in bogato okrašena stavba, z islamskimi dekorativnimi elementi.

Anton Laščak je bil eden izmed pionirjev uporabe neomameluškega sloga pri svojih delih. Leta 1907 je pri gradnji salamlika Omarja paše Sultana prvič povezal novo tehnologijo gradnje z mameluškim dekorativnim slogom.

Značilnost tega sloga je hibridna kombinacija zahodnih evropskih gradbenih načel 19. stoletja in arhitekturnih vplivov, ki izhajajo iz obdobja vladavine Mamlukov v Egiptu (1250-1517), pri čemer so ti vplivi v veliki meri omejni na dekorativne elemente.

Slika 146, Salamlik Omarja paše Sultana, 1907, Anton Laščak, vir: Volait, Mercedes, 1989, Un architecte face à l'Orient : Antoine Lasciac (1856-1946),

Slika 147, Salamlik Omarja paše Sultana, 1907, Anotn Laščak, vir: Volait, Mercedes, 1989, Un architecte face à l'Orient : Antoine Lasciac (1856-1946),

01-6.6 Materialno stanje spomenika

01-6.6.1 Splošen opis materialnega stanja arhitekture

Vhodni objekt oz. salamlík oz. portiera

Vzdolžen pravokoten tloris, ki sta mu na dvoriščni strani dodana manjša prizidka, zajema območje 13.5 x 10.6 m. Pravokoten tloris sestavlja višji osrednji del z vežo in odprtim podstrešnim prostorom in nižja krajna dela, ki imata visoko pritličje. Stranska prizidka na dvoriščni strani sta dvoetažna. Kamnite enoramne stopnice³⁵ v prizidkih vodijo v pomožne prostore na SZ strani, dvoramne kamnite stopnice na JV strani pa vse do teras.

Stavba je grajena na betonskih pasovnih temeljih³⁶, nosilni zidovi so iz polnih rdečih opečnih zidakov dimenzij 12.3 – 13.0 cm/25.2 – 26.2 cm/5.9 – 6.4 cm t.i. zidava s kvadri, vzdolžniki in vezniki. Malta je narejena v volumenskem razmerju apno:agregat = 1:4.5³⁷. Talni zidec, ki iztopa iz fasade, je betonski, ob vhodu se pojavlja kamen. Zunanji zidovi so neometani. Prekladne konstrukcije so ponekod lesene, ponekod iz jeklenih nosilcev³⁸. Leseni tramovi se pojavljajo tudi ob stiku nosilnih opečnih sten in sovprežno armirane betonske plošče na jeklenih nosilcih, ki predstavlja stropno konstrukcijo v osrednjem delu.

Nad osrednjim delom stavbe, podstrešjem, se nahaja štirikapna streha z naklonom 30°. Streha je krita z opečnimi korci, ostrešje je leseno. Lesena nosilna konstrukcija je vidna in neizolirana. Okrasni leseni napušč je bogato izrezljan in narejen iz macesnovega lesa (*Larix spp.*). Krajna dela stavbe imata ravno pohodno streho, teraso. Pri terasah se nad samo konstrukcijo nahaja hidroizolacija in sloj nasutja³⁹. Dimnik, ki se nahaja v JV delu objekta, je bil v preteklosti neprimerno prenovljen. Odstranili so historični zgornji del dimnika in ga naknadno povišali. Nizek zid, krit s pločevino, poteka po obodu terase. Na strani glavnega pročelja zid zamenjajo arhitekturni dekorativni elementi iz betona.

Višina slemena strehe je +8,90 m, kota tlaka v obeh stranskih delih je +0,18 m, svetla višina je +3,44 m, kota teras pa +3,92 m. Mavrski obok je višine +4,30 m, podstrešje pa na koti +5,74 m⁴⁰.

Pritličje v obeh stranskih delih je na koti +0,18 m nad terenom, svetla višina je +3,44 m. Notranji prostori so preprosti, brez dekoracije. Stene so ometane, tla pokriva linolej⁴¹.

Na stavbi se pojavljajo trije tipi oken: dvokrilno okno z nadsvetlobo in nišo za rolete, dvokrilno okno z dvokrilno nadsvetlobo in zgoraj manjšo lino ter enokrilno okno s stožčasto nadsvetlobo. Okna na dvoriščni strani so zavarovana s novejšo kovano mrežo.

Vhodna vrata so kovana, razdeljena na tri krila. Okrašena so s profiliranimi okvirji in na vrhu zavarovana s kovanimi špicami. Vrata, ki vodijo v notranje prostore v SV delu, so novejša.

Dekoratívni arhitekturni elementi, kot so konzole, kapiteli, okrasne plošče, napisi, horizontalni in vertikalni elementi ..., so iz armiranega betona, betona in lesa ter vzdani v opečno strukturo. Pojavlja se tudi opečna dekoracija kot zidava s kvadri, vzdolžniki in vezniki ter barvanje določenih opek, ki poudarjajo arhitekturne elemente.

Stranski fasadi krajnih delov sta brez dekoracije in ometani. Fasada na SZ strani se povezuje s sosednjim meščanskim objektom.

Tla v veži so oblikovana z mačjimi glavami in kamnitimi ploščami.

Stavba je danes opuščena in nevzdrževana.

³⁵ Stopnice so kamnite. 13 stopnic vodi do pomožnega prostora ter na prej ... stopnic do terase.

³⁶ ZAG, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008.

³⁷ ZAG, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008.

³⁸ ZAG, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008.

³⁹ ZAG, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008.

⁴⁰ Mere so vzete iz ZAG poročila, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008.

⁴¹ V prostore SV dela nismo mogli dostopiti saj so vrata nova in nismo imeli ključa.

Vila Rafut

Stavba je večetažna, delno podkletena na severni strani, pritličje je delno vkopano na severu in vzhodu⁴².

Stavbni tloris je razgiban, tlorisni gabarit je 23,5 m x 17,5 m. Vila zaseda 550 m² območja, medtem ko je neto tlorisna površina 1056 m². Temelji so betonski pasovni in niso armirani⁴³, so širši od zidu za 20 cm. Dno temelja sega do globine 85 cm pod koto zunanje ureditve⁴⁴. Nosilni zidovi so zgrajeni iz polnih rdečih opek dimenzij 12.3 – 13.0 cm/25.2 – 26.2 cm/5.9 – 6.4 cm v pretežno apneni malti⁴⁵, talni zidec je betonski. Betonski zidaki se pojavljajo tudi na zahodnem delu fasade, pri izstopajočem delu. Tudi nova konstrukcija – grajena po drugi svetovni vojni, je iz polnih opečnih rdečih zidakov. Debelina nosilnih zidovov se giblje med 26 in 106 cm.

Pritličje je na višini +0,00m, klet na -2,84m, prvo nadstropje na +3,20m, drugo na +7,68m, terasa na strehi pa +11,87m. Podesti v stolpu so na kotah +14,62m, +17,82m, +20,82m, na vrh kupole pa na koti +26,69m.

Fasade

Fasade so opečne in neometane. Stavba je zgrajena iz rdečih opečnih zidakov, izstopajoči del na zahodni fasadi je obložen z betonskimi zidaki, prav tako je talni zidec obložen z betonskimi ploščami. Dekorativni fasadni elementi so narejeni iz betona, armiranega betona in lesa. Pojavlja se tudi opečna dekoracija v obliki zidave s kvadri, vzdolžniki in vezniki. Nekatere opeke so obarvane s črno barvno plastjo in tako poudarjajo pomembne arhitekturne elemente stavbe.

V drugem nadstropju na zahodni fasadi se nahaja lesena terasa z dvojnimi konzolnimi podpornimi stebri, ograjo, okni in nadstreškom, narejena v celoti iz lesa macesna (*Larix spp.*). Iz macesna so narejene tudi ostale balkonske lesene ograje.

Vogalni izstopajoči del

Obzidave z betonskimi zidaki na zahodni strani so debele 20 cm in domnevno sidrane v opečno konstrukcijo⁴⁶. Dimenzije zidakov so 19,5x28,5x54,5 cm.

Streha

Streha je razgibana. Krita je s štirikapnicami z dvema slemenoma, enokapnico in ravna streha v območju dostopa do minaretu podobnemu stolpu.

Kritina je opečna – korci. Ravna streha ima sovprežni sistem iz jeklenih traverz in tlačne betonske plošče. Nad ploščo je podkonstrukcija in pohodna vodoodporna plast.

Lesen izrezljan okrasni napušč je iz macesnovega lesa (*Larix spp.*). Podpirajo ga lesene okrasne konzole, ki slonijo na betonskih konzolah. Danes napušč, ki je v preteklosti potekal po robu strehe z naklonom, poteka le po delu strehe.

Minaretu podoben stolp ima dimenzije 4.0 m x 4.0 m. Pokrit je z betonsko kupolo. Podesti imajo sovprežno konstrukcijo.

Zidovi

Nosilni zidovi v kleti in na vkopanem delu pritličja (V in S stran), do nivoja zunanjega terena, so monolitni betonski, ostali zidovi v pritličju in obeh nadstropjih so opečni.

Stropovi

Stropne konstrukcije, verjetno prvi uporabljen sistem, so narejene iz sovprežnega stropa – armirano betonska plošča iz jeklenih I nosilcev. Drugi sistem, za katerega predvidevamo, da je nastal kasneje⁴⁷ (po drugi svetovni vojni), pa so lesene stropne konstrukcije. Nad lesenimi stropniki se nahajajo deske, preko katerih je položen parket in/oz. celo linolej, pod stropniki pa so deske in omet na trstiki. Leseni stropovi

⁴² Tla so sestavljena iz flišnega laporja in peščenjaka.

⁴³ ZAG, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008

⁴⁴ ZAG, Oddelek za geotehniko in prometnice, Poročilo št. P 1192/08-710-1

⁴⁵ ZAG, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008

⁴⁶ ZAG, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008

⁴⁷ Dokument identifikacije investicijskega projekta, SAZU, 2008

se pojavljajo v pritličju nad vsemi prostori južno od avle, v prvem nadstropju pa nad jugozahodnima dvema prostoroma⁴⁸.

Pohodna površina

Tla v kleti so iz betona, v pritličju se še pojavljajo ostanki prvotne površine – šesterokotne keramične ploščice, drugod se pojavljajo parket in linolej.

V prostorih se pojavlja pet tipov parketa. Dva v obliki ribje kosti (različnih dimenzij), dva v obliki vzporednega niza in en v obliki kock. V vseh primerih je parket iz bukovega lesa. Okrasna obrobna letev je iz smrekovega lesa (*Picea abies Mill.*). Parketi so bili v večini primerov prelepljeni z itisonom.

Stavbno pohištvo

Stavbno pohištvo je v celoti izdelek ene obrtniške delavnice, kar je moč zaznati iz okrasne profilacije na površini.

V celotni hiši je 31 ohranjenih tipov oken. Izdelana so iz macesnovega lesa (*Larix spp.*). Okna so v večini primerov imela lesene rolete, ki so jih kasneje nadomestili s plastičnimi. Nekaj jih je ohranjenih na podstrešju. Narejene so iz macesnovega, zaključni del je iz hrastovega lesa (*Quercus spp.*), ki je še obložen z jeklenim zaključkom. Lesene deščice so med seboj povezane s kovinskimi ploščicami. Zraven rolet so bila na podstrešju še navijala za rolete. Originalna vodila za rolete so ponekod še ohranjena, ponekod pa so jih zamenjali z novimi.

Stavbno okovje je ohranjeno le v obliki okenskih oz. vratnih šarnirjev, ki so bili (v manjšem obsegu so še) oblečeni z medeninastimi kapicami. Okenske olive so ohranjene v izredno majhnem obsegu (4 kosi). Iz obstoječega stanja lahko sklepamo, da sta bila dva tipa oliv: v glavnih prostorih izredno bogate, v pomožnih prostorih pa bolj enostavne olive. Od vratnih kljuk pa je ohranjen le vratni ščit nihajno-drsnih vrat. Okna so bila za tisto obdobje izredno tehnološko napredna. V šestih primerih so okenska krila na zunanji strani zaščitena z železnim okvirjem, ki je na šarnirjih in zastekljen. Ta posebnost se nahaja v dveh primerih v pritlično-kletnih prostorih, v obeh ložah v I. nadstropju ter na okenskih vratih in zastekljenem balkonu (stranski ohranjeni okni) v II. nadstropju. V primerih dvojnih oken, pa imajo le ta zapiralo (olivo) le na notranji strani, zunanja krila pa so fiksirana na notranja krila preko posebnih vodil, regulacijo distance med krili pa opravljajo nastavljivi čepki. Enako velja za pripadajoče nadsvetlobe. Vsa okna imajo tritočkovni zapah. V manjšem obsegu imajo nekatera okna pod poličko še manjše omarice za shranjevanje (okna v pomožnih prostorih). Okenska vrata imajo (ponekod odstranjena) varovala, v obliki zatičev, pred zapiranjem zaradi prepriha. Za pričvrstitev stekla so se v originalu uporabljale lesene trikotne paličice (ponekod – na stolpu, še ohranjene). V I. nadstropju ja v sklopu dvojnega dvokrilnega drsnega okna še okrasni opaž s klopjo.

Okna so v preteklosti prebarvali na zunanji strani z rjavo oljno barvo. V originalu pa so bila okna na zunanji strani v svetlo oker barvi na kredni osnovi⁴⁹. Ta barva se pojavlja na nekaterih elementih tudi v notranjosti, na nekaterih pa je prisotna slonokoščeno bela. Les je v zadovoljivem stanju in je v večjem obsegu ustrezen za restavratorski poseg.

V hiši imamo 11 tipov ohranjenih vrat. Zunanja vhodna in garažna so iz macesnovega (*Larix spp.*), notranja pa iz smrekovega lesa (*Picea abies Mill.*). Vrata so v večjem obsegu konstrukcijsko dobro ohranjena. Ponekod je obstoječ le vratni podboj. Nekaj vratnih kril je v enem od pritličnih prostorov, od katerih so nekatera prežagana na pol po dolžini oz. širini. Od vratnih kljuk je ohranjen le vratni ščit nihajno-drsnih vrat.

Ostrešje

Ostrešje je leseno – klasična lesena konstrukcija iz leg in špirovcev ter kritina iz opečnih korcev. Strešna konstrukcija je narejena iz lesa smreke (*Picea Abies Mill.*) in pobarvana s svetlo oker barvo. Imeli smo dostop le do minimalnega dela ostrešja in le ta je bil v večji meri v v zadovoljivem stanju⁵⁰. Izdelana je iz lesa smreke (*Picea Abies Mill.*) in pobarvana z oker barvo.

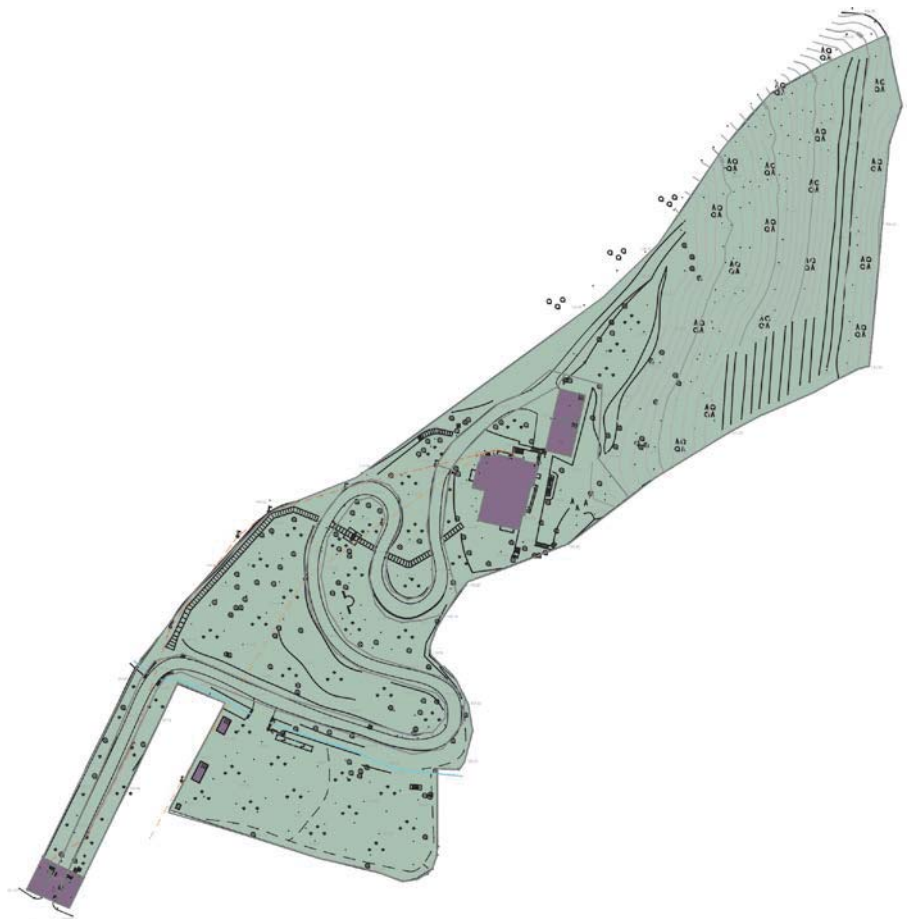
⁴⁸ ZAG, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008

⁴⁹ Odtenek te barve je s pantone določila Marta Bensa, konservator restavrator, ZVKDS OE Nova Gorica v novembru 2013.

⁵⁰ Potrebna bo pa natančna analiza samega ostrešja.

Park vile Rafut

Park vile Rafut je na vzhodu omejen s prometno cesto, na jugu s stanovanjsko gradnjo, na zahodu z delom parka, ki je danes v lasti Mestne občine Nova Gorica, na severu pa ga omejuje pas akacij. Do njega se lahko dostopa skozi vhodni objekt ob Kostanjeviški cesti ter iz zahodnega dela parka, ki je v lasti Mestne občine Nova Gorica.

Slika 148, območje obdelave

Parkovna površina je nepravilno oblikovana in znaša 11895,25 m². Zemlja je sestavljena iz flišnega laporja in peščenjaka.

Zasnova današnjega parka je dobro ohranjena. Skozi zgodovino se je izgubilo kar nekaj drevesnih vrst, medtem ko so se parkovni elementi ohranili.

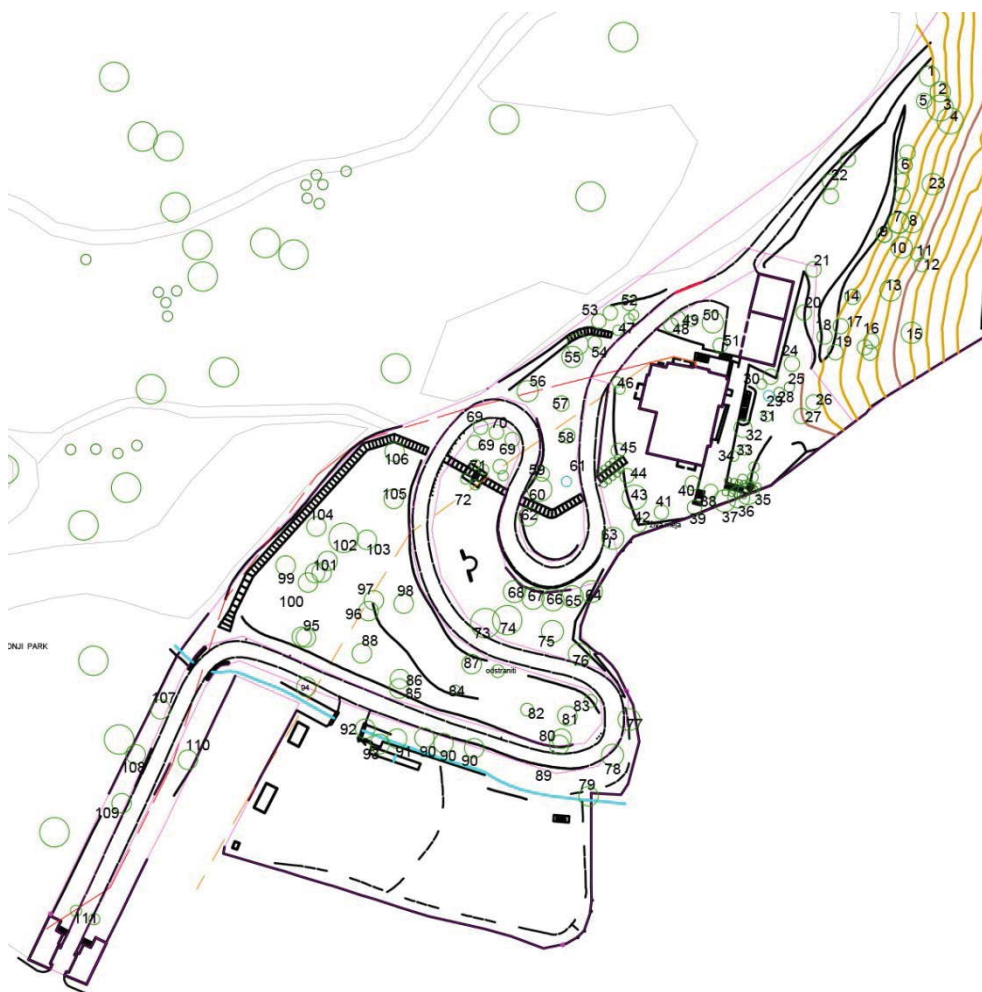
Vegetacija

V parku je ogromno število znanih, manj znanih in celo neznanih prvin rastlinskega materiala, ki se je na tem prostoru znašlo v negi idealne klime. Nekateri primeri celo pretiravajo v rasti in so dobili etiketo plevela. Grmovnice (*Pušpani*, *Rhododendrom*, *Visteria*, *Grmasta vrsta kostanja*, *Lovorikovci*) so prisotne v lepem številu posamično in tudi v liniji, kot živa meja, ob makedamski cesti ter ob stopnišču. Lovorikovci tvorijo živo mejo na terasi 1, na drugi terasi pa pušpan. Zelenica, kot pomembna prvina v parku, je prisotna v ozkih pasovih ob serpentinasti poti in na območju pri vstopu na prvo stopnišče. Na posameznih območjih so prisotni skupki visokih trav, ki dopolnjujejo rastlinske motive.

Razporeditev sadilnega materiala je po motivih skozi park dokaj enakomerna, prevladujejo sicer zimzelene (ciprese, bori, paciprese, smreke,...), a so močno prisotne tudi listopadne, ki pridejo do izraza predvsem v jesenskem času (jesenske barve, struktura debla,...)

Vodna prvina v parku je zaradi nevezdrževanja skoraj neopazna.

Popis rastlinskih vrst:

Slika 149, popis rastlinskih vrst

Številka v popisu	Rastlinska vrsta	Vrednotenje
1	smreka	En vrh, lepa krošnja, zdravo drevo, do 15 m visoko.
2	smreka	Lepa krošnja, zdravo drevo, poševne rasti, do 15 m visoko.
3	akacija	Lepa krošnja, zdravo drevo, poševne rasti, do 15 m visoko.
4	javor	Lepa krošnja, deblo ovito v rastlinskega zajedalca, do 15 m visoko.
5	lovorikovec	Lepa krošnja, zdrav grm – manjše drevo, do 10 m visoko.
6	4 x fige	Med sabo stisnjene rastline, do 2 m visoke.
7	cedra	Lepa krošnja, zdravo drevo, do 20 m visoko.
8	cedra	Utesnjena krošnja za prvim primerkom, zdravo drevo, do 20 m visoko.
9	cipresa	V spodnjem delu suhe veje, poševna rast, do 15 m visoka.
10	pavlovnija	Lepa krošnja, zdravo zanimivo drevo, do 15 m visoko.
11	lovorikovec	Utesnjeno manjše drevo z visoko krošnjo do 15 m visoko.
12	cipresa	Lepa, zdrava krošnja z enim vrhom, do 15 m visoko.
13	bor	Prekрасno modrozeleno bujno košato drevo, poševne rasti, do višine 15 m.
14	cedra	Zdravo drevo z enim vrhom, v spodnjem delu brez iglic, do 20m visoko.
15	magnolija	Prekрасno, zdravo drevo z lepo krošnjo do 15 m visoko.
16	4 x ciprese	Skupaj v kvadratu rastoča drevesa, eno že posekano, drugo z zlomljenim

		vrhom, ostale dve pa zdravi drevesi z lepo krošnjo do 20 m visoko.
17	perzijska bukev?	Prekrasno več debelno drevo z lepo krošnjo, do 10 m višine.
18	cedra	Spodaj brez vej, modro zelena z enim vrhom, visoka do 20 m.
19	vanilijev kaki	Manjše drevo s plodovi, spoznavne jesenske barve, visoko do 10 m.
20	vanilijev kaki	Manjše drevo s plodovi, spoznavne jesenske barve, visoko do 10 m.
21	hrast	Poševno rastoče zdravo drevo z lepo krošnjo, višine do 15 m.
22	4 x fige	Med sabo stisnjene rastline, do 2 m visoke.
23	pterokarija	Lepo zdravo drevo z lepo krošnjo, do 15 m visoko.
24	lovorikovec	Lepa krošnja, zdrav grm – manjše drevo, do 10 m visoko.
25	bodika	Lepa krošnja, zdrav grm – manjše drevo, do 5 m visoko.
26	cipresa	Veliko drevo s suhimi spodnjimi vejami, zdravo, visoko do 20 m.
27	cipresa	Veliko drevo s suhimi spodnjimi vejami, zdravo, visoko do 20 m.
28	bodika	Lepa krošnja, zdrav grm – manjše drevo, do 10 m visoko.
29	smreka	Srebrna smreka, zdravo drevo z dvema vrhovoma, do 15 m visoko.
30	cipresa	Spodaj suhe veje, zgoraj suhi listi, v slabem stanju, do 10 m visoka.
31	hrast	Utesnjeno zdravo drevo z visoko krošnjo do 15 m visoko, poševne rasti.
32	magnolija	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 5 m visoko.
33	brin	Visoko do 15 m, spodaj suho povešavo drevo, ki je potrebno sanacije.
34	brin	Visoko do 15 m, spodaj suho povešavo drevo, ki je potrebno sanacije.
35	lipa	Zdravo drevo s košato krošnjo, do 15 m visoko.
36	lipovec	Suho drevo za odstraniti.
37	lipovec	Drevo z nepravilno krošnjo, ozkim deblom, do 10 m visoko.
38	cipresa	Močno, zdravo, visoko do 15 m drevo s suhimi zlomljenimi vejami spodaj.
39	vanilijev kaki	Manjše drevo s plodovi, spoznavne jesenske barve, visoko do 10 m.
40	dren	Lepa krošnja, zdrav grm – manjše drevo, do 10 m visoko.
41	divja češnja	Utesnjeno manjše drevo z manjšo krošnjo, do 10 m visoko.
42	vanilijev kaki	Manjše drevo s plodovi, spoznavne jesenske barve, visoko do 10 m.
43	divji kostanj	Mogočno, zdravo drevo z veliko krošnjo, do 20 m visoko, jesenskih barv.
44	vanilijev kaki	Manjše drevo s plodovi, spoznavne jesenske barve, visoko do 10 m.
45	vanilijev kaki	Manjše drevo s plodovi, spoznavne jesenske barve, visoko do 10 m.
46	2 x palmi	Lepa zanimiva krošnja, zdravo drevo, do 10 m visoko.
47	3 x palme	Lepa zanimiva krošnja, zdravo drevo, do 10 m visoko.
48	2 x cipresi	Mogočni, zdravi drevesi z veliko krošnjo, do 20 m visoko, eno zajeda bršljan.
49	judežovo drevo	Manjše utesnjeno drevesce med mogočnimi zimzeleni, do 5 m visoko.
50	cedra	Mogočno, zdravo drevo z veliko krošnjo, do 20 m visoko, srebrno.
51	cipresa	Utesnjeno zdravo drevo, do 20 m visoko.
52	bor	Lepo zdravo drevo z mogočno krošnjo, do 25 m visoko.
53	2 x bor	Lepo zdravo drevo z mogočno krošnjo, do 25 m visoko.
54	javor	Manjše zdravo drevo, do 10 m visoko.
55	2 x smreka	Dve zdravi drevesi z lepo krošnjo, do 25 m visoki.
56	bor	Mogočno drevo z lepo krošnjo, do 25 m, ki ga spodrija manjše drevo-odstraniti.
57	lepljivec	Manjše zdravo drevo – večji grm, z nepravilno krošnjo, do 5 m visoko.
58	javor	Manjše zdravo drevo, do 5 m visoko v območju visokih trav na brežini.
59	kostanj?	Manjše utesnjeno drevo, poševne rasti, do 5 m visoko.
60	hrast	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 10 m visoko, jesenske barve.
61	smreka	Srebrna zdrava smreka z lepo krošnjo, do 10 m visoka.
62	oreh	Zdravo drevo z lepo krošnjo do 10 m visoko.
63	smreka	Lepo zdravo drevo z krasno krošnjo do 20 m visoko.
64	smreka	Poškodovana krošnja – brez vrha (novo nastavljen) utesnjena, do 15 m visoke.
65	kaki	Zanimivo drevo s plodovi, zdravo z lepo krošnjo, do 10 m visoko, jesenska b..

66	lovorikovec	Utesnjeno manjše drevo z visoko krošnjo do 10 m visoko.
67	kostanj?	Utesnjeno manjše drevo z visoko krošnjo do 10 m visoko.
68	magnolija	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 10 m visoko.
69	3 x lovorikovec	Manjše drevo – večji grm z nepravilno krošnjo, do 5 m visoko.
70	cipresa	Suho zlomljeno drevo za odstraniti.
71	visteria	Mogočna popenjavka.
72	3 x ciprese	Polomljena debla brez krošenj – porezana – za odstraniti.
73	magnolija	Mogočno drevo z veliko krošnjo, lepe jesenske barve, do 20 m visoka.
74	bor	Prekрасno modrozeleno bujno košato drevo, do višine 15 m.
75	lovorikovec	Utesnjeno manjše drevo z visoko krošnjo do 10 m visoko.
76	cedra	Mogočno zdravo visoko drevo do 20 m.
77	hrast?	Utesnjeno zdravo drevo z visoko krošnjo do 15 m visoko, poševne rasti.
78	divji kostanj	Dvodebeljno drevo (eno deblo je poškodovano, visok do 20 m.
79	močvirska cipres	Zdravo drevo s prekrasno krošnjo, do 20 m višine.
80	2 x cipresa	Dve zdravi drevesi, do 20 m visoki.
81	cipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
82	brin	Spodaj suhe veje, ozka stebričasta krošnja, do 20 m visoka.
83	brin	Spodaj suhe veje, ozka stebričasta krošnja, do 20 m visoka, poševne rasti.
84	lovorikovec	Manjše drevo – večji grm s pravilno krošnjo, do 5 m visoko.
85	brin	Spodaj suhe veje in poškodovano deblo, do 20 m visoka, poševne rasti.
86	cipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
87	smreka	Manjša srebrna smreka z lepo krošnjo do 5 m visoka.
88	cipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
89	jesen	Zdravo drevo z lepo krošnjo, utesnjen v obvodni svet, visok do 20 m.
90	3 x pacipresa	Zdrava drevesa z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
91	jelša	Zdravo večdebeljno drevo z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
92	jelša	Zdravo večdebeljno drevo z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
93	oreh	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 15 m visoko.
94	pacipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
95	2 x cipresi	Dve zdravi drevesi, do 20 m visoki.
96	smreka	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 25 m visoko.
97	cipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
98	jesen	Zdravo mlado drevo z lepo krošnjo do 15 m visoko, jesenska barva.
99	cipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
100	cipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 20 m visoko.
101	3 x metasekvoja	Zdrava drevesa z lepo krošnjo, do 25 m visoka.
102	magnolija	Zdravo drevo z lepo krošnjo do 15 m visoko, jesenske barve.
103	cipresa	Poševno rastoče drevo z rastlinsko ovijalko in malo krošnjo, do 15 m visoko.
104	macesen	Zdravo drevo z visoko krošnjo, do 20 m visoko.
105	japonska kriptomerija	Zdravo lepo in zanimivo drevo, do 15 m visoko.
106	cipresa	Mogočno drevo z visoko krošnjo (s tremi vrhovi) in deblom brez vej, zdravo, do 20 m visoko.
107	javor?	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 10 m višine.
108	pacipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 15 m višine.
109	pacipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 15 m višine.
110	pacipresa	Zdravo drevo z lepo krošnjo, do 15 m višine.
111	2 x palmi	Lepa zanimiva krošnja, zdravo drevo, do 10 m visoko.

Arhitektonska zasnova park

Park je urejen s serpentinasto oblikovano dovozno potjo, s stopnicami, počivališči in arhitekturnimi dekorativnimi elementi, ki se nahajajo v opornih zidovih in brežinah. Od leta 2004, ko se je izselil Zavod za zdravstveno varstvo Nova Gorica, so začeli parkovni arhitekturni elementi počasi propadati.

Serpentinasto oblikovana dovezna pot

Glavna dovozna pot je makadamska, široka okoli 3 m. Ob straneh se nahajajo ostanki muld, ki so oblikovane s prodniki v betonski podlagi.

Pot je danes razrita zaradi padavin in večjih tovornih vozil. Prihaja do poškodb same poti in ostankov muld, do nepravilnega odvodnjavanja meteornih vod in do drsenja zemljine.

Slika 150, ostankimuld v betonski podlagi

Slika 151, poškodbe makadamske poti

Slika 152, poškodbe makadamske pot zaradi vožnje z neprimernimi večjimi tovornimi vozili

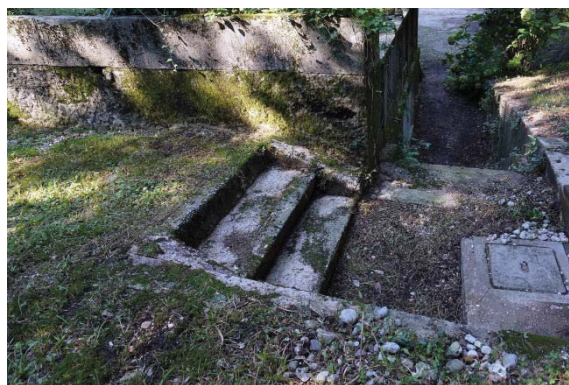
Stopnice

Stopnice, kot pešpot, vodijo iz ravninskega dela parka, po razgibanem terenu, do vhoda v vilo. Pojavljata se dva tipa stopnišč. V spodnjem delu parka se nahaja bolj položno stopnišče, ki ima različno globino pohodnih ploskev. Oblikovano je z betonskimi robniki in polnilom – kamenčki/lomljencem oz. z nasutjem. V zgornjem delu parka ob vili se pojavljajo polne betonske stopnice, ki so namenjene premagovanju višje terenske razlike.

Čeprav so stopnišča ohranjena, so vidne poškodbe kot so zlomi, premiki in obloge - biološka kolonizacija.

Slika 153, stopnišče oblikovano z betonskimi robniki in nasutjem

Slika 154, polne betonske stopnice

Počivališča

V parku se nahajata dva počivališča. Prvo se nahaja ob serpentinasti dovozni poti. Osrednji del počivališča je oblikovan s kalupom same kupole, krajna dela pa sta načrtovana kot betonski klopi. Kalup, izdelan iz armiranega betona, je danes zaraščen z vegetacijo. Močno so prisotne tudi vertikalne razpoke, ki se pojavljajo predvsem na stiku kalupa z betonskima klopema.

Drugo počivališče, pergola s klopčama, je del pešpoti. Klopi pod pergolo sta sestavljeni in iz betona. Plošči za sedenje sta podprti z arhitekturnima elementoma, ki sta oblikovana kot stalaktitna kapitela.

Slika 155, klop pod pergolo

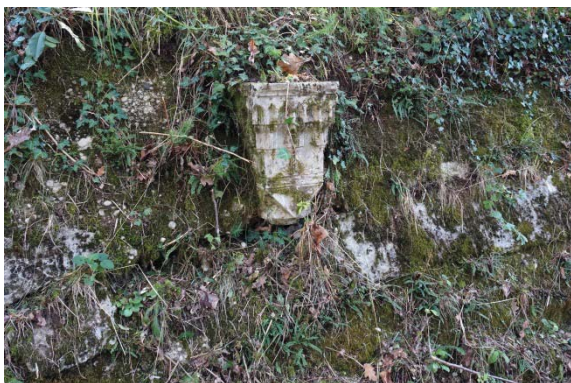
Slika 156, zaključek nad kupolo

Slika 157, vidne vertikalne razpoke med kupolo in krajnima deloma

Arhitekturni dekorativni elementi

V oporne zidove so vgrajeni betonski arhitekturni dekorativni elementi, medtem ko se v brežinah nahajajo predvsem ostanki betonskih arhitekturnih elementov. Le ti so danes močno zaraščeni in delno zasuti. Arhitekturni dekorativni elementi, v opornem zidu, so bolj ohranjeni, ogroža jih predvsem biološka kolonizacija.

Slika 158, v brežino vstavljen stalaktitni kapitel

Slika 159, vzidan betonski dekorativni elementi v oporni zid

01-6.7 Opis spremembe rabe in upravljanja spomenika skozi čas

1907

Anton Laščak kupi zemljišče v kraju Pristava pri Gorici.

1908

1908-11-14 (13)

Anton Laščak, skupaj s sopodpisnikom Girolamo Luzzato, izdela projektne načrte za vhodni objekt - salamlík.

1908-10-21

Prokurist Mario de Pajer je, v imenu Antona Laščaka, podpisal prošnjo za izdajo dovoljenja za izgradnjo objekta na kostanjeviškem griču, (*Marco Chiozza, Antonio Lasciac*)

1909

1909-05-15 (17)

Anton Laščak, skupaj s sopodpisnikom Girolamo Luzzato, izdela projektne načrte za vilo in zaščitno ograjo.

1909-07-12

Prokurist Mario de Pajer, v imenu Anton Laščak, podpisal prošnjo za izdajo dovoljenja za izgradnjo objekta na kostanjeviškem griču – (*Diana Barillari, La villa ....*)

1909-07-14

Gradbeno dovoljenje je bilo potrjeno s strani občine.

1909-1914

Dela na projektu so vodili:

- Arhitekt Girolamo Luzzatu
- Angelo Costantini
- Ernesto Rossi
- 21.09.1910 Alessandro Pich
- 28.12.1910 zidarski mojster Eugenio Marega.

Nadzornik del je bil na začetku arhitekt Girolamo Luzzato, ki je bil tudi sopodpisnik na projektu, vendar je odšel zaradi nesoglasij med njim in Laščakom, njegovo delo je nadaljeval Angelo Costantini. Nato mu je sledil Ernesto Rossi in od 21.09.1910 master graditelj Alexander Pich. Zadnji nadzornik del je bil 28.12.1910 postavljen master-mason Eugenio Marega.

1910

1910-11-20

Anton Laščak izdela projektne načrte za železobetonski balkon in dekorativni element – konzolo.

1912

Laščak zaprosil za dovoljenje za uporabo vhodnega objekta, vendar mu le tega niso izdali.

1914

Gradnja vile je tega leta končana. Anton Laščak sedaj pridobi dovoljenje za uporabo vhodnega objekta.

1916

Med bombardiranjem Gorice je bila vila večkrat poškodovana. Močno je bil poškodovan minaretu podoben stolp in delno so bile poškodovane fasade in sami arhitekturni dekorativni elementi.

1916 – 1929

Vila je bila prazna in delno poškodovana. Komisija za vojno škodo mu je dodelila le skromno odškodnino, saj so klasificirali objekt kot luksuzen objekt.

1929 (1928)

Obnova vile s strani Anotna Laščaka.

1939

Vila je bila zastavljena Nacionalnemu institutu za zavarovanje v zameno za življensko rento.

II. svet. vojna

V drugi svetovni vojni je bila vila ponovno poškodovana. Poškodovan je bil tudi vhodni objekt.

Po II. svet.vojni

Zavarovalnica je izgubilo vilo s parkom. Potekati začnejo obnovitvena dela za novo namembnost, ki jo je izvajal Zavod za socialno medicino in higieno Nova Gorica.

1976

V vili izvajajo večje posege, kot so nove napeljave, inštalacije (elektrika, vodovod, kanalizacija itd.)

1979

Uvedejo centralno kurjavo na trdo gorivo.

1983

Načrt kanalizacije

1985/86

Dodan prizidek h garaži.

1986

Prenova centralnega ogrevanja – ekspanzijske posode (odprt jeklen stoječ rezervar za ekspanzijo vode za segrevanje) na stopnišču, ki vodi na streho.

2004

Iz vile se izseli Zavod za zdravstveno varstvo Nova Gorica.

2008

Objekt v lasti Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport, ki ga da v upravljanje SAZU – le ta začne z izdelavo načrtov za njegovo obnovo.

01-6.8 Dokumentacija stanja spomenika

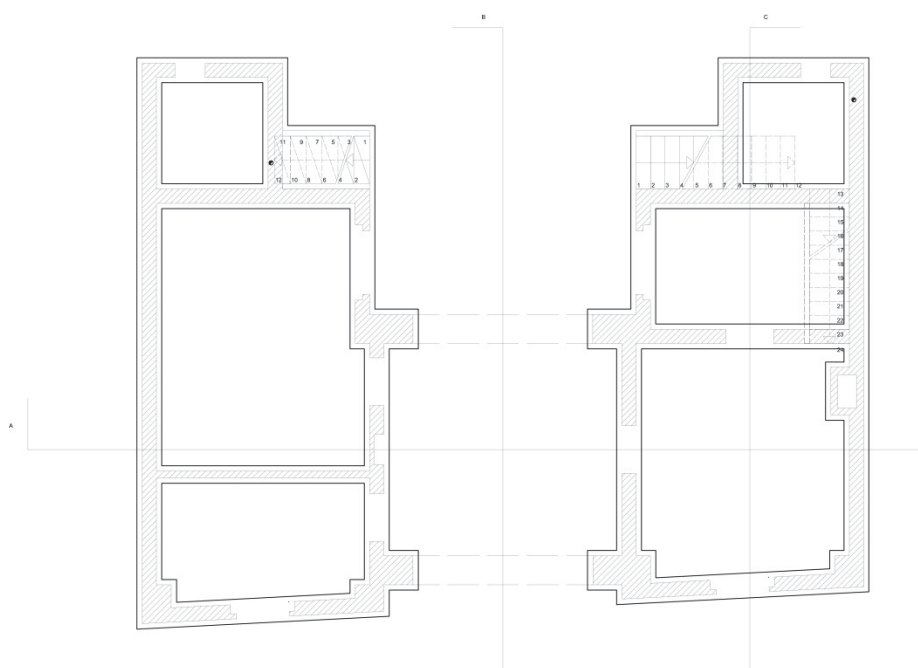
Grafično dokumentacijo je leta 2008 po naročilu SAZU izdelal biro Domino arhitekti d.o.o.. Izrisi niso natančni, arhitekturni dekorativni elementi so nepravilno izrisani kot tudi odprtine. Večja neujemanja se kažejo tudi pri samem izrisu tlorisov⁵¹ in fasad.

Geodetski posnetek stanja parka, vendar le zgornjega dela parka, je po naročilu Mestne občine Nova Gorica, izdelala Limita Mugerli d.o.o. leta 2011.

Za potrebe konservatorskega načrta je bila meseca septembra 2013 izdelana fotodokumentacija, ki jo hrani Nataša Jurgec Gurnick.

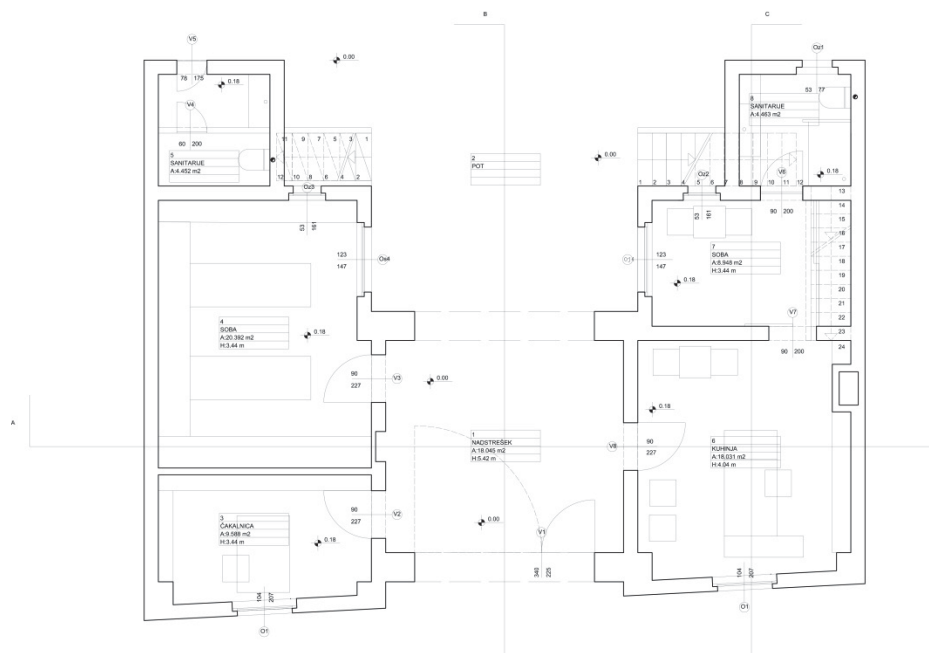
01-6.8.1 Arhitekturni izris dejanskega stanja

01-6.8.1.1 Vhodni objekt

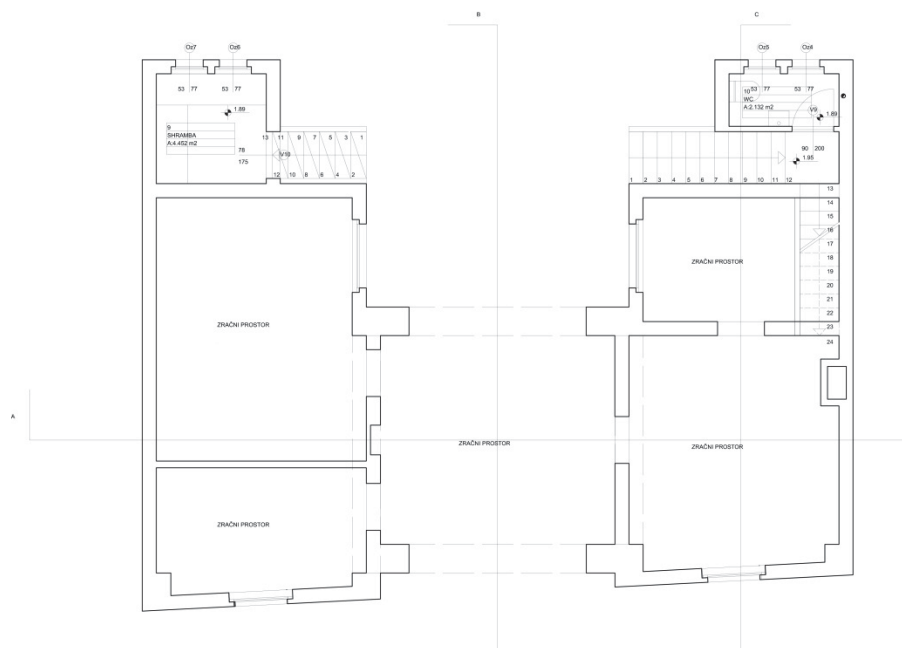

Slika 160, tloris temeljev, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

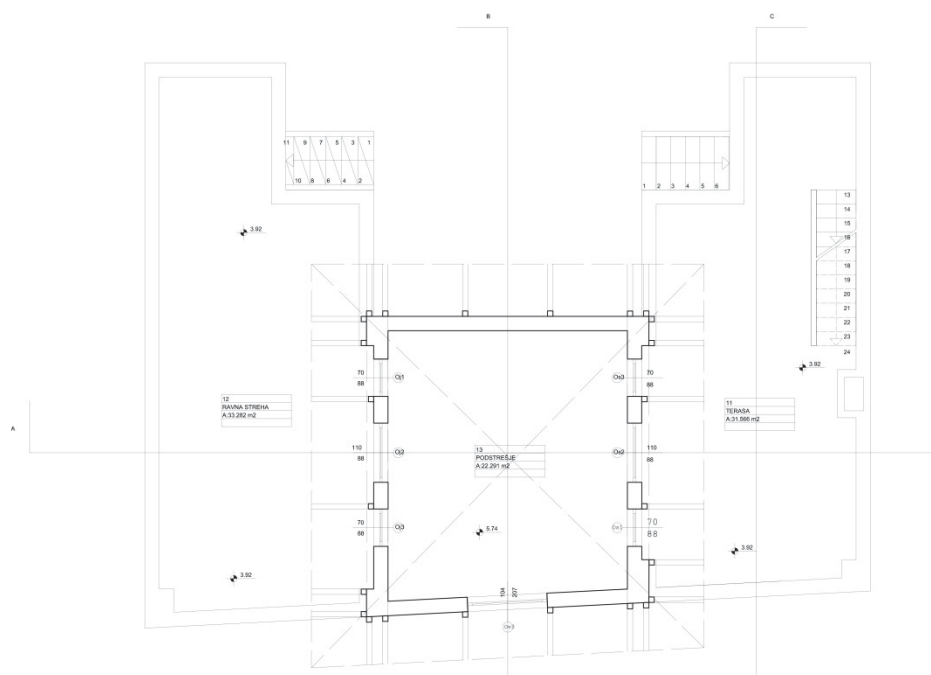
⁵¹ ZAG, Poročilo št. P544/08-650-1, 30.05.2008

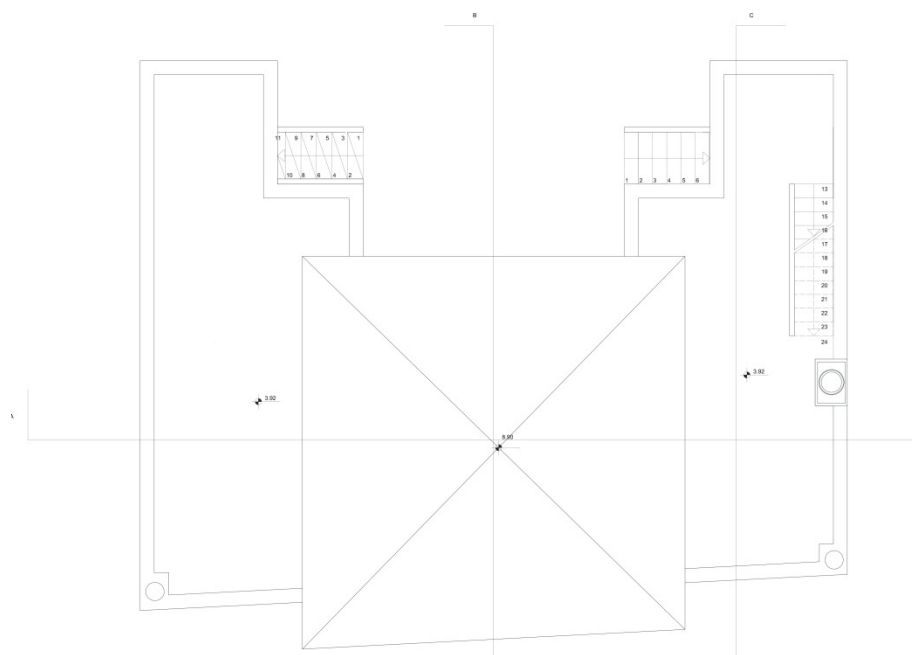
Slika 161, tloris pritličja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

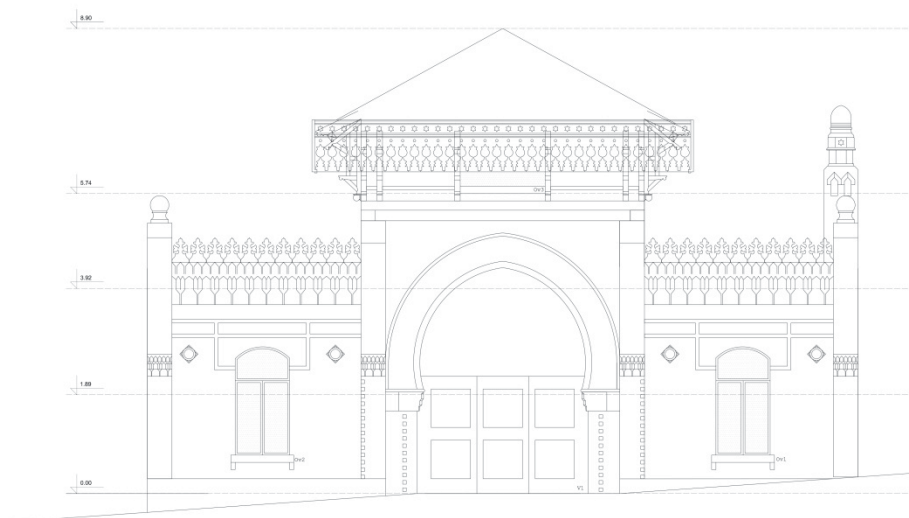
Slika 162, tloris medetaže, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

Slika 163, ostrešje, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

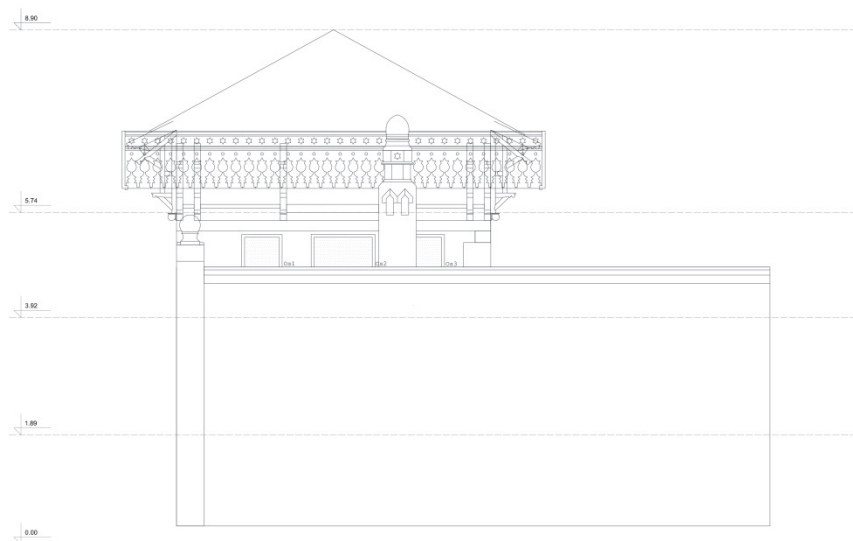
Slika 164, streha, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

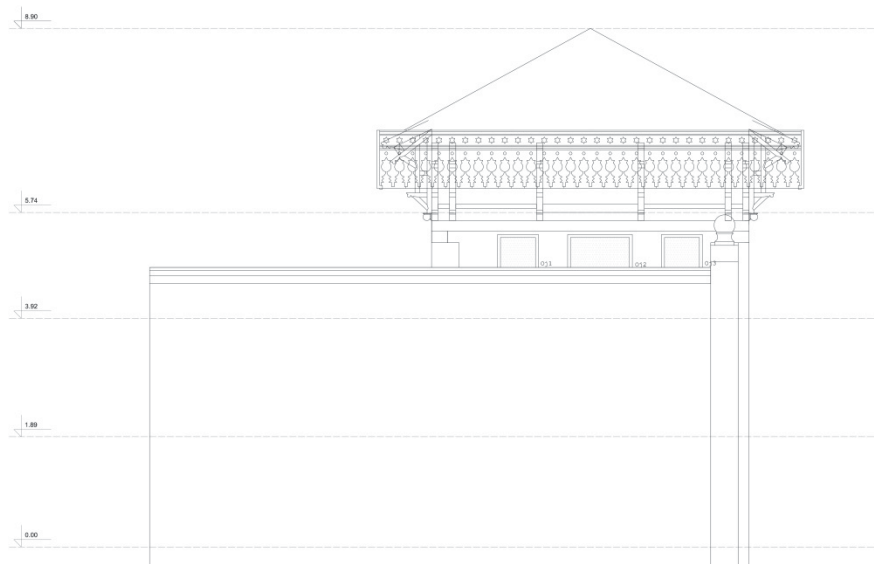
Slika 165, glavna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

Slika 166, dvoriščna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

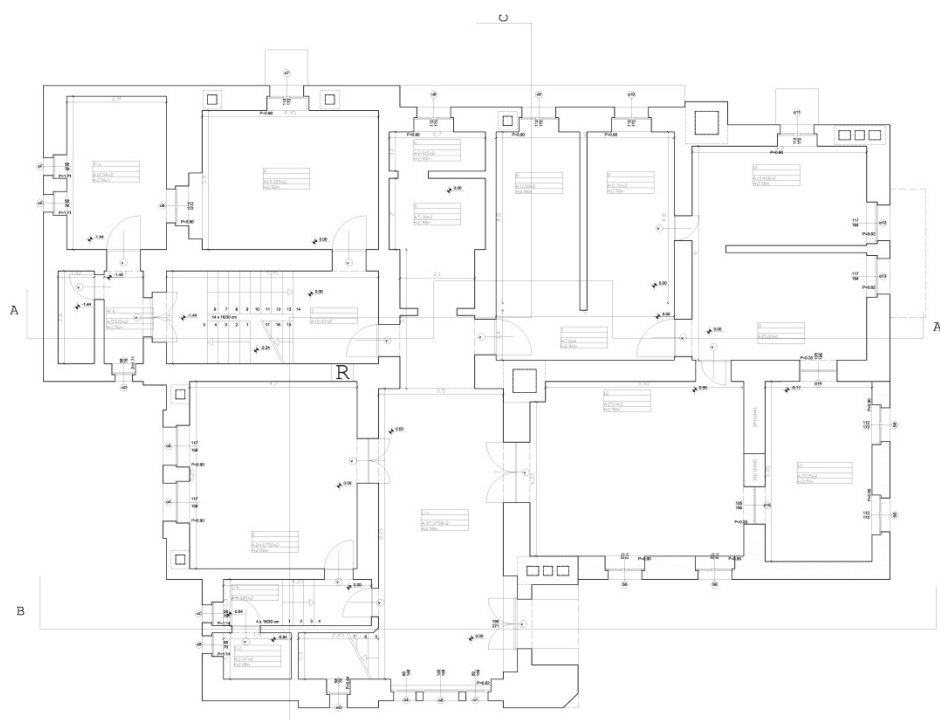

Slika 167, stranska fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

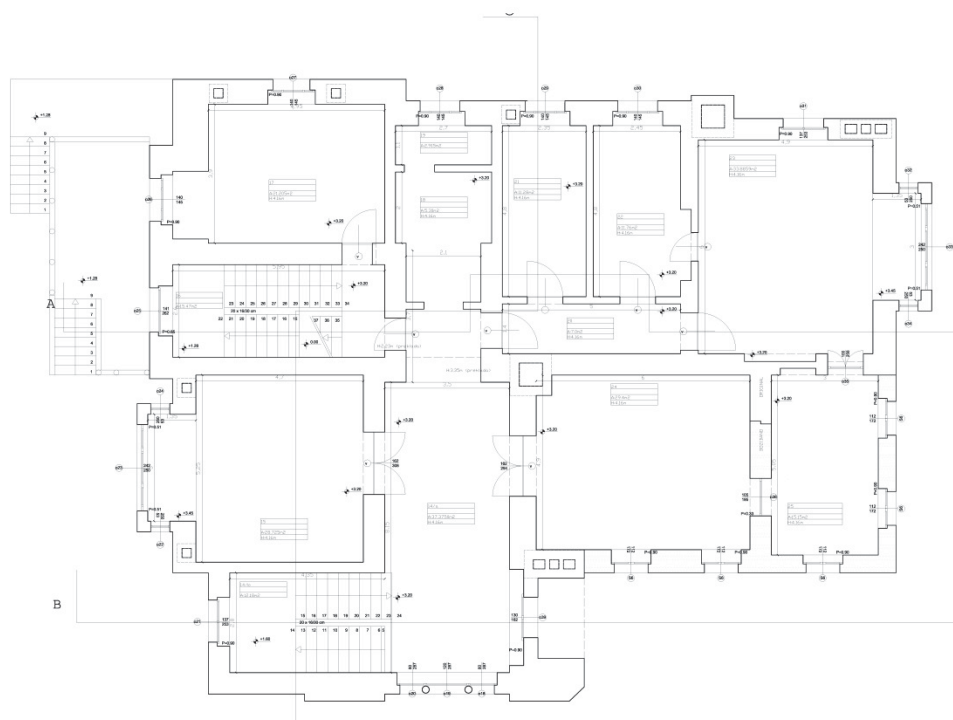

Slika 168, stranska fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

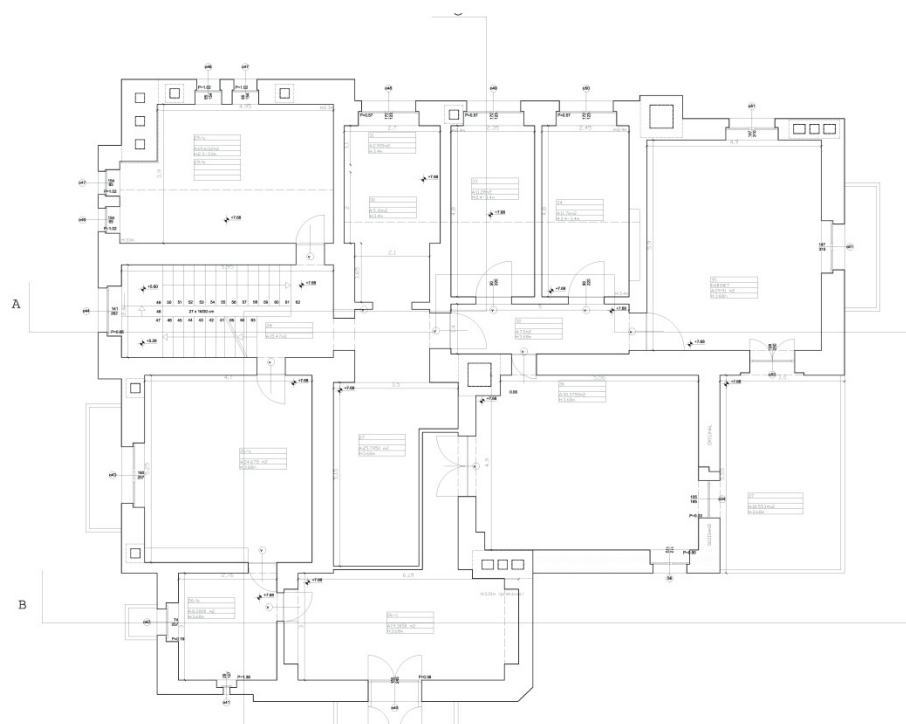
Vila Rafut

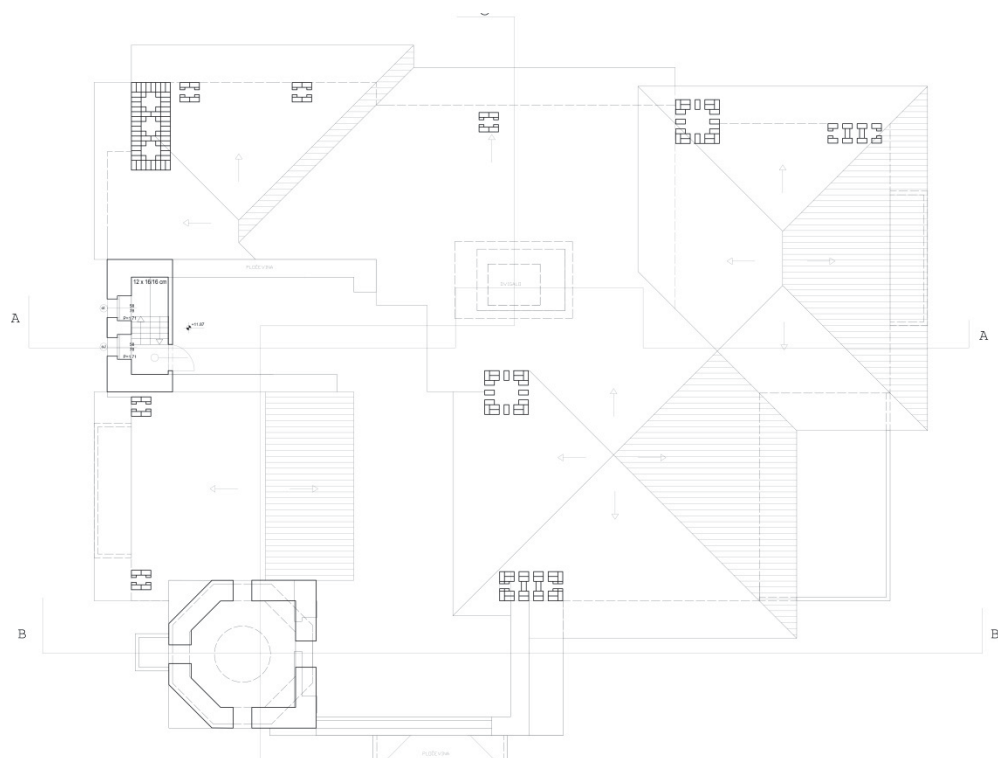
Slika 169, tloris pritličja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

Slika 170, tloris I. nadstropja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

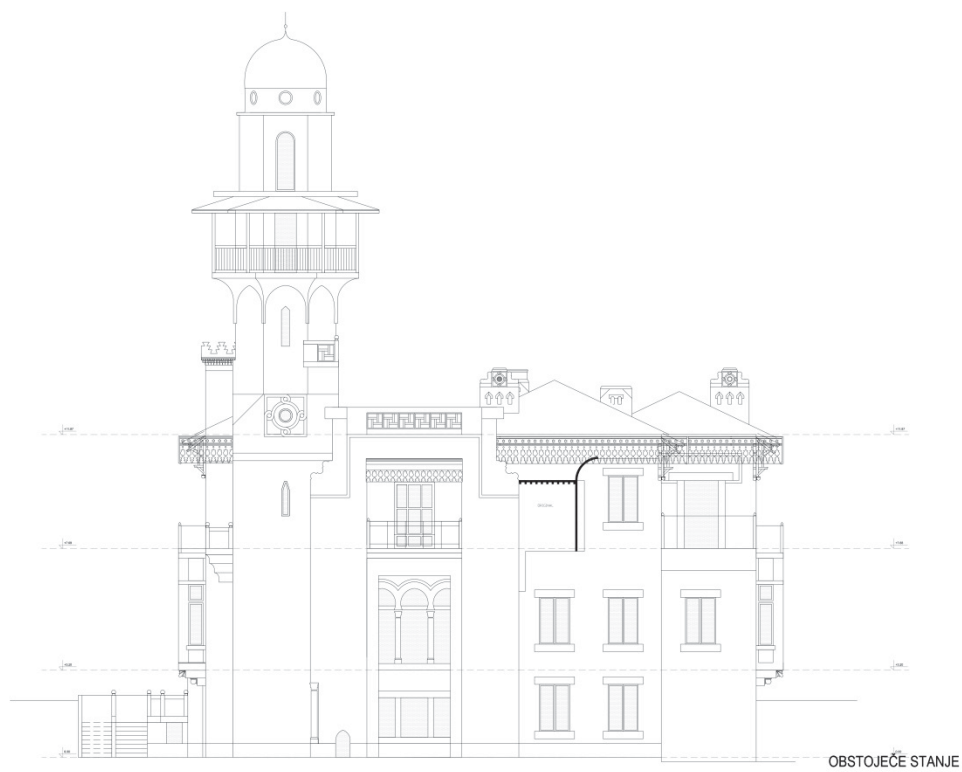
Slika 171, tloris II. nadstropja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

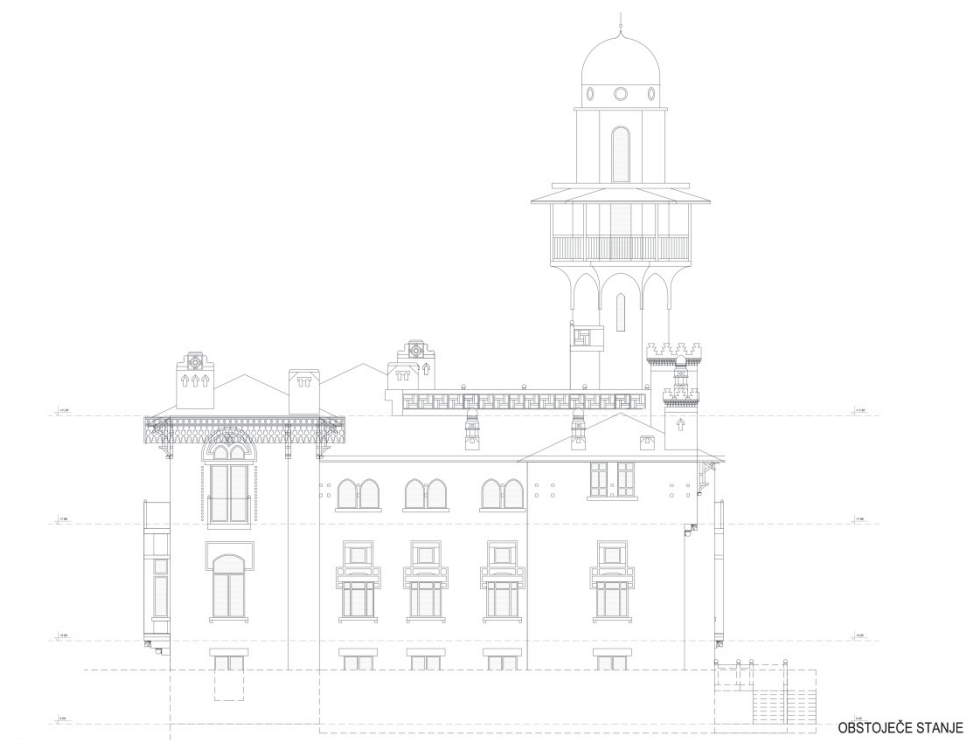
Slika 172, tloris ostrešja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

Slika 173, južna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

Slika 174, zahodna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

Slika 175, vzhodna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

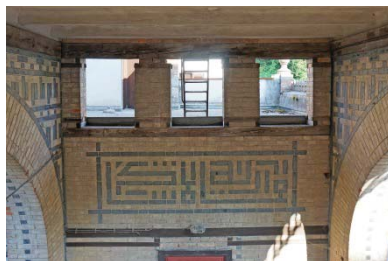
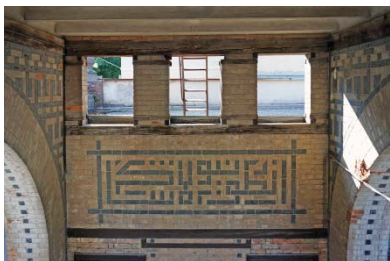

Slika 176, severna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008

01-6.8.2 Fotodokumentacija

01-6.8.2.1 Vhodni objekt

01-6.8.2.2 Vila Rafut

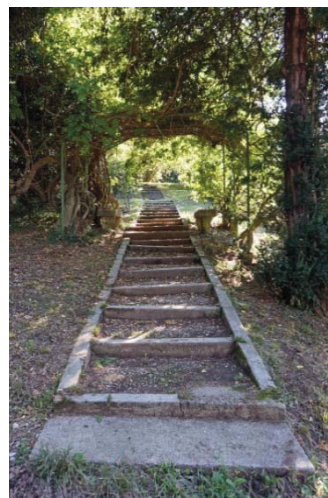

06-8.2.3 Garaža, gospodarski objekt in pasja uta

06-8.2.4 Rafutski park – v lasti Ministrstva

01-6.9 Predhodne raziskave in projekti

- Konservatorski program, Marvy Lah u.d.i.k.a., september 2008
- Poročilo o pregledu temeljev in temeljnih tal na objektu vila Rafut Nova Gorica, ZAG, Poročilo št. P1192/08-710-1, 18.09.2008
»Na osnovi izračuna odpornosti tal, ob pesimistični oceni kakovaosti raščernih tal, je ugotovljeno, da je nosilnost tal ustrezna za prevzem obtežbe objekta. Objekt je v celoti temeljen v raščeno hribino, ki se je na površini že razgradila v preperino, na koti temeljenja pa je hribina preperela. Temelji objekta so pasovni, betonski, po vsej verjetnosti brez armature. Po vizualni oceni so v dobrem stanju.«
- Poročilo o pregledu in preiskavah nosilne konstrukcije ter analizi nosilnosti in potresne odpornosti stavbe vile Rafut in vstopnega objekta v Novi Gorici s smernicami za potrebne ukrepe, ZAG, št. P 544/08-650-1, 30.05.2008
- Idejni projekt, Ureditev parka Rafut, Horikultura Sežana d.o.o., Št. projekta 10-08 marec 2009
- PGD- Za gradbeno dovoljenje, Studio Ge 3, Št. projekta 02/2007, april 2007, PZI- Projekt za izvedbo, Studio Ge 3, Št. projekta 02/2007, oktober 2007Rekonstrukcija 2008 Rekonstrukcijo porušenih teras je izdelal Domino arhitekti doo.
- Projekt za investicijsko vzdrževanje, št. 71-31/76, september 1976
- PGD, PZI, št. 323-741, 14.1.1983
- PGD, PZI, št. 1377-71, oktober 1985
- PGD, PZI, št. 1377-71, januar 1986
- Električne inštalacije, 2. Nadstropje, št. 86-1/PID, januar 1986,
- PGD, PZI, št. 1625, junij 1986
- PGD, PZI – elektro in strojne instalacije, projekt Nova Gorica d.d., november 1995
- DIIP, Rekonstrukcija in adaptacija vile Rafut v Novi Gorici, za potrebe ZRC SAZU in centra EMUNI, april 2008
- Poročilo št. P 1192/08-710-1, o pregledu temeljev in temeljnih tal na objektu vila Rafut Nova Gorica
- Idejni projekt ureditve parka Rafut, marec 2009
- Projekt za pridobitev gradbenega dovoljenja; Rekonstrukcija in sprememba namembnosti št. 2/2007, izdelovalca Studio G3
- Projekt za izvedbo; Rekonstrukcija in sprememba namembnosti št. 2/2007, izdelovalca Studio G3
- DIIP »Prenova vile Rafut«, 1.2.20013
- Nova Gorica – Rafutski park z vilo (EŠD 7917), Konservatorski program za vilo in vratarnico, Nova Gorica, september 2007,
- Kulturnovarstveni pogoji, št. 1251/2008-RP, 17.7.2008
- Rafutski park z vilo – strokovne podlage za razglasitev
- Vila Laščak – Vila Rafut, Katarina Brešan (Goriški muzej) in Ervin Hladnik – Milharčič – Opis vile in predlogi prenove
- Poročilo o ocenjevanju nepremičnin, vila Rafut, Kostanjeviška 16a, Nova Gorica, št. C-10/2010, 28.1.2010
- Mnenje Zavoda RS za varstvo narave, št. 5-IV-294/5-O-12/MG, 23.11.2012
- Mnenje Zavoda RS za varstvo narave, št. 5-IV-924/3-P-2011, 27.12.2012
- Potrdilo o namenski rabi zemljišča, št. 35014-987/2012-2, 5.2.2013
- Lokacijska informacija. Št. 35011-396/2012-2, 5.2.2013
- Kulturnovarstveni pogoji, št. 35106-0032-5/2013-MLBr/V, 26.2.2013

01-6.10 Manjkajoče informacije o spomeniku

- Fotografije po drugi svetovni vojni.
- Prošnja za povrnitev škode in poročilo Komisije po prvi svetovni vojni.
- Analiza oznak na arhivskih idejnih načrtih.

01-7 Družbeni pomen dediščine

01-7.1 Obrazložitev mednarodnega pomena

Arhitekt Anton Laščak je prepoznan v svetu kot eden izmed najbolj vplivnih evropskih arhitektov, ki so delovali v Egiptu na prelomu prejšnjega stoletja. Kot eden izmed začetnikov nove egipčanske nacionalne kulture je pri svojih delih pogosto mešal kulturne sloge zahodne Evrope in islamskega sveta.

V Egiptu je zasnoval nekaj pomembnih objektov, kot so železniška postaja Raml v Aleksandriji, kraljeve palače kot so Tahra palača and palača princeze Nimetullah na Tahrir trgu v Kairu.

Danes so njegova dela izredno cenjena. Trenutno potekajo obnovitvena dela na njegovi stavbi - Bank Misr, ki stoji v finančnem območju Kaira in spada pod zaščito.

Čeprav spada vila Rafut danes le pod lokalno zaščito, pa je njen avtor ugleden in svetovno priznan arhitekt, katerega dela smo začeli odkrivati tudi pri nas. S svojimi deli je povezoval kulture različnih narodov in ustvarjal skupno dediščino.

01-7.2 Obrazložitev kulturnega pomena - zgodovinski

Na prelomu stoletja so evropski arhitekti v iskanju nekaj novega spoznali tudi islamsko arhitekturo, katero so skušali vpeti v svoja dela. Anton Laščak je uspešno povezal evropski način gradnje z islamskim slogom in tako postal eden izmed glavnih akterjev pri razvoju neoislamskega sloga, še posebej neomameluškega sloga.

01-7.3 Obrazložitev vzgojnega in akademskega pomena

Kot edini objekt v našem prostoru, grajen v slogu neoislamske arhitekture, ima pomemben izobraževalni pomen. Skozi uporabljene dekorativne islamske elemente lahko od blizu spoznamo islamsko arhitekturo.

Park, kot zbirka redkih rastlinskih vrst, omogoča nenehno proučevanje s strani tako biologov, gozdarjev kot tudi študentov. Še danes niso prepoznane vse rastlinse vrste v parku.

01-7.4 Obrazložitev kreativnega, tehnološkega pomena

Z nastopom nove tehnologije in uporabe novih materialov se je spremenila sama gradnja stavb. Prefabricirani stavbni členi so močno pospešili gradnjo. Pri gradnji vile in vhodnega objekta je Anton Laščak povezal novo tehnologijo gradnje z neoislamskimi arhitekturnimi dekorativnimi elementi, povezal je blišč stavbe z njeno praktičnostjo. Leseno stavbno pohištvo, ki ga je uporabil, še danes velja za sodobno in tehnološko izredno dovršeno. Tudi talne ploščice firme G. Appiani iz Trevisa, prepoznane predvsem po svojih visokih standardih kakovosti, so bile izdelane takrat z novim sistemom za predelavo in žganje ploščic.

Rekonstrukcijo oz. obnovo poškodovanih elementov, ki jo je izvedel Laščak med leti 1928 in 1929, lahko označimo kot primer solidne prenove spomenika v času, ko se je ta stroka pri nas šele razvijala.

01-7.5 Obrazložitev estetskega pomena

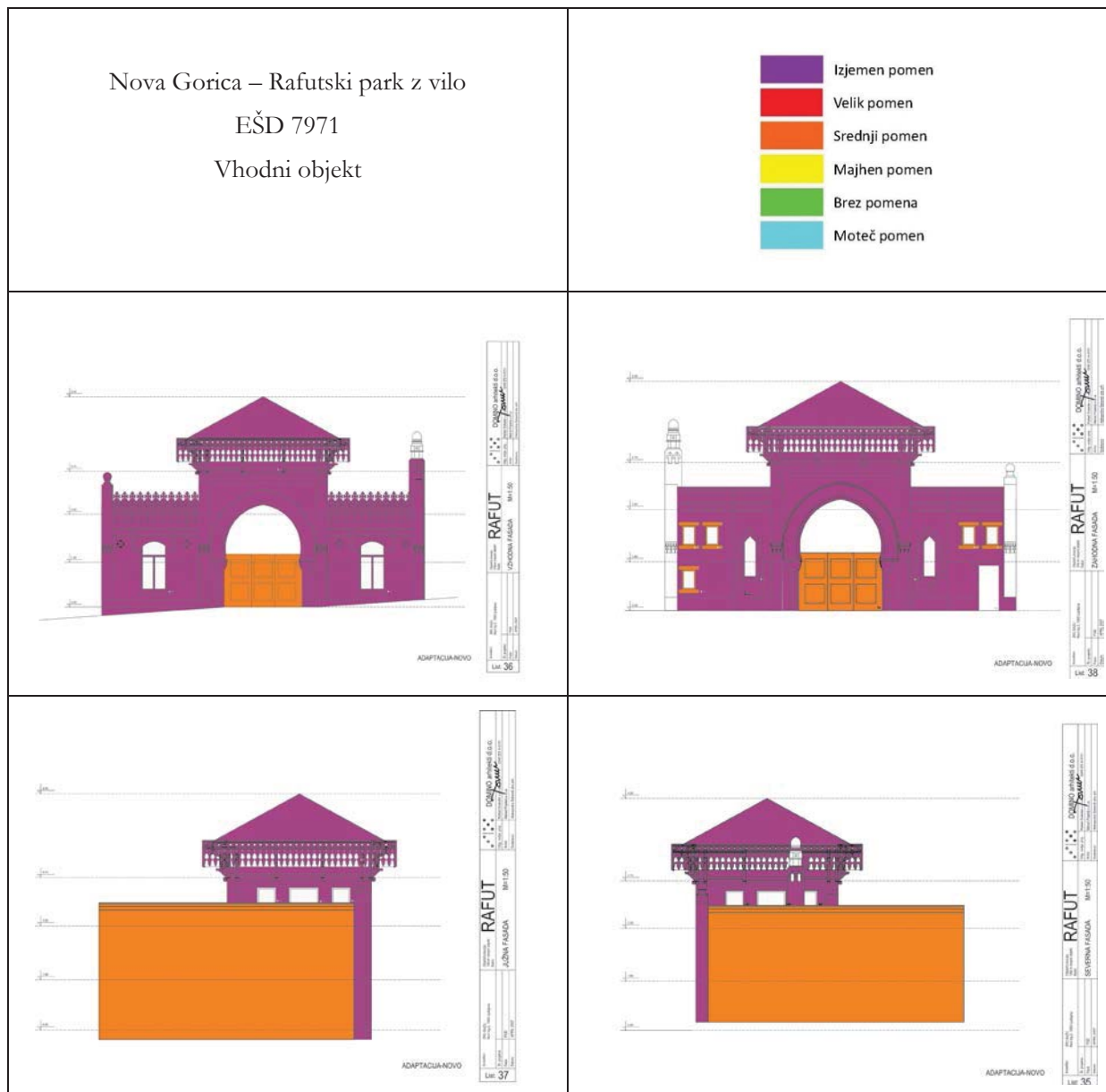
Park, ki ga odkrivamo postopoma, je edinstven primer sožitja različnih drevesnih in grmovnih vrst ter podvrsti. Raznolikost terena in različnih rastlinskih vrst še poudarja grajene elemente parka, ki s svojo dekoracijo nakazujejo povezanost z vilo in vhodnim objektom.

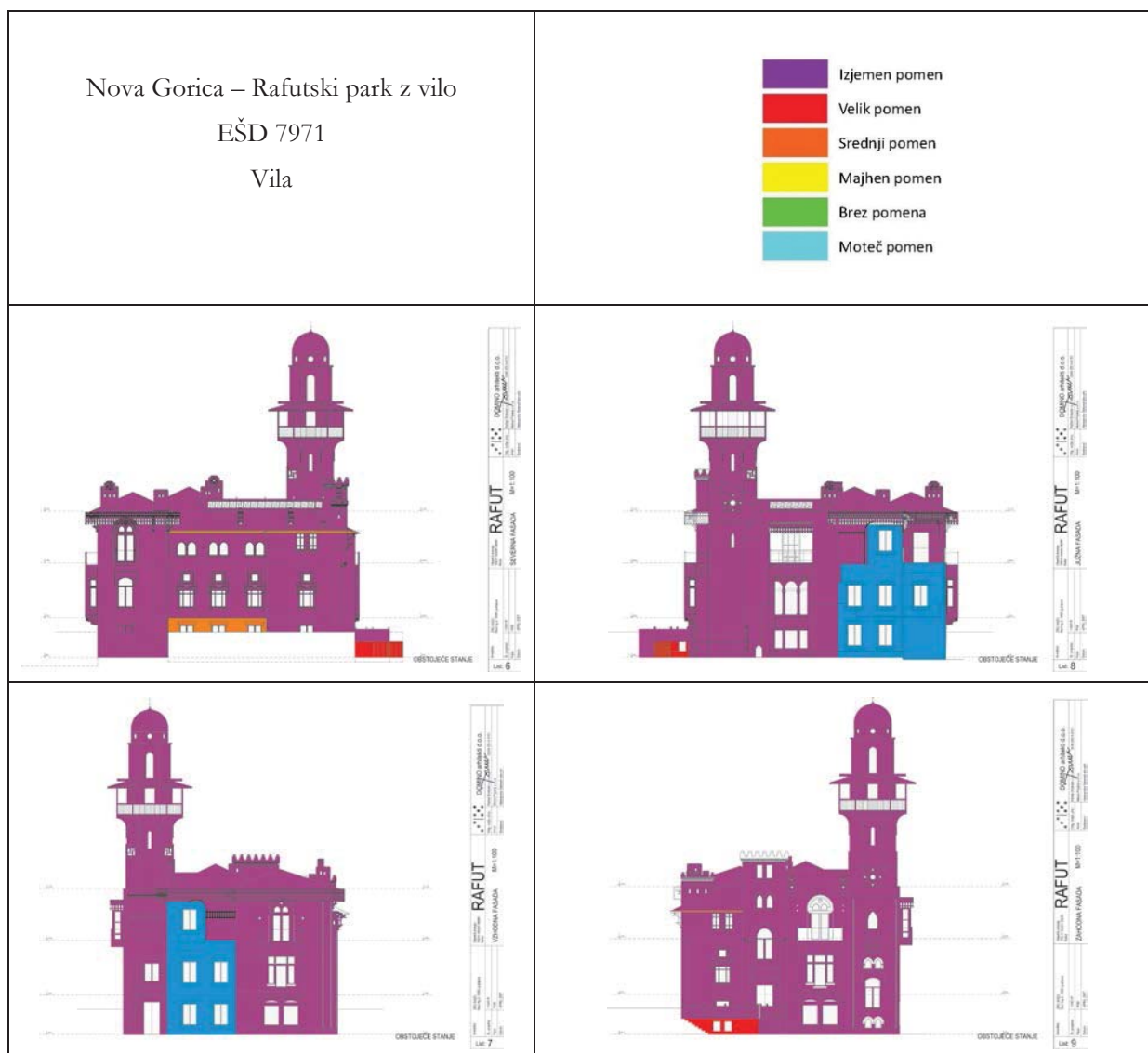
01-7.6 Družbeni pomen – sinteza vseh pojmov

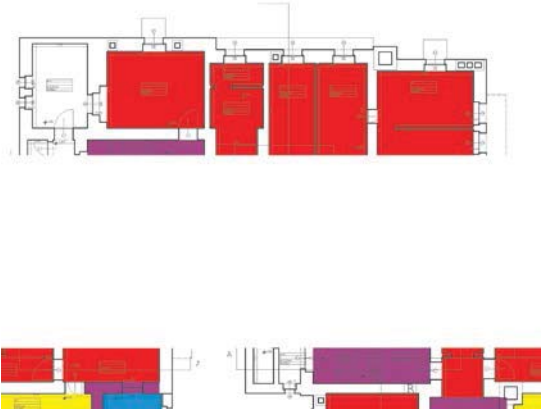
Kot je zapisala gospa Marvy Lah, u.d.i.k.a., družben pomen objekta odraža status in kulturno raven njegovega lastnika v tem primeru pa tudi avtorja. Prav enkratnost ga uvršča med pomembne vrtnoarhitekturne stvaritve 20.stoletja, v tehnološkem vidiku gradnje pa uporaba betona in betonskih prefabrikantov.

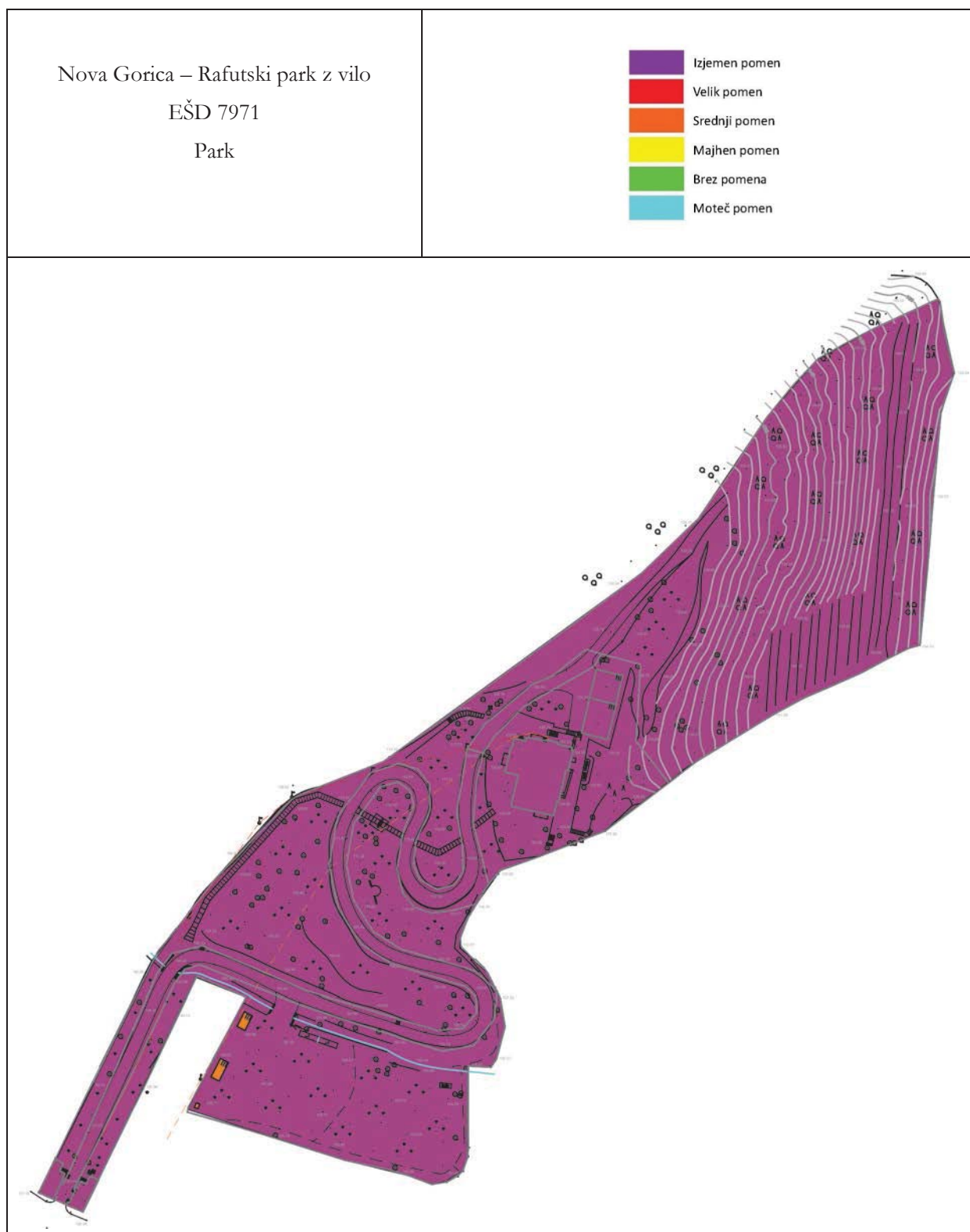
01-7.7 Stopnje družbenega pomena

Sama stavba je zaradi neprimernih prezidav in adaptacij izgubila precej strukturnih elementov in okrasja in s tem izgubila na svojem pomenu.

Nova Gorica – Rafutski park z vilo EŠD 7971 Vila	

01-8 Ranljivost/ogroženost

01-8.1 Splošna ocena ranljivosti

01-8.1.1 Ocena ranljivosti zaradi naravnih in drugih nesreč

Poplave

Čeprav je ogroženost zaradi poplav na samem območju Nove Gorice velika, pa sam spomenik ni ogrožen.

Potres

Nova Gorica leži v območju VII po MCS lestvici, kar pomeni, da so v primeru potresa ogrožene predvsem starejše zgradbe v mestu in okolici. Do poškodb na objektih lahko pride tudi zaradi slabe sestave tal.

Na seznamu potresov, od leta 567 dalje, ni žarišč na območju Nove Gorice. Potres v Posočju leta 1976 tudi ni povzročil večje gmotne škode⁵².

Zemeljski plazovi

Ogroženost zaradi zemeljskih plazov je srednja. Glavni razlogi za nastanek plazov so predvsem geološka sestava in plasti, dež, ki lahko sproži plaz in seveda človek. Plaz lahko privede do velike gmotne škode.

Požar

Ogroženost zaradi požara na območju parka Vile Rafut je velika, saj prevladuje vegetacija, ki je zaradi izsušenosti in delovanja vetra lahko močnejše podvržena požarom. Tudi zaradi nepravilnega vzdrževanja in nezadostne zaščite praznih objektov lahko pride v samih objektih do požara. Vzrok je predvsem človek, nepooblašcene osebe, ki s svojim kurjenjem ogrožajo spomenik.

Ogroženost zaradi NUS

Ogroženost zaradi NUS je zelo velika. NUS so v preteklosti posledica vojske in vojnih in vojaških aktivnosti. Danes se ob gradbenih delih pogosto najdejo NUS - na leto je na tem območju 300 do 400 posegov, ki jih opravijo pripadniki enote za varstvo pred NUS.

Nevihтно neurje in toča

Verjetnost je velika, predvsem v poletnih mesecih. Nevihta lahko traja več ur, povzroča močne padavine, pada lahko sodra ali toča, spremlja jo močan veter, pojavljajo se strele. Ogrožene so tako stavbe, ljudje kot vegetacija. Povzroča veliko gmotno škodo.

Suše in ekstremne vročine

Temperatura zraka naraste na 30 C in več – območja Nove Gorice so temu zelo podvržena. Suša lahko traja nekaj tednov ali celo nekaj mesecev in močno vpliva na vegetacijo.

Burja

Tveganje je veliko, saj ima burja na tem območju moč tudi do 150 km/h. Vpliva tudi na prenos snega in širjenje požarov. Ogroža sam park, ruva drevesa in je zlasti nevarna v povezavi s snegom in žledom.

Snežne padavine in žled

Na območju sneži od 10 do 20 dni na leto. Snežna odeja, ki je lahko zelo visoka, se obdrži tudi do 100 dni. Žled se pojavlja predvsem na območju med 500 in 1000 nadmorske višine. Na območju spomenika predvsem vpliva na vegetacijo oz. park, saj močno ogroža drevesa.

Pozebe

Pozebe nastanejo zaradi nizkih temperatur v pomladanskem času in so na novogoriškem območju pogoste. Ogrožena so predvsem drevesa.

---

⁵² Ocena ogroženosti pred naravnimi in drugimi nesrečami, MO Nova Gorica, 2006

01-8.2 Ocena ogroženosti dediščine

01-8.2.1 Ocena ogroženosti območja Rafutski park z vilo

Pomanjkljivo in neprimerno vzdrževanje

Pomanjkljivo vzdrževanje lahko povzroči veliko škodo. V zadnjih letih, ko se je zadnji najemnik izselil, stavbe počasti propadajo in park se razrašča. Sam vhodni objekt je v boljšem stanju kot vila, saj stoji v neposredni bližini prometne ceste in je tako vsaj delno zavarovan pred vstopom nepooblaščenih oseb. Na vili se pa že kažejo poškodbe, kot so poškodovana vrata, polomljena okenska stekla, odtujitev okovja stavbnega pohištva, grafiti ... Škodo povzroča tudi vdor vode v stavbo, neprimerno odvodnjavanje meteorne vode.

Pri parku se je v zadnjih 50 letih zaradi nestrokovnega in pomankljivega vzdrževanja izgubilo kar nekaj drevesnih vrst.

Velikost območja

Celotno območje Rafutskega parka z vilo zavzema 3 ha ozemlja. Pri kompleksu moramo vedeti, da je ohranjanje in vzdrževanje kompleksa večja naloga kot ohranjanje ene stavbe. Predno novi lastnik poseže v prenovu in spremembo namembnosti lahko poteče več let. Stavbe in okolica pogosto zaradi pomankljivega vzdrževanja trpijo.

01-8.2.2 Ocena ogroženosti strukture objektov – konstrukcije in materiala

Vhodni objekt

Pretekli posegi

V prvi svetovni vojni je bil delno poškodovan. Uničeno je bilo ostrešje in napušč. Pri obnovi so obnovili ostrešje in rekonstruirali uničen napušč. V vhodni objekt v preteklosti niso močno posegali. Adaptirali so le dimnik na vzhodni strani, odstranili originalno kapo in ga neprimerno pozidali. V prizidku na dvoriščni strani so večjo okensko odprtino preuredili v dve manjši. Adaptacija ni solidna, saj niso upoštevali arhitektove ureditve, dekoracije.

Vlaga in vdor vode

Prisotnost vlage je vidna predvsem v notranjosti, kjer omet odstopa, barvne plasti se luščijo in plastijo. Večji madeži se pojavljajo na stiku stropa s steno ter ob okenskih odprtinah. Povzroča jih predvsem atmosferska voda, ki vstopa v objekt na območjih poškodovane strehe, žlebov in oken.

Propadanje gradbenega materiala

Izguba materiala je prisotna predvsem na opečni konstrukciji, kjer se opečne plasti luščijo. Na nekaterih pa je vidna tudi izguba barvne plasti. Lesene preklade pokajo in propadajo.

Madeži

Na fasadah so vidni madeži, ki so nastali predvsem zaradi atmosferskih vplivov, onesnaženja, vdora vode v strukturo.

Odlomi in večje razpoke

Odlomi in večje razpoke so vidne predvsem na dvoriščni fasadi, kjer prihaja do odlomov stopnic in večjih vertikalnih razpok. Večji odlom je viden tudi na delu dvoriščnega mavrskega loka. Kamniti stranski stopnišči sta ohranjeni. Vidne so manjše poškodbe zaradi odlomov profila in izgube kamna. Stopnišče se ohrani v celoti, potrebne bodo le manjše dopolnitve stopnic, kjer so odkrušene.

Biološko rastje

Mikrobiološka kolonizacija se pojavlja na fasadah, talnem zidcu in venčnem simsu. Kolonizacija višjih rastlin se pojavlja na dvoriščni strani in na sami ravni strehi ter vpliva na samo strukturo.

Mehanske poškodbe

Poškodovano je predvsem stavbno pohištvo. Vrata v prizidku na dvoriščni strani so poškodovana. Pred kratkim so popravljali kanalizacijo in tako odstranili večji del talne površine. Še danes je poškodba izpostavljena, ni sanirana in je nezavarovana. Poškodovana so tudi vhodna kovinska vrata.

Slika 178, neprimerna pozidava dimnika

Slika 179, vdor vode ob okenskih odprtinah

Slika 180, vdor vode na stiku med steno in stropom

Slika 181, mehanična poškodba

Slika 182, neprimerno zazidane odprtine, ostanki tlaka ob vratih

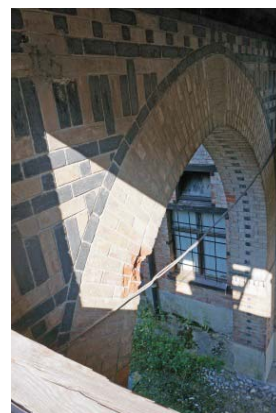
Slika 183, vidno visoko rastje, madeži zaradi atmosferskih vplivov, odlomi

Slika 184, madeži, poškodba žleba, izguba materiala, barvnih plasti, mikrobiološka kolonizacija

Slika 185, izguba barvnih plasti, izsoljevanje, prenova

Slika 186, odlom, neprimerna infrastruktura

Vila Rafut

Pretekli posegi in obnove

Stavba je bila večkrat bombardirana. Med prvo svetovno vojno je bila uničena predvsem severna in delno tudi vzhodna fasada. Močno je bil poškodovan tudi stolp, terasa pred severno fasado in stranske notranje stopnice. Laščak je sam obnovil stavbo. Pri prenovi je ponekod uporabil cenejši, bolj dostopen material. Opečne dekoracije – barvne plasti, ni rekonstruiral. Delno poškodovane elemente je restavriral. Posegi so bili izvedeni solidno in kvalitetno. Med drugo svetovno vojno je bila stavba spet poškodovana. Tokrat so uničili velik del zahodne in južne fasade – odprto teraso. Delno je bila poškodovana tudi vzhodna fasada. Po vojni so terase zaradi nove namembnosti zaprli. Poseg je bil slabo izveden in je močno degradiral samo stavbo. Tudi na vzhodni fasadi je poseg nestrokovno izveden.

Kasneje so večkrat posegli v samo stavbo (centralna kurjava, električne instalacije, kanalizacija, plinska postaja ...).

Vlaga in vdor vode

Stransko stopnišče in stene so močno načete zaradi vdora vode v samo stavbo. Pred letom so sanirali ravno pohodno streho vendar niso pravilno uredili odvodnjavanja. Voda se je zlivala preko ravne strehe in vse po stranskih stopnicah in stenah na stopnišču do kleti. Poškodovala je predvsem stene – omete in barvne plasti, stopnice, ograjo in lesen ročaj.

Prizadela je tudi druge prostore. Parketi so zaradi vode dvignjeni in po stenah se pojavljajo madeži, omet odstopa, barvne plasti se luščijo in plastijo.

Madeži

Na fasadah so vidni madeži, ki so nastali predvsem zaradi atmosferskih vplivov, onesnaženja, vdora vode v strukturo.

Odlomi in večje razpoke

Vidni odlomi na betonskem balkonu na zgornji terasi, vidni odlom kapitela na stebru, močno je poškodovan tudi lesen napušč. Vertikalne razpoke se pojavljajo predvsem na stolpu, medtem ko so horizontalne prisotne tudi na nekaterih prekladah. Na betonskem delu na zahodni fasadi so vidni tudi prelomi polic.

Izguba materiala

Izguba materiala se pojavlja predvsem na vzhodni fasadi, na delu, ki je bil obnovljen enkrat po drugi svetovni vojni. Pri posegu so takrat uporabili neprimeren gradbeni material.

Črna poslikava na opekah je bila močno poškodovana med prvo svetovno vojno. Na osnovi arhivskih fotografij in današnjega stanja lahko sklepamo, da jih Anton Laščak takrat ni rekonstruiral. Danes se je izgubilo kar nekaj geometrijskih vzorcev, ki so v preteklosti poudarjali arhitekturne elemente.

Po letu 2004, ko se je izselil Zavod, je stavba nevzdržana. Danes zaradi tega predvsem propadajo leseni izrezljani elementi, kot so konzole, napušč in ograje. V zadnjih letih so bile tudi odtujene skoraj vse vratne in okenske kljuke.

Biološko rastje

V neposredni bližini stavbe se pojavlja višje biološko rastje.

Mehanske poškodbe

Na zahodni fasadi je viden premik betonskih zidakov. Pojavljajo se tudi poškodbe zaradi strelnega orožja.

Slika 187, neprimerno pozidan JZ del stavbe

Slika 188, neprimerno rekonstruiran del vzhodne fasade

Slika 189, neprimerno postavljena cev

Slika 190, prelom police, biološke obloge

Slika 191, neprimerna rekonstrukcija, vidno izsoljevanje

Slika 192, prelom police, izsoljevanje, biološke obloge, strelne poškodbe

Slika 193, neprimerna rekonstrukcija, vidni madeži zaradi vlage, izguba barvnih plasti

Slika 194, poškodbe zaradi vdora vode (streha), izguba barvnih plasti

Slika 195, izguba materiala, odlom, biološke obloge, drobljenje

Slika 196, izguba materiala

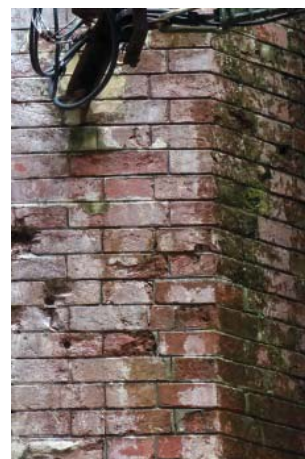
Slika 197, horizontalne razpoke na prekladi

Slika 198, izguba materiala, drobljenje, strelne poškodbe, višje biološko rastje

Slika 199, neprimerna rekonstrukcija, vandalizem

Slika 200, biološke obloge, drobljenje, električna inštalacija

Gospodarski objekti

Garaža

Objekt, ki je verjetno nastal v sklopu prenove Vile Rafut po prvi svetovni vojni, je v solidnem stanju.

V njegovo konstrukcijo so vgrajeni dekorativni arhitekturni elementi, ki se pojavljajo tudi na sami vili. Poškodbe, ki se pojavljajo na stavbi, so vidne kot vertikalne razpoke (velika poteka ob betonski prekladi), biološko rastje, drobljenje materiala.

Prizidek je solidno zgrajen in ne moti oz. ne degradira same garaže.

Manjša objekta in pasja uta

Objekti so v slabem stanju. Predvsem na pasji uti se pojavljajo poškodbe kot so odlomi, luščenje ometa, biološko rastje. Prihaja tudi do drobljenja in izgube materiala.

Gospodarska objekta sta v boljšem stanju. Vidne so poškodbe kot so platenje, drobljenje, izguba materiala. Prihaja tudi do mehanskih poškodb in biološke kolonizacije.

01-8.2.3 Ocena ogroženosti Rafutskega parka

Pomanjkljivo in neprimerno vzdrževanje

Danes park ni v uporabi in skupaj z obstoječimi stavbami v parku postopoma propada. Predvsem ob vodotoku in pešpoti se nenadzorovano razrašča bambus.

Vegetacija v parku, ki je bila kar nekaj časa nevdrževana, zaradi posebne mikroklimе dosega izjemne dimenzije in oblike. Nekateri drevesni osebki so se, predvsem zaradi pomanjkanja prostora, začeli sušiti in odmirati.

Poti so danes degradirane, opuščene. Mulde, ki naj bi potekale ob cesti, so danes v veliki meri uničene. Makadamska cesta je zaradi teže vozil, kot so tovornjaki in delovni stroji, razrita in ob večjem deževju zemljina drsi. Kalup kupole in ostali arhitekturni elementi so preraščeni z vegetacijo, pojavlja se tudi mikrobiološka kolonizacija.

Slika 201, razraščena bambusa

Slika 202, upogibanje dreves

Slika 203, skozi dekorativni element rastejo veje

Slika 204, mulde

Slika 205, prevoz s tovornjaki

Slika 206, cisterna se nahaja v neposredni bližini objekta

Nepprimerni posegi

V preteklosti je bila skozi park speljana trasa kanalijskega priključka na mestno kanalizacijo. Jaški, ki so pokriti z železobetonskim pokrovom, izstopajo iz ureditve parka.

V preteklosti so v drevesa neprimerno posegali z nestrokovnim obrezovanjem, redčenjem in čiščenjem. Nekatera drevesa so odstranili in pustili šture. Odžagane veje in pokošena trava niso pravilno odstranili. Pri pasu akacij so posegli v drevesa, kar je privedlo do drsenja brežin.

V zgornjem delu parka so skušali nestrokovno odstraniti bambus. Debla so odžagala, vendar so pustili šture tako, da je danes sprehajanje po parku onemogočeno.

Slika 207, izstopajoči pokrovi

Slika 208, neprimerno odlaganje materiala

Slika 209, neprimerno postavljen napis ter električna napeljava

Slika 210, odžagano drevo

Razdelitev na dva dela

Park je razdeljen na dva dela – zgornji del parka je v lasti Ministrstva za izobraževanje, spodnji pa v lasti Mestne občine Nova Gorica. V preteklosti je bil občinski park manj vzdrževan, takrat je tudi izgubil mnogo drevesnih vrst. Danes se podobno dogaja z zgornjim delom parka v lasti Ministrstva, ki sameva, nima namembnosti in počasi propada.

Posebno ogrožena drevesa in nadaljni posegi

<u>Številka v popisu</u>	<u>Rastlinska vrsta</u>	<u>Ogroženost</u>	<u>Predlagan poseg</u>
4	Javor	Deblo ovito v rastlinskega zajedalca.	Zajedavca je potrebno odstraniti.
16	4 x ciprese	Ena cipresa že posekana, druga ima zlomljen vrh.	Predlagamo dendrološki pregled s katerim določimo nadaljne smernice za ohranitev.
30	Cipresa	Drevo v slabem stanju, spodaj ima suhe veje, zgoraj suhe liste.	Predlagamo dendrološki pregled s katerim določimo nadaljne smernice za ohranitev.
33	Brin	Suho povešavo drevo.	Pregledati samo stabilnost koreninskega dela. V primeru, da je drevo nestabilno, se ga odstrani in zasadi novo nadomestno na raven teren.
34	Brin	Suho povešavo drevo.	Pregledati samo stabilnost koreninskega dela. V primeru, da je drevo nestabilno, se ga odstrani in zasadi novo nadomestno na raven teren.
36	Lipovec	Drevo je suho.	Predlagamo odstranitev. Drevo se ne rabi nadomestiti.
48	2 x cipresi	Eno od dreves zajeda bršljan.	Bršljan bi bilo potrebno odstraniti.
56	Bor	Ob samem deblu, koreninah raste grm, ki ogroža drevo.	Potrebno bo odstraniti večji grm ob drevesu.
64	Smreka	Krošnja je poškodovana, nima vrha.	Predlagamo odstranitev in primerna zasaditev nadomestnega drevesa.
70	cipresa	Drevo je suho in zlomljeno.	Predlagamo odstranitev in primerna zasaditev nadomestnega drevesa.

72	3 x ciprese	Debla so polomljena, brez krošenj.	Predlagamo odstranitev.
85	Brin	Krošnja je ozka, stebričasta, spodaj so eje suhe.	Predlagamo odstranitev in primerna zasaditev nadomestnega drevesa.
106	Cipresa	Krošnja ima tri vrhove, deblo je brez vej. Drevo dominira v prostoru.	Suhe veje se odstranijo. Predlagamo dendrološki pregled s katerim določimo nadaljne smernice za ohranitev. Oba vitalna vrha pustimo.
	Bambus	Bambus se hitro razrašča po parku.	Potrebna bo zajezeitev bambusa z jeklenimi ploščami 1 m globine.

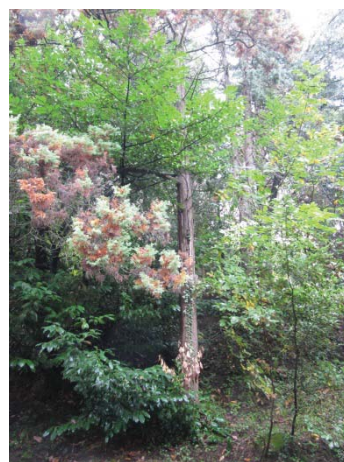
Vsi posegi se lahko izvajajo le na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo. Posebno ogrožena in pomembna drevesa se nadomestijo z enako vrsto. Obseg debla nadomestnega drevesa mora biti med 30 in 35 cm, da se drevo obdrži in še vedno park obdrži svoj estetski pomen.

Slika 211, oznaka 4

Slika 212, oznaka 16

Slika 213, oznaka 30

Slika 214, oznaka 33, 34

Slika 215, oznaka 36

Slika 216, oznaka 48

Slika 217, oznaka 56

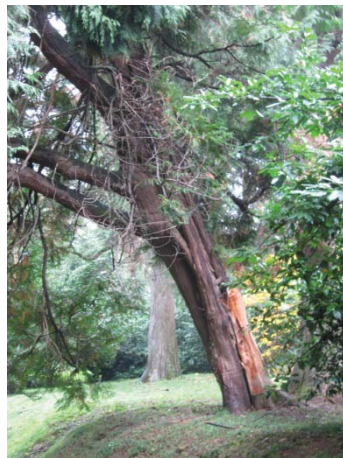
Slika 218, oznaka 64

Slika 219, oznaka 70

Slika 220, oznaka 72

Slika 221, oznaka 85

Slika 222, oznaka 106

01-9 Usmeritve za ohranjanje in varovanje spomenika

01-9.1 Splošne usmeritve

01-9.1.1 Pristojnost ZVKDS

- Spomenik je zaščiten z Odlokom o razglasitvi Rafutskega parka z vilo za kulturni spomenik lokalnega pomena, Uradne objave (OKO), št. 21/2003-100, Ur.l. RS, št. 52/2004-2505.
- Vsi posegi v spomenik morajo biti podrejeni nadzoru ZVKDS, OE Nova Gorica. Pri spremembi funkcije spomenika in za vsak poseg v spomenik je potrebno upoštevati kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstvena soglasja, ki so podani s strani ZVKDS, OE Nova Gorica.
- S pristojno strokovno službo se je potrebno usklajevati pri vseh navedenih smernicah in usmeritvah v času obnove in na splošno pri vseh posegih v spomenik.

01-9.1.2 Načrtovanje in izvedba posegov

- Pri načrtovanju in izvajanju del se poleg zakonov RS upoštevajo tudi uveljavljene mednarodne usmeritve in listine.
- Stanje spomenika se mora pred neposrednim posegom natančno dokumentirati.
- Potreben je nadzor in spremljanje spomenika med in po posegu. Vse aktivnosti se dokumentirajo (dokumentirajo se vse metode posega in uporabljeni materiali) in dokumentacija shrani za prihodnje razumevanje spomenika.
- Pri prenovi spomenika je potrebno interdisciplinarno sodelovanje strok.
- Današnji predpisi in standardi se skušajo upoštevati v prirejeni obliki, pri čemer se upošteva predvsem družbeni in tudi internacionalni pomen same dediščine.
- Vsi posegi v substanco spomenika so prepovedani razen v primeru, da se da pisno soglasje s strani pristojne strokovne službe ZVKDS, OE Nova Gorica.
- Dovoljeni so le posegi, ki ohranjajo oz. večajo njegov družbeni pomen in ohranjajo vedutne poglede na spomenik.
- Vsak poseg v spomenik naj spoštuje družben pomen (zgodovinski, tehnološki, vzgojni, ...) originala in naj se ohranijo dokazi, ki se lahko prepoznajo v prihodnosti kot pomembni pri razumevanju spomenika.
- Vsak poseg, ki se sklicuje na preteklo podobo, naj bo natančno preštudiran in mora biti osnovan na arhivskih virih.
- Pri posegih se upoštevajo načela kompatibilnosti/združljivosti, reverzibilnosti/povratnosti in minimalnega poseganja.
- Kompleks se mora upoštevati kot celota.
- Vsi posegi naj se podrejajo ohranjanju in vzdrževanju varovanih spomeniških lastnosti.
- Vsa dela (projektantska, gradbena, obrtniška, hotrikulturna, konservatorsko restavratorska) lahko izvajajo le ustrezno usposobljeni izvajalci.
- Pri načrtovanju posegov v park je potrebno upoštevati naravne danosti, obstoječo strukturo parka, fizično pojavnost s tlorisno in višinsko razliko, meje območja obdelave in namembnost v vili.
- Znotraj območja je prepovedano postavljanje objekte trajnega ali začasnega značaja, razen v primeru, da so v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji, ki jih izda pristojna strokovna služba ZVKDS OE Nova Gorica.
- Pred vsakim posegom v zemeljske plasti je potreben arheološki nadzor. Arheološki nadzor in arheološka raziskava je potrebna tudi pri posegih pod obstoječe tlake, ob sanaciji temeljev ter rekonstrukciji obstoječe infrastrukture.
- Park se varuje skupaj z objekti v celoti, njegovi izvirnosti in neokrnjenosti. Vsak poseg mora upoštevati estetsko, zgodovinsko in fizično celoto kulturne dediščine.

- Vzdrževanje in prenova mora biti vedno primarna dejavnost. Stalno vzdrževanje vegetacije lahko vrši le primerno usposobljen izvajalec v soglasju s pristojno strokovno službo.
- Pri možnih dopolnitvah vegetacije v samem parku moramo upoštevati družben pomen parka. V parku ni dovoljeno dosajevati novih rastlinskih osebkov brez soglasja pristojne strokovne službe.

01-9.1.3 Splošen režim varovanja spomenika

- Spomenik, Rafutski park z vilo, se varuje v celoti, v njegovi izvirnosti in neokrnjenosti. Ohranimo pomen, celovitost in avtentičnost. Vsak poseg mora upoštevati estetsko, zgodovinsko in fizično celoto kulturne dediščine. Izogibamo se kakršnikoli odstranitvi ali spremembi na historičnih materialnih dokazih. Le ti se ne smejo uničiti, kopirati ali odstraniti, razen v primeru, ko to pisno dovoli pristojna strokovna služba ZVKDS, OE Nova Gorica. V sestavine, ki so prepoznane kot sestavine brez oz. z majhnim pomenom, se lahko posega.
- Varujemo pojavnost spomenika v prostoru.
- Današnji gradbeni standardi in prenova spomenika naj se uravnata do te mere, da pride med posegi do čim manjše izgube strukture spomenika.
- Vsaka nova namembnost mora spoštovati celoten spomenik – tako stavbe kot park, njen pomen, material, komponente.
- Varujemo historične oblike stavb, kritine, tlorisne zasnove in arhitekturne dekorativne elemente. Varujemo vrtno arhitekturno zasnovo parka, obliko, strukturo, poteze. Varujemo naravne sestavine, ki so vključene v zasnovo – vegetacija, relief, voda.
- Varujemo povezavo parka s stavbno dediščino.
- Ohranimo pomen, celovitost in avtentičnost spomenika.

01-9.2 Usmeritve za ohranitev varovanih vrednot

01-9.2.1 Ohranitev stopenj pomenov

01-9.2.1.1

Kompleks se ohrani v celoti, ohranijo se tlorisne zasnove, gabariti in historični materiali. Varuje se v celoti in izvirnosti.

01-9.2.1.2

Usmeritve za sestavine izjemnega pomena: sestavine se v celoti ohranjajo. V originalne strukture spomenikov se ne sme posegati. Minimalni posegi se lahko izvedejo le s konservatorsko restavratorskimi posegi. Razvrednoteni deli sestavin, ki so izjemnega pomena, se ponovno izdelajo na podlagi originalnih ohranjenih sestavin.

01-9.2.1.3

Usmeritve za sestavine velikega pomena: sestavine se v celoti ohranjajo. Predvideni so konservatorsko restavratorski posegi in manjša popravila, ki vračajo vrednost razvrednotenim sestavinam.

01-9.2.1.4

Usmeritve za sestavine srednjega pomena: dovoljena so popravila, spremembe in posegi, ki ohranjajo ali večajo vrednost sestavinam srednjega pomena. Razvrednoteni deli sestavin spomenika, ki niso ohranjeni, se izdelajo na podlagi arhivskih virov oz. po vzoru v drugih prostorih.

01-9.2.1.5

Usmeritve za sestavine majhnega pomena: dovoljene so spremembe, popravila ali posegi, ki večajo vrednost sestavinam majhnega pomena. Pretekli posegi in obnove, ki so razvrednotili sam spomenik, se odstranijo in prostori sanirajo.

01-9.2.1.6

Usmeritve za sestavine brez pomena: dovoljene so spremembe in predelave.

01-9.2.1.7

Usmeritve za moteče sestavine: priporočene so odstranitve.

01-9.2.2 Usmeritve za ohranitev vhodnega objekta

01-9.2.2.1 Zunanost

- Ohrani se tlorisna zasnova in gabariti. Ohranijo se vse fasade, dekoracija, razporeditev odprtín, streha. Spomenik ima izjemen pomen, vendar je ta pomen danes degradiran in so potrebni posegi, da se povrne, ohrani in vzdržuje izjemen pomen.
- Ohranijo se dokazi obnove in restavratorskih posegov, ki so bili izvedeni med leti 1928 in 1929 na spomeniku.
- Ohranijo se vsi arhitekturni dekorativni elementi iz betona, lesa, kamna. Poškodovani deli se sanirajo in obnovijo po navodilih, ki so v mapi 3.
- Ohrani se opečna dekoracija – povrnejo, oz osvežijo se napisi in črna dekoracija. Le ti se restavrirajo, obnovijo po navodilih iz mape 3.
- Odprtine na dvoriščni fasadi se poenotijo in povrnejo na osnovi arhivskih virov in dogovora s pristojno strokovno službo ZVKDS OE NG. Dimnik se pravilno obnovi, zgornji del se sanira, odstrani naknadno pozidan del ter ponovno vzpostavi na osnovi še ohranjene arhivske dokumentacije.
- Kamniti stranski stopnišči se ohranita v celoti, potrebne bodo le manjše dopolnitve stopnic, kjer so odkrušene.
- Stranski fasadi sta ometani. Omet je danes v slabem stanju. Na osnovi dogovora s strokovno pristojno službo se določi ali se bosta stranski fasadi ponovno ometale ali se pusti struktura neometana.
- Odstrani se biološko rastje v neposredni bližini stavbe, rastje ob fasadah, na fasadah, na terasi, ki vpliva na strukturo materiala.
- Kovane mreže na oknih, ki se nahajajo na dvoriščni strani, se lahko odstranijo, saj so bile dodane kasneje in nimajo nobenega pomena.
- Električna napeljava se skuša urediti tako, da ne vpliva na pomen in strukturo spomenika.

01-9.2.2.2 Streha

- Dimnik se pravilno obnovi. Naknadno zazidan del se odstrani in povrne se mu t.i. kapa – zgornji del. Ta del se izvede na osnovi arhivskih dokumentov in dogovora s pristojno strokovno službo.
- Streha se ohrani v obstoječi obliki, strešna kritina se obnavlja z opečno kritino, žlebovi se očistijo in popravijo. Ravni pohodni del se ohranja in primerno vzdržuje.
- Žlebovi se sanirajo in obnovijo. Naknadno urejeni žlebovi se skušajo pravilno locirati.
- Dostop do podstrešja na ravni strehi se primerneje uredi. Kovinska ograja in stopnice so v slabem stanju. Le to odstranimo in uredimo dostop do podstrešja bolj primerno in varno.
- Podstrešje se očisti.

01-9.2.2.3 Veža

- Veža se ohrani v celoti.
- Mačje glave/prodniki in kamnite plošče v veži se očistijo, sanirajo, manjkajoči deli dopolnijo. Sanira se naknadno narejana odprtina v veži.
- Manjkajoči leseni vložki se izdelajo po vzoru obstoječih.

01-9.2.2.4 Notranost

- Originalna razporeditev prostorov in nosilnih konstrukcij se ohranja.
- Vse prostore je potrebno očistiti. Barve opleskov se uskladijo s celotnim objektom oz. po dogovoru s pristojno strokovno službo.
- Vso originalno stavbno pohištvo se ohrani in obnovi. Na oknih in vratih manjkajo vratne in okenske kljuke oz. olive. Le te se rekonstruirajo po obstoječih okenskih kljukah oz. olivah, ki jih hranita ZVKDS OE Nova Gorica in MIZŠ RS ter na osnovi arhivskih fotografij, ki jih je izdelal

Bojan Klemečič, ZVKDS OE Nova Gorica (glej mapo 4). Predvidevamo, na osnovi analize objekta, da so bile tu v uporabi navadne vratne in okenske kljuke.

- Novejša vrata v veži na vzhodni strani se izdelajo na novo, na osnovi še ohranjenih vrat.
- Talne površine v notranjosti so močno poškodovane. Le te se odstranijo in na osnovi namembnosti in dogovora se lahko vzpostavijo sodobne talne obloge.

01-9.2.3 Usmeritve za ohranitev vile

01-9.2.3.1 Zunanost

- Ohrani se tlorisna zasnova in gabariti. Ohranijo se vse fasade (razen del, ki je bil po drugi svetovni vojni neprimerno pozidan), njihova členitev, dekoracija, razporeditev odprtín, streha. Spomenik ima izjemen pomen, vendar je ta pomen danes degradiran in so potrebni posegi, da se povrne, ohrani in vzdržuje izjemen pomen.
- Ohranijo se vsi arhitekturni dekorativni elementi iz betona, lesa, kamna in kovine. Poškodovani deli se sanirajo in obnovijo po navodilih, ki so v mapi 3.
- Ohrani se opečna dekoracija – povrnejo oz. restavrirajo se črno poslikane opeke. Le te se sanirajo, obnovijo po navodilih, ki so v mapi 3.
- Opeke, ki so potrebne pri obnovi/gradni stavbe morajo biti izdelane kvaliteno, pravilno žgane ..., da se primerno uskladijo z današnjo opečno strukturo. Predlagamo, da se odstranijo nekvalitetne zazidave po drugi svetovni vojni in se le te ponovno zazidajo s primernejšimi opekami in vezivom.
- Ohranijo se dokazi obnove, prenove spomenika, ki je bila izvedena med leti 1928 in 1929.
- Naknadno zazidan del se v skladu z dogovorom s pristojno strokovno službo oz. sklicano komisijo poruši in na njegovem mestu se skuša rekonstruirati prvotne terase. Rekonstrukcija naj se opira na arhivske fotografije, ki so nastale med leti 1929 in 1934 ter na še ohranjene arhitekturne elemente. Rekonstrukcijo lahko izvedemo le v primeru, da imamo natančne podatke o izgledu in materialu. Smernice so bolj podrobno opisane v mapi 4.
- Streha se ohrani v obstoječi obliki (odstranijo se le naknadno dvignjeni deli strehe), strešna kritina se obnavlja z opečno kritino, žlebovi se očistijo in popravijo. Manjkajoči se izvedejo v bakreni ali cink – titanovi pločevini. Ravni del (pred kratkim saniran) se ohranja in primerno vzdržuje. Primerno bi ga bilo izvesti kot pohodno površino iz katere se pride do stolpa.
- Lesen izrezljan napušč in lesene konzole, ki so bile uničene med prvo svetovno vojno, je potrebno rekonstruirati na delu severne in vzhodne fasade.
- Neprimerno zazidani dimniki se pravilno rekonstruirajo. Naknadno zaprte odprtine se povrnejo. Arhitekturni dekorativni elementi, ki se nahajajo v okolici stavbe, se očistijo in ponovno uporabijo pri dimnikih in zračnikih. Naknadno vzpostavljen dimnik na SV strani se odstrani.
- Lesene balkonske ograje se pravilno obnovijo, tudi lesena konstrukcija pod betonskim tlakom ter lesena tla balkona.
- Predvidevamo, na osnovi obstoječega stanja in pregleda, da so bili vsi leseni arhitekturni dekorativni elementi in stavbno pohištvo v preteklosti barvani s svetlo oker barvo. Predlagamo, da se povrnejo originalni toni – svetlo oker barva (le ta je še vedno vidna na strehi) oz barva se določi na osnovi dogovora s strokovno pristojno službo.
- Betonska terasa, stopnišče in ograja se ohrani in pravilno obnovi. Naknadno zaprte odprtine se lahko povrnejo.
- Spodnji del vzhodne fasade, ki je bila v preteklosti, po drugi svetovni vojni, nepravilno sanirana, se odstrani in obnovi tako, da poveča vrednost stavbi.
- Iz fasade se odstranijo vsi moteči dodatki kot so električna napeljava, alarmne naprave, deli klimata – le te se skuša umestiti tako, da čim manj vplivajo na izjemen pomen stavbe. Cisterna za plin, ki se nahaja ob vzhodni fasadi, se vkopa oz. prestavi na manj vpadljivo mesto. Žlebovi se speljejo primerneje.
- Okna so bila v preteklosti zaščiteni z lesenimi roletami. Ostanke le teh še najdemo na podstrešju. Predlagamo, da se rolete izdelajo na novo po vzoru obstoječih.
- Na konzolnih izsidkih na J in S fasadi povrnejo police.

01-9.2.3.2 Stolp

- Dostop do stolpa se ustrezno uredi. Stopnišče, se lahko na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo, uredi na novo.

- Stolp se sanira, dekorativni elementi restavrirajo.
- Stavbno pohištvo se ohrani oz. manjkajoče se naj izvede na osnovi še ohranjenih. Pohištvo naj bo iz macesna in pobarvano zunaj s svetlo oker barvo, znotraj s svetlo oker oz. slonokoščeno belo oz. po dogovoru s strokovno pristojno službo.
- Obodna ograja v srednji etaži, ki danes manjka, se rekonstruira na osnovi arhivskih virov in po vzoru obstoječe. Rekonstruira se le lesene ograje ne pa tudi nadstrešek, ki ga tu nikoli ni bilo. Na osnovi arhivskih virov in še ohranjene ograje se leseni ograji, francoski balkon, pravilno obnovita.
- Odstranijo se naknadno dodane recentne ploščice na fasadi stolpa.
- Opleski se določijo na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo.
- Barvna zasteklitev okulov v tamburu se ohrani.

01-9.2.3.3 Notranjost

- Originalna razporeditev prostorov in nosilnih konstrukcij se ohranja. Kasneje dodane predelne stene se odstranijo na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo.
- Klet se naknadno pregleda in oceni stanje poškodb. V kleti se nahajata t.i. dva zbiralnika vode, ki pa jih nismo mogli natančno pregledati.
- Vso originalno stavbno pohištvo je v solidnem stanju in se ohrani ter obnovi. Okovje manjka na vseh oknih in vratih. Tri okenske olive/kljuge hranijo na ZVKDS OE Nova Gorica, tri okrasne okenske olive/kljuge hrani MIZŠ RS (od teh treh je ena očiščena). Decembra 2013 se je v drugem nadstropju še nahajala navadna okenska oliva. Okensko okovje se izdelava po vzoru ohranjenih. Okrasne okenske olive se uporabi v prostorih, ki so bili namenjeni druženju, navadne okenske olive pa v služnostnih prostorih (glej mapo 4).
- Odstraniti je potrebno vso motečo napeljavo in inštalacije v prostorih, odstraniti vgrajene omarice oz. jih prestaviti na mesta, ki ne motijo pomena objekta.
- Lesena klop v veži v nadstropju se ohrani in obnovi. Na osnovi arhivskih načrtov lahko sklepamo, da je podoben element, vendar krajši, krasil tudi osrednjo sobo na JZ strani, iz katere je bil dostop na teraso.

01-9.2.3.3.1 Tlaki

- Keramičen tlak, ki ga je izdelala firma G. Appiano iz Trevisa, se ohrani in sanira na osnovi navodil, podanih v mapi 3. Ohrani se tudi parket in sanira na osnovi navodil, podanih v mapi 3.
- V stavbi je položen tudi terazzo. Le ta je bil verjetno narejen naknadno, ob prvi prenovi, ki jo je izvajal Anton Laščak. Na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo ZVKDS OE Nova Gorica se odločimo ali tlak obdržimo. Terazzo se pojavi v manjši obliki (3 kosi v nadstropju) tudi kot notranja polica pri oknih.
- Tlaki v ostalih prostorih pritličja so bili v preteklosti zamenjani. Ker nimamo nobene arhivske dokumentacije, se lahko na teh mestih vzpostavijo sodobni tlaki, ki pa ne smejo degradirati pomena stavbe, uskladiti se morajo z originalnimi historičnimi površinami, s pomeni prostorov in s celotno funkcijo/namembnostjo stavbe.

01-9.2.3.3.2 Notranji omet

- Stropovi, stene se sanirajo, odstrani se poškodovan belež in omet. Barve opleskov se uskladijo s celotnim objektom in izvedejo na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo.
- Vse prostore je potrebno očistiti.

01-9.2.3.3.3 Stavbno pohištvo

- Velika nihajna vrata, ki vodijo v nekdanjo jedilnico v prvem nadstropju, se pravilno locirajo (*enfilada*) in vratna krila restavrirajo. V steni se povrne utor za shranjevanje vratnih kril.
- Zunanja vrata na stransko stopnišče se skušajo ohraniti oz. se naredijo nova na osnovi arhivske dokumentacije in po vzoru obstoječih na glavnem vhodu. Vrata naj bodo kasetirana vrata. Zunanja vrata na glavnem vhodu se obnovijo. Kljuge se lahko izdelajo na osnovi fotografije

kljuge notranjih vrat, foto Bojan Klemečič, ZVKDS OE NG oz. kot nove, vendar ne smejo degradirati pomena stavbe.

- Notranja vrata se obnovijo oz. izdelajo po vzoru obstoječih. Vrata so kasetirana s steklom ali polna kasetirana. Vrata se obarvajo v slonokoščeni barvi. Kljuge in ščitki naj bodo izdelani na osnovi še ohranjenih. Utilitarni, nereprezentančni prostori so imeli skromnejše kljuge, medtem ko so imeli družabni in bivalni prostori okrasne kljuge. Okrasna kljuka se nahaja v arhivu ZVKDS OE Nova Gorica.
- Okna v pritličju je potrebno rekonstruirati v prvotno podobo, se pravi kot kasetirana okna, po vzoru ohranjenih oken. Okna morajo imeti pet polj na vsakem okenskem krilu ter opremljena z avtentičnimi okenskimi kljukami.
- Pohištvo naj bo izdelano iz macesna in pobarvano zunaj s svetlo oker barvo, znotraj s svetlo oker ali slonokoščeno belo oz. po dogovoru s strokovno pristojno službo.
- Na osnovi arhivskih virov in ostankov rolet na podstrešju predvidevamo, da so imela vsa okna v stavbi rolete. Rolete bi se lahko ponovno izdelale na osnovi še ohranjenih.
- Naknadno dodana vrata na lesen balkon z nadstreškom, v drugem nadstropju, se odstranijo.
- Na nekaterih oknih in vratih še vedno najdemo ostanke barvne zasteklitve. Na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo se določi ali se barvna zasteklitev obdrži in skuša na osnovi analogije povrniti ali pa se odstrani in samo dokumentira.

01-9.2.3.3.4 Stopnice

- Glavno stopnišče je dobro ohranjeno. Vidne so manjše poškodbe zaradi odlomov profila. Stopnišče se ohrani v celoti, potrebne bodo le manjše dopolnitve stopnic, kjer so odkrušene. Ograja je v dobrem stanju. Predvidevamo, da je bila v preteklosti (po letu 1929 in v sklopu obnove Antona Laščaka) delno zamenjana/obnovljena z drugim tipom kamna. Na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo se določi ali se ograja ohrani ali se zamenja in uskladi z ograjo na podestu, katera ima bazo in stebriče iz egipčanskega rdečega marmorja in pregrado iz oniksa. Ohranjena je le en zaključek na podstavku. Manjkajoči zaključki se izdelajo na osnovi še obstoječega.
- Stransko stopnišče je bilo med bombandiranjem močno poškodovano. Kamnite stopnice so bile ob prenovi delno zamenjane z betonskimi. Le te se ohranijo. Potrebne so manjše dopolnitve betonskih stopnic, kjer so le te okrušene.
- Na stopnišču, lesenem, ki vodi na streho, se odstranijo kanistri.
- Ohranijo se dokazi domodelacij stopnic, ki je bila izvedena med leti 1928 in 1929.

01-9.2.4 Usmeritve za ohranitev parka

- Varujejo se vse vedute na parkovno celoto, ohranjajo se pogledi na objekte v parku.
- Predlog vsebinskega programa parka naj bo prilagojen namembnosti in funkciji vile in s tem se naj ustvarja funkcionalno in prostorsko povezanost objekta s parkom.

01-9.2.4.1 Parkovni elementi

- Ohranjajo se vsi elementi parkovne zasnove kot so stopnice, pergola, kalup kupole, arhitekturni elementi v brežinah in opornem zidu, mulde ... Elemente je potrebno obnoviti (postopek obnove se nahaja v mapi 3) in vključiti v parkovno zasnovo. Sami parkovni elementi se lahko odstranijo le v primeru konserviranja ali restavriranja in na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo.
- Ograje, ki omejujejo park, se ohranijo na mestu oz. zamenjajo s primernejšimi, vendar le po dogovoru s pristojno strokovno službo.
- Oblike in značaja obeh poti ni dovoljeno spreminjati.
- Dovožne poti se utrdijo (v istih dimenzijah) in primerno uredijo z muldami obdelanimi s prodniki v betonski podlagi.
- Stopnice se primerno sanirajo. Nekatere stopnice so oblikovane z betonskimi robniki in nasutjem oz. lomlencem. Potrebno jih je očistiti ter poškodovane elemente nadomestiti oziroma sanirati.
- Stopnišče s počivališčem je opremljeno z dvema betonskima klopema v neoislamskem slogu. Betonski elementi - klopi se očistijo in primerno sanirajo. Pergola je obnovljena in podpira ogromno glicinijo.
- V brežinah se nahajajo ostanki arhitekturne dekoracije. Le ti ostanki se očistijo mahov in druge vegetacije ter skušajo pravilno prezentirati.
- V opornih zidovih so vgrajeni neoislamski arhitekturni dekorativni elementi oz. kalupi, ki so bili verjetno uporabljeni pri gradnji. Le ti elementi se očistijo, primerno sanirajo, po navodilih, ki so v mapi 3, in prezentirajo na mestu samem.
- Kalup kupole se ohrani na mestu samem. Prepovedani so kakršnikoli premiki, odstranitve. Betonska kupola se primerno sanira in prezentira po navodilih, ki so predstavljene v mapi 3. Primerneje se uredi tudi dostop do nje.
- Betonski ostanki mize se danes nahajajo ob južni fasadi vile. Ob njej so odloženi tudi drugi ostanki arhitekturnih elementov kot so elementi z dimnika, betonska stopnica, stalaktitni kapiteli. Le ti se trenutno ohranijo na mestu in se ob gradbenih delih zaščitijo. Elementi, za katere se natančno ve, kje so se v preteklosti nahajali, se povrnejo na svoje prvotno mesto.
- Po parku se ni dovoljeno voziti z motornimi vozili razen za potrebe vzdrževanja le tega.

01-9.2.4.2 Rastlinski material

- Ohranja se vodotok in obrežna vegetacija. Ohranja se zelena površina. Vodotok je potrebno očistiti in sanirati morebitne poškodbe.
- Dovoljeno je odstraniti le tiste elemente parka, ki ne predstavljajo kvalitetne prvine spomenika kulturne dediščine in ki ogrožajo kompozicijo parka ter ohranitev grajenih objektov. To so vsi zaraščeni deli parka in raste v neposrednem stiku z objekti.
- Dovoljeno je odstraniti vegetacijo, ki ne predstavlja kvalitetne prvine spomenika in ne ogroža kompozicije parka. Sem spadajo mlada drevesa in mlado gmričevje, ki nima posebnih naravnih vrednot (starost, dimenzije, pričevalna pomembnost ...) se lahko odstranijo. Goloseki niso dovoljeni.
- Vsa evidentirana vegetacija se redno vzdržuje, obrezuje in pomlaja. Stalno vzdrževanje vegetacije lahko vrši le primerno usposobljen izvajalec v soglaju s pristojno strokovno službo.
- Sanirati je treba poškodbe na vegetaciji, kjer pa ni to ni več mogoče, pa predlagamo, da se osebek nadomestiti z enako vrsto. (več pri poglavju Ogroženost)
- Zamenjava originalnega elementa mora biti omejena in ne sme zmanjšati vrednosti celotnemu parku.

- Vsi posegi se lahko izvajajo le na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo. Posebno ogrožena in pomembna drevesa se nadomestijo z enako vrsto. Obseg debla nadomestnega drevesa mora biti med 30 in 35 cm, da se drevo obdrži in še vedno park obdrži svoj estetski pomen.
- Ekološki pogoji, ki so potrebni za obstoj in razvoj rastlinskega materiala, se ne smejo spreminjati.
- Prepovedano je nabiranje semen in zasajevanje novih rastlinskih osebkov.

01-9.2.5 Usmeritve za ohranitev gospodarskih poslopij

- Ohrani se tlorisna zasnova, gabariti in material garaže. Na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo se odloči ali se naknadno narejen prizidek h garaži odstrani oz. delno odstrani.
- Fasado garaže ohranimo z vso dekoracijo in z vsemi odprtinami. Stavbno pohištvo – vhodna vrata – je potrebno ohraniti in sanirati na osnovi navodil, ki so podana v mapi 3.
- Na osnovi dogovora z pristojno strokovno službo se odločimo ali se manjša gospodarska poslopja in uta ohranijo.

01-9.2.6 Usmeritve za preprečevanje propadanja gradiv

- Stavba se mora redno pregledovati. Potrebno je stalno vzdževanje kritine, žlebov, odtokov ...
- Izdelati se mora načrt za vzdrževanje spomenika.
- Neposredno okolico spomenika je potrebno redno čistiti grmovja in ostalega rastja, ki raste tik ob zidovih spomenika, vlaži stene spomenika in zastira pogled na arhitekturo.
- Ker spomenik ni naseljen, bi bilo potrebno vzpostaviti sistem primerne varovanja, nadzor nad spomenikom – protivlomne alarmne naprave, požarno javljanje, dnevni nadzor oskrbnika.
- Ob gradbenih delih je potrebno primerno zaščititi objekte in park. Glavna dovozna pot je danes v slabem stanju. Ob vstopu mehanizacije jo je potrebno ustrezno zaščititi. Peš poti ni dovoljeno uporabljati med deli. Zaščititi bo potrebno tudi parkovne elemente kot so kalup kupole in oporni zidovi z vgrajenimi elementi ter brežine, kjer so vstavljeni elementi. Vegetacije ni dovoljeno odstranjevati, vodotoka zasuti ter deponirati gradbenega materiala v parku.

01-9.3 Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave

01-9.3.1. Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave vhodnega objekta

- Prizidek (vzhodni) na dvoriščni fasadi je danes neprimerno zazidan. Naknadno narejene odprtine se odstranijo in okno izdela na osnovi obstoječega z lesenimi prekladami.
- Dimnik je bil v preteklosti nestrokovno povišan. Ta del se odstrani in dimnik rekonstruira, na osnovi ohranjenih v vili in arhivske dokumentacije, v prvotno obliko. Pozor: dimnik je imel ob prvem bombardiranju še zig zag dekoracijo.
- Predlagamo, da se odstrani povezava med zahodno fasado vhodnega objekta in sosednjo hišo, saj bi tako vhodni objekt lahko prišel bolje do izraza.
- Na arhivski fotografiji vhodnega objekta je vidna manjša lesena zaščita segmentnega loka. Na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo se določi ali se ta elementa ponovno vzpostavi.
- Kovana vrata, ki danes zapirajo vhod v park, se lahko odstranijo in se lahko, na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo, vzpostavi nova, bolj primerna kovana vrata, ki v nas vzbudijo zanimanje in od daleč usmerjajo naš pogled v park.

01-9.3.2 Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave vile

- Posegi na mestih z visokim kulturnim pomenom naj se omejijo na najmanjšo možno mero. Predvidene manjše posodobitve se lahko locirajo le na nevpadljivih mestih, kjer ne bodo poškodovale sestavine spomenika izjemnega ali velikega pomena in ne bodo zmanjšale vrednosti in pojavnosti v okolici.
- V primeru zahtev nove namembnosti so dovoljene spremembe tlorisne razporeditve v sestavinah označenih s srednjim in majhnim pomenom. Sestavine srednjega pomena ohranjanjo originalne ureditve, znotraj katerih je možno dodajati reverzibilne spremembe, v skladu s potrebami nove namembnosti.
- Neustrezno pozidan JZ del stavbe se odstrani in na osnovi predloga rekonstrukcije skuša povrniti v stanje pred uničenjem.
- Instalacije se izvajajo na način, da ne poškodujejo kakovostnih sestavin spomenika. Instalacije lahko potekajo po obstoječih dimniških tuljavah, tlakih itd ...
- Razmislimo lahko ali bi zaradi večje energetske učinkovitosti zamenjali zasteklitev z vakuumskim izolacijskim steklom ali podobno.
- Odstranijo oz. sanirajo se vsi nepravilno izvedeni posegi po drugi svetovni vojni, ki zmanjšujejo pomen stavbe.
- Dimniki so danes poškodovani oz. elementi manjkajo. Na osnovi arhivske dokumentacije lahko sklepamo, da se je med betonsko kapo nahajal še opečni zidani del, ki pa danes ni ohranjen na nobenem dimniku.
- Dimnik, ki je danes nestrokovno povišan, pravilno obnovimo. Odstranimo novo opečno konstrukcijo in ga uskladimo z drugimi.
- Del strehe, ki je bil v preteklosti delno dvignjen se pravilno obnovi.
- Na zahodni fasadi v prvem nadstropju se povrne lesena ograja, kot francoski balkon. Vidni so še ostanki kovinske vezi, ki je držala lesen balkon.
- Odstranijo se keramične ploščice pred glavnim vhodom in se, na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo, vzpostavi nov tlak.

01-9.3.2.1 Stolp

- Rekonstruira se lesen obodni balkon, rekonstruira se sama lesena ograja in špice. Kovinski nosilci za ograjo so še danes prisotni.
- Uredi se primernejši dostop do etaž v stolpu. Stopnice se lahko zamenjajo s primernejšimi in varnejšimi vendar ne smejo degradirati pomena dediščine. Poseg naj bo reverzibilen.

01-9.3.2.2 Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave notranjosti spomenika

- Manjše posodobitve, kot je dvigalo, bi bilo možno dodati v notranjosti vile. Le to mora biti oblikovno podrejeno in ne sme zmanjševati vrednosti in pojavnosti spomenika. V primeru, da se odstrani prizidan nadstrešek pri garaži, kot je predlagano v programu, bi lahko razmislili o tem, da se notranje dvigalo vstavi v prostor, ki je bil po prvotnih načrtih namenjen stranskim stopnicam in se uredi dostop do njega.
- V notranjosti se lahko odstrani vse naknadno dodane predelne stene. Predelna stena v prvem nadstropju se pravilno obnovi. Lesena nihajna vrata se prestavijo na originalno lokacijo in ponovno se vzpostavi notranja odprtina v steni, namenjena shranjevanju vrat. S tem ponovno pridobimo t.i. enfilad v prostorih.
- Novejše talne obloge se lahko zamenjajo s sodobnimi, ki naj izboljšajo vrednost spomenika.
- Izbor svetil je lahko sodoben in se naj prilagaja pomenu prostorov.
- Naknadno vgrajena nova vrata na lesenem balkonu, zahodna fasada 2. nadstropja, se odstranijo. Podest tu je bil verjetno v preteklosti namenjen sedenju in pogledu na park. Na tem balkonu se tudi povrnejo dvokrilna okenska vrata s kovinsko zaščito na zunanji
- Vrata, ki so bila verjetno prestavljena/vgrajena v novo zazidanem delu stavbe, se odstranijo in ponovno uporabijo pri odprtinah, kjer so novejša vrata.

01-9.3.3 Usmeritve za razvoj, spremembe in predelave parka

- Potek napeljav in inštalacij naj bo predviden v zemlji, na območju makadamske ceste.
- Na osnovi dogovora s pristojno strokovno službo se določijo napisi ali izveski. Le ti se morajo prilagoditi značaju spomenika in ne smejo ogroziti njegov pomen.
- Cisterno ob vzhodni fasadi je potrebno vkopati ali jo locirati na bolj primerni lokaciji.
- Parkirne površine se lahko uredijo ob manjših gospodarskih objektih. Dovoz do njih se skuša urediti iz vzhodne strani območja kot direkten dovoz iz Kostanjeviške ceste.
- Na območju parka se nahaja nekaj betonskih elementov, za katere trenutno ne vemo, čemu so služili. Le ti elementi se po gradbenih delih ponovno dokumentirajo in uporabijo v skladu z novo namembnostjo parka in vile. Območje okoli južne fasade se uredi. Elemente, katere prepoznamo kot del arhitekturne dekoracije vile, ponovno uporabimo pri obnovi stavbe.
- Voda se kot enkratni parkovni element skuša obnoviti tako, da postane glavna zvočna prvina.
- Pri bambusus ob vili predlagamo, da se natančno določi njegova zajezev in skuša nazaj vzpostaviti povezava (predvsem s pogledi) med parkom vile Rafut in parkom, ki je v lasti Mestne občine Nova Gorica.
- Potrebna osvetlitev parka se izvede samo ob glavni dostopni poti in z lučmi, ki se določijo po dogovoru s pristojno strokovno službo. Svetila naj omogočajo osvetljavo talnih površin in naj ne osvetljujejo neba in širše okolice. Pri vzpostavitvi osvetljave je potrebno sodelovanje s pristojno strokovno službo in potrebno je slediti Uredbi o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja okolja (Uradni list RS, št. 81/07 in 109/07).
- Predlagamo, da se standardnih košov za smeti ne namešča in se skuša, skupaj s strokovno pristojno službo, poiskati primernejšo rešitev (kot npr. ob vstopu v park se pridobi vrečka za individualno zbiranje odpadkov, ki se pri izhodu odvrže v zbiralnik...).
- Prvine za sedenje se prvenstveno uporabijo iz betonskih elementov, ki so v okolici vile in niso del njene rekonstrukcije. Če teh prvin ni, se klopi določijo po dogovoru s pristojno strokovno službo.
- Potrebna motorna mehanizacija za vzdrževanje parka naj bo dimenzijam poti primerna, da ne bo sama delala še večjih degradacij v prostoru.
- V parku bi lahko označili pomembne drevesne in grmovne vrste. Table z napisi bi se lahko izdelale na osnovi še ohranjenih tabel, katere smo našli v vzhodnem delu parka in so v preteklosti označevala zelišča. Še ohranjene table se danes nahajajo v arhivu ZVKDS OE Nova Gorica.
- Pokrovi jaškov se morajo prilagajati okolju in naj bodo izvedeni kot del tlaka.

- Park naj bo dostopen javnosti, ne glede na namembnost v objektih, do te mere, da ne ogroža spomenika.

01-9.4 Dopolnitve za raziskave in projekte

- Natančen arhitekturni izris objektov.
Potreben je natančen arhitekturni izris stavb, ki vključuje tudi pravilno izrisano dekoracijo, odprtine ....
- Pregled in dokumentiranje kleti in strešne konstrukcije v vili.
Dostop do kletnih prostorov je danes omejen oz. ni varen. V njej se nahajata dva zbiralnika vode, ki sta danes polna vode in različnega materiala. Ob začetku gradbenih del se klet natančno pregleda in dokumentira ter se določijo naknadne smernice.
Strešna konstrukcija zaradi nedostopnosti ni bila natančno pregledana. Ob gradbenih delih se le ta pregleda in določi njeno stanje.
- Arboretski pregled dreves
- Načrt upravljanja in vzdrževanja objektov in parka.
Spomenik potrebuje natančen in dolgoročen načrt za njegovo upravljanje in vzdrževanje.
- Iskanje primernejših načinov statične sanacije, ki ne bi tako močno posegla v samo zaščiteno stavbo.
- Razišče se naj ali je pri izdelavi opek in strešne kritine sodelovala firma G. Appiani iz Trevisa, saj so se le ti ukvarjali tudi s temi izdelki. Njihovi izdelki so na mednarodnem trgu dosegali visoko veljavo.

01-10 Viri in literature

01-10.1 Izbor virov

- PISO, <http://geoprostor.net>
- Register nepremične kulturne dediščine, <http://rkd.situla.org>
- Arhiv ZVKDS, OE Nova Gorica
- Mestna občina Nova Gorica
- ArchNet, <http://archnet.org>
- Primorske novice, <http://primorske.si>
- Tino Mamič, <https://sites.google.com/site/tinomamic/>
- Delo, <http://delo.si>
- Alinari, <http://alinari.it>
- <http://www.stadtbild-deutschland.org/>
- <http://www.skyscrapercity.com/>

01-10.2 Izbor literature

- Barillari, Diana, 1998, 8. La villa "egiziana" di Antonio Lasciac sul Rafut: revival islamico nella Mitteleuropa
- Brešan, Katarina, Hladnik-Milharčič, Ervin, Vila Laščak – Vila Rafut, Opis vile in predlogi prenove
- Brodar, Janja, 2011, Vila, ki začara: arhitekt Anton Laščak je za nenavadno plodno kulturno izmenjavo med Egiptom in Slovenijo poskrbel na začetku prejšnjega stoletja, a ostaja praktično nepoznan tudi v strokovnih krogih / piše Janja Brodar, TI=Polet : magazin Dela in Slovenskih novic ISSN: 1580-8041.- Leto 10, št. 14 (07. apr. 2011), Ilustr. str. 30-31
- Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac: Tra echì secessionisti e suggestioni orientali, Mariano del Friuli (Go) : Edizioni della Laguna
- Golob Klančič J. 1973. Eksotični park na Rafutu pri Novi Gorici; Varstvo narave 7, 37–50.
- Iskra, Katarina, 2012, Obnova rafutskega parka pri Novi Gorici, diplomsko delo
- Kajfež, Tomislav, 2006, Antonio Lasciac (1856-1946) : goriški arhitekt v Egiptu / Tomislav Kajfež, TI=Primorska srečanja : revija za družboslovje in kulturo ISSN: 0350-5723.- Leto 30, št. 297 (2006), str. 13-18
- Kuzmin, Diego, 2007, Il progetto riscoperto / Diego Kuzmin, TI=Borc San Roc ISSN: Y505-8341.- št. 19, str. 45-47
- Koršič Zorn, Verena, 2006, Arhitekt Anton Laščak / Verena Koršič Zorn, TI=Koledar : za leto ... ISSN: Y500-5655 ; 1124-6561.- str. 142
- Kovšca, Nataša, 2007, Arhitekt Anton Laščak in njegova vila na Rafutu / Nataša Kovšca, TI=Dialogi ISSN: 0012-2068.- Letn. 43, št. 5/6, str. 156-159
- Kuzmin, Diego, 2007, Il progetto riscoperto / Diego Kuzmin, TI=Borc San Roc ISSN: Y505-8341.- št. 19, str. 45-47
- Pegan T. 1991. Botanični park na Rafutu (Pristavi) v Novi Gorici. V: Mohorjevo koledar 1991. Celje, Mohorjeva družba: 45-48
- Sušnik, Marvy, 2009, Edinstvena vrtna arhitekturna dediščina / Marvy Lah, TI=Primorske novice ISSN: 1854-0570.- Leto 63, št. 190, str. 16
- Volait, Mercedes, 1989, Un architecte face à l'Orient : Antoine Lasciac (1856-1946), Le Caire : CEDEJ, p. 265-273

01-10.3 Katalog slik

Slika 1, PISO, 1:5000, vir: http://www.geoprostor.net/PisoPortal/ , dostopno: 30.06.2013	7
Slika 2, PISO, 1:2000, vir: http://www.geoprostor.net/PisoPortal/ , dostopno: 30.06.2013	7
Slika 3, ortofoto, pogled na park in objekte, vir: http://www.geoprostor.net/PisoPortal/ , dostopno: 30.06.2013	9
Slika 4, pogled na glavno fasado vhodnega objekta	11
Slika 5, pogle na stransko fasado vhodnega objekta	11
Slika 6, pogled na stransko fasado vhodnega objekta	11
Slika 7, pogled na lesene izrezljane dekorativne elemente, ki krasijo osrednji del	11
Slika 8, opečna dekoracija v veži, napis Antonio	11
Slika 9, opečna dekoracija v veži, napis Maria	11
Slika 10, stransko stopnišče	12
Slika 11, veža, mavrski lok	12
Slika 12, veža, leseni vložki in vrata v notranjost	12
Slika 13, odprto podstrešje	12
Slika 14, notranji prostori	12
Slika 15	13
Slika 16	13
Slika 17, glavni vhod	15
Slika 18, betonski zaidan del	15
Slika 19, minaretu podoben stolp	15
Slika 20, minaretu podoben stolp	16
Slika 21, kupola oblikovana z plitvim reliefom	16
Slika 22, kvadratno oblikovana baza stolpa	16
Slika 23, stranski vhod v stavbo	17
Slika 24, konzolni izzidek na južni fasadi	17
Slika 25, minaretu podoben stolp in del južne fasade	17
Slika 26, segmentno oblikovano okno, opečna dekoracija in francoski balkon na vzhodni fasadi	18
Slika 27, ponavljajoči se sklopi odprtín	18
Slika 28, stik med vzhodno in severno fasado	18
Slika 29, naknadno pozidan del atavbe	19
Slika 30, konzolni izzidek, ki je bil prenovljen po prvi svetovni vojni	19
Slika 31, vidna naknadno pozidana vrata (A. Laščak) in tlakovanje	19
Slika 32, pogled na delno ohranjene dimnike in zračnike in neprimerne adaptacije	19
Slika 33, pogled na štrikapnice in naknadno dvignjeno streho	19
Slika 34, vzhodna fasada	20
Slika 35, zahodna fasada	20
Slika 36, severna fasada	21

Slika 37, južna fasada.....	21
Slika 38, dekorativno oblikovana vhoda v stavbo	22
Slika 39, segmentno zaključeno okno z opečno dekoracijo	22
Slika 40, konzolni izzidek z oknama pod konzolama	22
Slika 41, odprtine poudarjene z opečno dekoracijo in betonskimi elementi	22
Slika 42, sklop preprostih, dekoriranih odprtin	22
Slika 43, opečna dekoracija v obliki zvezde.....	22
Slika 44, opečna dekoracija in betonski sklepnik.....	22
Slika 45, pogled na zbiralnik vode.....	23
Slika 46, naknadno postavljeno ogrevanje.....	23
Slika 47, veža v pritličju	24
Slika 48, šilasto oblikovana vratna odprtina	24
Slika 49, veža v I. nadstropju	24
Slika 50, naknadno zazidane pravokotne odprtine.....	24
Slika 51, pravokotna okna razdeljena na pet polj na krilo.....	25
Slika 52, šilasto zaključena okna.....	25
Slika 53, glavno stopnišče.....	25
Slika 54, ograja na glavnem stopnišču	25
Slika 55, stopnice na stranskem stopnišču.....	25
Slika 56, garaža	26
Slika 57, garaža s prizidkom.....	26
Slika 58, ornament.....	26
Slika 59, manjši gospodarski objekt.....	26
Slika 60, pasja uta.....	26
Slika 61, pogled preko vrhov dreves proti gradu.....	27
Slika 62, oznaka 1, ostanki muld, dovozna pot.....	28
Slika 63, oznaka 2, stopnice, ki vodijo do glavnega vhoda	28
Slika 64, oznaka 3A, položne stopnice iz betonskih robnikov.....	28
Slika 65, oznaka 3B, strme stopnice	28
Slika 66, oznaka 3C	29
Slika 67, oznaka 4, vhodni objekt	29
Slika 68, oznaka 5, gospodarski objekt.....	29
Slika 69, oznaka 6, pasja uta.....	29
Slika 70, oznaka 7, korito	29
Slika 71, oznaka 8, most	29
Slika 72, oznaka 9, kalup kupole	29
Slika 73, oznaka 10, ostanek stalaktitnega kapitela.....	29
Slika 74, oznaka 10, pergola.....	30

Slika 75, oznaka 11, oporni zid.....	30
Slika 76, oznaka 12, brežina	30
Slika 77, oznaka 13, brežina	30
Slika 78, oznaka 14, ostanki arhitekturnih elementov.....	30
Slika 79, oznaka 15, ostanki elementov	30
Slika 80, oznaka 16, vila	30
Slika 81, oznaka 17, garaža s prizidkom.....	30
Slika 82, oznaka 18, tablice za označevanje zelišč	31
Slika 83, oznaka 19, oporni zid.....	31
Slika 84, označena pomembna vegetacija ob poti	32
Slika 85, oznaka 111	33
Slika 86, oznaka 110	33
Slika 87, oznaka 109, 108	33
Slika 88, oznaka 107	33
Slika 89, oznaka 106	33
Slika 90, oznaka 105	33
Slika 91, oznaka 104, 99.....	33
Slika 92, oznaka 102	33
Slika 93, oznaka 101	33
Slika 94, oznaka 94, 90.....	33
Slika 95, oznaka 92, 91.....	33
Slika 96, oznaka 88, 86.....	33
Slika 97, oznaka 85	33
Slika 98, oznaka 80	34
Slika 99, oznaka 78	34
Slika 100, oznaka 76	34
Slika 101, oznaka 73	34
Slika 102, oznaka 72	34
Slika 103, oznaka 63	34
Slika 104, oznaka 62	34
Slika 105, oznaka 60	34
Slika 106, oznaka 55	34
Slika 107, oznaka 46, 47	34
Slika 108, oznaka 44	34
Slika 109, oznaka 43	34
Slika 110, oznaka 10	34
Slika 111, opečna ograja	35
Slika 112, opuščena meščanska hiša	35

Slika 113, novejša gradnja.....	35
Slika 114, kovinska ograja z mrežo	35
Slika 115, tloris vhodnega objekta, 1908, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac.....	36
Slika 116, fasada v veži vhodnega objekta, z napisom, 1908, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac.....	37
Slika 117, glavna fasada, 1908, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	37
Slika 118, zahodna fasada, 1909, vidne spremembe med načrtom in izvedbo, stolpu so kasneje dodali še eno nadstropje in balkon, streho in fasado z odprtinami in dekoracijo so med deli spremenili in drugače pozidali , vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	38
Slika 119, prerez stavbe, 1909, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	38
Slika 120, tloris temeljev, 1909, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	38
Slika 121, tloris pritličja, 1909, na načrtu še ni vidne kleti, zunanje terase, stransko stopišče je locirano v vzhodni del stavbe, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	39
Slika 122, tloris prvega nadstropja, 1909, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac.....	39
Slika 123, tloris drugega nadstropja, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	40
Slika 124, zaščitna ograja, 1909, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac.....	40
Slika 125, Idejni načrt zasaditve parka, 1909, danes še ohranjene poti in nekatera počivališča ter vodotok medtem ko je zasaditev rastlinskega materiala drugačna, vir: kopijo hranijo v ZVKDS OE Nova Gorica ..	41
Slika 126, Načrt armiranobetonske konstrukcije - konzol, 1910, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	41
Slika 127, fotografija prikazuje stanje pred prvim bombandiranjem, se pravi med leti 1914 in 1916, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	42
Slika 128, bombandiranje objekta, ki je poškodovalo večji del strehe in severno fasado, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac.....	43
Slika 129, bombandiranje objekta, ki je poškodovalo večji del strehe in severno fasado, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac.....	43
Slika 130, bombandiranje objekta, ki je poškodovalo lesen balkon na zahodni fasadi, vir: Brešan, Hladnik – Milharčič, Vila Laščak – Vila Rafut.....	43
Slika 131, porušen zgornji del stolpa, v ospredju, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	44
Slika 132, uničena streha, zahodna fasada in kupola, kot je razvidno iz fotografije garaža med prvo svetovno vojno še ni bila zgrajena, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac	44
Slika 133, poškodbe na vhodnem objektu, viden še ohranjen, danes delno porušen, dimnik, ki ga krasi zig zag betonska dekoracija, na segmentnih lokih še ohranjeni verjetno leseni paneli ter v ozadju vidna umetniško oblikovana vhodna vrata v park, ki danes manjkajo, vir: Brešan, Hladnik – Milharčič, Vila Laščak – Vila Rafut	44
Slika 134, poškodbe na vili kot so porušen zgornji del stolpa, uničen lesen konzolni balkon, uničeni leseni francoski balkoni ter poškodovano rastje ob vili, vir: Chiozza, Marco, 2005, Antonio Lasciac.....	45
Slika 135, domodeliranje poškodovanih delov stopnic po prvi svetovni vojni	46
Slika 136, zapolnitev poškodovanih opek po prvi svetovni vojni	46
Slika 137, opečna dekoracija se ne povrne na saniranih delih.....	46
Slika 138, lesene ograje je povrnili, vendar so bile le te na nekaterih mestih drugače oblikovane kot prvotno	46
Slika 139, konzolnega balkona/izzidka ni rekonstruiral v prvotno stanje, tudi vratni odprtini spodaj je spremenil v okna.....	46

Slika 140, namesto lesene izrezljane ograje je uporabil dekorativno armirano betonsko, ki je že bila prisotna ob stolpu in na stolpu.....	46
Slika 141, 1934, vir: ZVKDS OE Nova Gorica	47
Slika 142, vila Francetti Frova, zgrajena med leti 1895 in 1896, vir: http://www.skyscrapercity.com/	48
Slika 143, načrti vile Francetti Frova, zgrajene med leti 1895 in 1896, vir: http://www.stadtbild-deutschland.org/	48
Slika 144, vila Francetti Frova, zgrajena med leti 1895 in 1896, pogled na SV vogal.....	48
Slika 145, vila Francetti Frova, zgrajena med leti 1895 in 1896, pogled na JV vogal	48
Slika 146, Salamlík Omarja paše Sultana, 1907, Anton Laščak, vir: Volait, Mercedes, 1989, Un architecte face à l'Orient : Antoine Lasciac (1856-1946),.....	49
Slika 147, Salamlík Omarja paše Sultana, 1907, Anotn Laščak, vir: Volait, Mercedes, 1989, Un architecte face à l'Orient : Antoine Lasciac (1856-1946),.....	49
Slika 148, območje obdelave.....	53
Slika 149, popis rastlinskih vrst	54
Slika 150, ostankimuld v betonski podlagi	57
Slika 151, poškodbe makadamske poti	57
Slika 152, poškodbe makadamske pot zaradi vožnje z neprimernimi večjimi tovornimi vozili	57
Slika 153, stopnišče oblikovano z betonskimi robniki in nasutjem.....	57
Slika 154, polne betonske stopnice.....	57
Slika 155, klop pod pergolo	58
Slika 156, zaključek nad kupolo.....	58
Slika 157, vidne vertikalne razpoke med kupolo in krajnima deloma	58
Slika 158, v brežino vstavljen stalaktitni kapitel.....	58
Slika 159, vzdian betonski dekorativnielementi v oporni zid	58
Slika 160, tloris temeljev, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008.....	61
Slika 161, tloris pritličja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	62
Slika 162, tloris medetaže, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008.....	62
Slika 163, ostrešje, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	63
Slika 164, streha, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008.....	63
Slika 165, glavna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	64
Slika 166, dvoriščna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	64
Slika 167, stranska fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008.....	65
Slika 168, stranska fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008.....	65
Slika 169, tloris pritličja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	66
Slika 170, tloris I. nadstropja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	66
Slika 171, tloris II. nadstropja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	67
Slika 172, tloris ostrešja, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	67
Slika 173, južna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008.....	68
Slika 174, zahodna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	68

Slika 175, vzhodna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	69
Slika 176, severna fasada, izris stanja Domino arhitekti d.o.o., 2008	69
Slika 177, izdelala Limita Mugerli doo, 2011.....	70
Slika 178, neprimerna pozidava dimnika	82
Slika 179, vdor vode ob okenskih odprtinah	82
Slika 180, vdor vode na stiku med steno in stropom.....	82
Slika 181, mehanična poškodba	82
Slika 182, neprimerno zazidane odprtine, ostanki tlaka ob vratih	82
Slika 183, vidno visoko rastje, madeži zaradi atmosferskih vplivov, odlomi	82
Slika 184, madeži, poškodba žleba, izguba materiala, barvnih plasti, mikrobiološka kolonizacija	82
Slika 185, izguba barvnih plasti, izsoljevanje, prenova	82
Slika 186, odlom, neprimerna infrastruktura.....	82
Slika 187, neprimerno pozidan JZ del stavbe	84
Slika 188, neprimerno rekonstruiran del vzhodne fasade	84
Slika 189, neprimerno postavljena cev	84
Slika 190, prelom police, biološke obloge	84
Slika 191, neprimerna rekonstrukcija, vidno izsoljevanje.....	84
Slika 192, prelom police, izsoljevanje, biološke obloge, strelne poškodbe.....	84
Slika 193, neprimerna rekonstrukcija, vidni madeži zaradi vlage, izguba barvnih plasti	84
Slika 194, poškodbe zaradi vdora vode (streha), izguba barvnih plasti	84
Slika 195, izguba materiala, odlom, biološke obloge, drobljenje.....	85
Slika 196, izguba materiala	85
Slika 197, horizontalne razpoke na prekladi.....	85
Slika 198, izguba materiala, drobljenje, strelne poškodbe, višje biološko rastje	85
Slika 199, neprimerna rekonstrukcija, vandalizem	85
Slika 200, biološke obloge, drobljenje, električna inštalacija.....	85
Slika 201, razraščanost bambusa	86
Slika 202, upogibanje dreves.....	86
Slika 203, skoji dekorativni element rastejo veje.....	86
Slika 204, mulde	86
Slika 205, prevoz s tovornjaki.....	86
Slika 206, cisterna se naha v neposredni bližini objekta	86
Slika 207, izstopajoči pokrovi	87
Slika 208, neprimerno odlaganje materiala	87
Slika 209, neprimerno postavljen napis ter električna napeljava	87
Slika 210, odžagano drevo.....	87
Slika 211, oznaka 4	88
Slika 212, oznaka 16	88

Slika 213, oznaka 30	88
Slika 214, oznaka 33, 34.....	88
Slika 215, oznaka 36	88
Slika 216, oznaka 48.....	88
Slika 217, oznaka 56	89
Slika 218, oznaka 64	89
Slika 219, oznaka 70	89
Slika 220, oznaka 72	89
Slika 221, oznaka 85	89
Slika 222, oznaka 106.....	89